

Protestáns Közlöny.

AZ ERDÉLYI EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

1895.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:

SZÁSZ GERŐ,

EGYHÁZKERÜLETI KÖZLEGYZŐ.

HUSZONÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVARTT.

NYOMATOTT AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1895.

T A R T A L O M.

	Lapszám		Lapszám
Bánffy Desső, br.		Horváth István	
Köszönő levél az Igazgató-Tanácshoz	49	Regisztrum	1, 9
Meghívó az egyházkerületi közgyűlésre	57	»Kontra«	67
Bartha Lajos		Vergődés	145
Egyházi éneklésünkről	123, 130	Ince Lajos	
Bartók Jenő		Emlékezés Berde Sándorra	348, 356
A német theol. könyvpiac	27	Jancsó Lajos	
A német egyetemek	36	A n.-enyedi egyházmegye lelkeszi értekezlete	125
A német nép és a német theol. tudomány	52	Lelkeszi értekezet	339
A német theol. képzés	147	Kali József	
Benedek Árpád		Egyháztörténeti adalékok	6
A görgényi egyházmegyéből 5, 12, 21, 394,	403	Mikor sok esperes lesz	27
Benke István		Kenessey Béla	
Robertson Vilmos Frigyes elhatározásai	357	Értesítés	219
Bethlen Gábor, gr.		Karácson	415
Elnöki megnyitó beszéd	89	Kerekes Endre	
Biró András		A nevelés az izraelitáknál, kezdetül a legujabb	
Elért eredmények és a millenium	35	időkig	336
Az udvarhelyi egyházmegyéből	411	Kis Albert	
Bitai Béla		Zvingli és Kálvin	395, 404, 413
Theologia, vagy theologiák	49	Kis Lajos	
A körlelkészek nyugdíjintézete	59	Az egyházmegyék felosztása	407
Az oláhok és a ref. egyház	110	Konc József	
Kinek mint adák az istenek	153, 161	Egyháztörténeti adalékok	14, 22, 340
A heretikus kelet	324	Kovács Dániel	
Könyvismertetés	387	A protestáns vallásos önértet tisztulása 227, 235	
Bod Károly		Republica literaria Sz.-Udvarhelyana anno	
A tanári özvegyek és árvák jövője sorsa	163	MDCLXX	371
Böjthe Ödön		Kun Bertalan	
A görgényi egyházmegyéből	223, 283	A protestáns püspökök miskolci javaslata	278, 288, 298
Cirmai Árpád		Kuin Géza, gr.	
Tanügy	156	Főgondnoki megnyitó beszéd	203
Csák Aladár		Elnöki megnyitó beszéd	277
Több egyházmegyét	51	Lajos János	
Jövője anyakönyv-vezetésünk érdekében.	219	Az udvarhelyi egyházmegyéből	183, 208, 386
Csekme Ferenc		Megtartsuk e az esketést a házasságkötésnél?	297
Az én kánonikám	38	László István	
Agendaféle, polg. házasság után	332	Az Ilias egyik jelenete	379
Csernátóni M. Zsigmond		Lőrinci Gyula	
Gecse Dániel és emberszereteti intézménye	273, 283, 292, 300, 307	Az erdővidéki egyházmegyéből	150, 215
Csürös József		Makkai Domokos Nagy Károly	
Jézus Krisztus és korunk műveltsége	357	Husvét	113
Domján István		Makkai Domokos—Csürös Ferenc	
A tanügyi bizottság üléseiről	281, 290	Pünköszt	171
Dóssa József, dr.		Makkai Domokos	
Tanári értekezlet Szászvároson	183	Felhívás	396
Farnos, dr.		Márki Sándor	
Az énektanítás főhibája gimnáziumainkban	2	Aradvármegye protestánsai az erdélyi fejedelmek korában	117, 126
Fiziofilus		Márkus János	
Kollegiumaink jobb jövője érdekében	260	Visszapillantás a theol. fakultás történetére .	361
Válasz	377	Molnár Albert	
Gáspár János		Az én országom nem e világból való	364
Saul	86	Nemes Ferenc	
Gidófalvi István, dr.		The Mutual	10
Válasz	75	Az eszmék harca	81
Gönci János		A széki egyházmegyéből	238, 247, 255
Vadházasság és ekklezsia követés	295		
Keresztyén liberalizmus	319		
Gráts Mór			
Az Ur napjáról	367, 375		

T A R T A L O M.

	Lapszám		Lapszám
Nemes Sándor		Reflexiók	119
Az egyházi énekek tanítása az elemi népiskolákban	154	A beszédről	333, 341
A vegyes iskolázásról	305	Ssekely Lehel	
Németh Sándor		Br. Bánffy Dezső, mint tanügybarát	50
A polg. házasság és az egyház	196	Tavassy József	
A gimn. vallástanárság kérdése	271	Hitelszövetkezeti ügy	254
Orbán József		Tárkányi György	
Emlékezzünk	420	Könyvismertetés	264, 274
Pallós Albert		Tissa Kálmán	
Görgény-Szent-Imre iskolaügye	229, 236, 246	Konventi elnöki beszéd	60
Parádi Kálmán		Tóthfalusi József	
Tanügyi évi jelentés	106, 114, 121	Tájékoztás, a kolozsvári ev. ref. fakultás felől	189
Millenium	204	Az új polgári leányiskola	214
A kollegiumi rendszabályok revíziója alkalmából	243, 251	Török István, dr.	
Észrevételek »Kollegiumaink jobb jövője érdekében« feliratu cikkekre	269	Egyháztörténeti adalékok	46, 95, 102, 134, 142, 150, 156, 167, 175, 184, 192, 198, 208, 216, 224, 231, 240, 248, 257, 265
Péchy Árpád		Vadas Albert	
Jelentés	244, 253, 261	Egyházpolitika	211
E pur si muove	303, 311	Vajda Ferenc	
Orgona felavatás Brassóban	419	Tudás, és hit	57, 65
Péntek Ferenc		Özvegyek, és árvák	97
Fölhívás	200	A hitelszövetkezetekről	172
Ifj. Péter Károly		Mákóban	192
Kálvin theológiája (Könyvismertetés)	54, 62	Kalászok az élet mezejéről	212, 220
Új idők küszöbén	312	A kolozs-kalotai egyházmegyéből	307, 315, 324
Pokoly József		Az egyházmegyék felosztása	383, 391, 399
Igazgatói jelentés	320	Váró Ferenc	
Rákosi György		Kollegiumaink Értesítői a milieniumra	179, 188, 193
Speciális kollegiumok	19	Zajson János	
A marosi egyházmegyéből	272, 378	Bójtai gondolatok	138
A cselekvő állás megállapításáról	335		
Egyházi énektanításunk a népiskolában	345, 354, 363, 369	Név nélkül:	
Ravasz János		Igazgató-Tanácsunk üléséből: 3, 11, 21, 38, 60, 69, 76, 85, 99, 108, 116, 124, 132, 141, 149, 165, 190, 206, 238, 282, 291, 300, 306, 323, 339, 402	
A tanító-hiány népiskoláinkban, és a tanítóképzés	73	A csikmezei körlelkészségből	85
Révay Pál		A hitelszövetkezetekről	181
Megrivító beszéd	385, 393	A marosi egyházmegyéből	4
Sámuel Aladár		A marosi egyházmegye tavaszi közgyűlése	231
A selyei ev. ref. egyház multjából	70	A sepsi egyházmegye Papi Értekezlete	133
Herepei Ádám	316	A szilágy-szolnoki egyházmegyéből	263
Szabó Jenő		Az országos ev. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet alapszabálya	400
Áldozó csütörtökön	166	Debrecenből	197
Szász Domokos		Egyházkerületünk közgyűlése	94, 100
Szeretetház	82	Egyházkerületünk rendkívüli közgyűlése	205
Püspöki jelentés	89	Előrehaladás	43
Fölhívás	159	Iskolai ügyek	115
Főpásztori Körlevél	327	Könyvismertetés	77
Szász Gerő		Kuún Kocsárd gróf életrajza	29
Gr. Kuun Kocsárd	7	Nehány szó az erdélyi ev. ref. tanárok »özvegy-árvai alap« jához	105
A munka folytatása	18, 25, 33, 41	Nyiltlevél a szerkesztőhez	394
»Ungaria«	87	Papi beiktatás Györgyfalván	256
Lécfalvi Gyárfás Domokos	187	Papi Értekezlet	174, 370
Szeptember	287	Szeretléláz	129, 137
Új élet	329	Tanügy	198, 223, 322
Excelsior	343	Templomszentelés	3+7
1895. november 3.	359	Tájékoztató Utasítás (Konvent)	409, 416
Vélemény	394	Hála és Köszönet. Többektől	422
Új lelkipásztort beiktató beszéd	411		
Széchné Lorents Josephine			
A halhatatlanság tudata Indiában	101		

TÁRGYMUTATÓ

az 1895. év folyamán kiadott általános érdekű rendeletekről,
melyek a „Prot. Közlöny“-ben közzé tétettek.

M e g j e l e n t		T á r g y
A »Prot. Közlöny« számában	Igazgatótanácsi szám alatt	
5.	262—1895.	Körlevél, az országos ev. ref. közalap járulékainak kirovása, kezelése, sat. tárgyában.
7.	408—1895.	Körlevél, az 1891—93. évi országos zsinat által alkotott egyházi törvények életbe léptével szükségessé váló újabb ügykezelési szabályzat megalkotása tárgyában
10.	3512—1894.	Körlevél, tanító változások esetében követendő eljárás tárgyában.
13.	596—1895.	Körlevél, a vallás-, és közoktatásügyi magyar királyi miniszteriumnak az ingyenes tankönyvekkel való segélyezés iránt kibocsátott rendezése tárgyában.
13.	945—1895.	Körlevél, a végzett theologusok alkalmazására vonatkozólag.
31.	2607—1895.	Körlevél, a felekezeti néptanítók anyakönyvvezetővé kineveztetése tárgyában.
38.	3075—1895.	Körlevél, az erdélyi ev. ref. tanárok nyugdíja ügyében kibocsátott miniszteri leirat tárgyában.
48.	3889—1895.	Felhívás, az egyházkerületi pénztárba küldendő nyugták kiállítását meghatározó szabályzatra.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Január 3.

1. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Regisztrum.

A szerkesztő úr «Megnyilatkozás» című, és mult évi 47. számban megjelent cikkem alá három kérdő-jelt tett. E jelek némaságukkal mondani akarnak valamit, talán sokat. Nem érzem magamat hivatottnak, sem jogosultnak, hogy azok értelmét találgatásokkal kutassam. Azt azonban, úgy gondolom, minden sértés és szerénytelenség vádjánélkül megtehetem, ha kinyilatkoztatom, hogy ama megkérdőjelezett cikk ezen vezér-eszméjét, hogy «a társadalom meglevő alkotásainak, intézményeinek békőiből szabadulni igyekszik, korábbi állapotából önmagát mintegy emancipálni vágyik», fentartom. Nem történik itt sem egyéb, mint mikor a csíra kemény burkából, a virág és gyümölcs rügpikkelyéből kibontakozik, s ezt látható jelekkel árulja el. Ez tapasztalati tény; kérdésbe tenni, nem lehet; a helyt-állás teljesen ki van zárva; ez maga az élet, a fejlődés, a haladás.

A társadalomban ugyanis, a vegyi processus fölbontó hatása észlelhető. Mellőzve az állam és egyház külön válását, a vallásfelekezetek csoportosulását, a nemzetiségek jegecedését a honpolgárok foglalkozás, rang, hivatal, állás szerint tömörülnek, zártkörű egyletek, testületek, iparkamarák alakítása, ezek fennállási módozatainak biztosítása foglalkoztatja az elméket, pártérdekek, hatalmi kérdések dominálják a helyzetet, a nélkül, hogy ezen különböző tartalmu és irányu törekvések számai egy általánosan elfogadott, senkitől kétségbe nem vont, mindenkire kötelező, mindenkivel közös magasztos elvben, mint egy fokban központosulnának, onnan indulnának ki, és oda térnek vissza. Hogy az elemek csoportosulása, elhelyezkedése mily alakot fog ölteni, senki sem tudja, nem is sejti, mert a szellemi anarkhia éppen nem alkalmas arra, hogy világosságot gyűjtson a bizonytalanságban. Mióta az egyház megszűnt a tanegység kifejezője lenni; mióta sem a koz-

mologia, sem a geologia, sem a biologia, sem a pszichologia, sem a szociologia, sem a khemia, sem a fizika, sem semmi más tudomány-ág nem megyen hozzá tanácsot kérni; mióta anathémáit kinevetik: uralomra jutott a szellemi anarkhia. Ezt a felsőbb körökben uralkodó anarkhiát Lewes így jellemzi: «Katholicizmus és protestantizmus nagy osztályt tesznek, de mindegyik körében számtalan alosztásokat találunk, a felekezetek különfélesége napról-napra gyarapodik. Minden felekezethez kitűnő emberek tartoznak, de egyik sem akarja a másiknak tanait elfogadni. Tényleg nincs oly egyetemes tan, mely képes volna, egyesíteni a katolikusokat, protestánsokat, és alosztásaikat. Ez a theologia helyzete. A mi a filozófiát illeti, egyetlen rendszer sincs egyetemesen elfogadva; annyiféle filozófia van, a hány az elmélődő központ; majdnem annyi, a hány a tanár. Németország rendszereit Angol- és Skotországban az álkhimisták álomhüvelyezésének tekintik, Skotország pszichológiája felett nevet Németország, és elhanyagolja Angol- és Franciaország. Ez általános meghasonlason felül, legalább Francia- és Németországban nyílt ellenzést hirdetnek a theologia és filozófia között. Az egyetemes tanokat tekintve tehát, Európa állapota ilyen: theologiai rendszerek ellenkeznek theologiai rendszerekkel, filozófiai rendszerek ellenkeznek filozófiai rendszerekkel, theologia és filozófia meg harcban állanak egymással. A természet-tudományban kevesebb a meghasonlás, minden tudomány-ág szilárd alapon nyugszik és rohamosan halad, de hiányzik itt is egy oly egyetemes tan, mely elég egyetemes legyen arra, hogy minden ismeretet felöleljen, s mely mellett a tapasztalat annyira kezeskedjék, hogy ellentállhatatlan meggyőződéssel birjon.» Így beszél Lewes, s az igazságot mondja ki. Vajjon, a legfelsőbb és legalsóbb régiók anarkhiája között nincsen e fokozatosan összefüggés? Vajjon, nem ennek ösztönszerű sejtelme

vezette-é Comte-t és az ő iskoláját arra, hogy ezen egyetemes anarkhiából csak egy egyetemes tan vezethet biztos révpartba: oly kérdés, melyre felelni, nem érzem magamat hivatottnak.

Ennek a nyugaton tomboló szélnek zúgása elhallatszik hozzánk is, fuvallata érinti szivünket, eszünket, akaratomkat. De mi más véralkatu nemzet vagyunk, mások viszonyaink, aspirációink, s mint páratlan prokurátor nemzethez illik, a dialektika és zofisztika útvesztő-csatornáin vezetjük a nyugati szél hozzánk jutott áramlatát. A mily mértékben erősödik a jogi állam, oly arányban apad az önbizalom, öntevékenység; sok oly dolgot útalnak hatalmi körébe, sok oly intézményre kérik segélyét, melyek nem tartoznak oda; a gombamódra előálló testületek, korporációk, egyfelől autonomikus jogokat biztosítanak maguknak, de azok alkalom- és szükségszerűleg bizonyos vett, vagy adott szolgálatokért, előnyökért, segélyért, támogatásért, s ki tudná, mi mindenért, tartalom és jelentőség nélküli szólásformákká, fogalmakká devalválódnak. Mellőzve egyebeket, még csak azt említem, hogy a néptanítóknak, tanároknak, tanférfiaknak állami hivatalnokokká emelésével az iskolák állami gyárakká alakulnak át, hol a nyers anyagot állampolgárokká gyúrnak; az iskolák, tanítók, szülők, családok közti viszony, habár lassan, de halad a gyáros és nyerstermelő közötti viszony kidomborodásáig. Mióta kétségtelenné vált, hogy a földmives istálló-szagu, mely kellemetlenül érinti a megfinomodott érzékeket, a cserző varga festékes keze bepiszkolja a finom színes kesztyűt, a politikus csizmadia nem ért a tanügyhez, a pap egyiptomi múmia, a birtokos gazdaságával van elfoglalva, sat. sat. a tantestületek munkásságának öncélú, zárkózott iránya félreismerhetetlen, sok követeléssel, még több arroganciával. A közép-tanodák kanállal tömők az ismereteket, s kapuikon kijőnek testileg, szellemileg lesoványodott, beteges individuumok, inficiálva a sok felhalmozott, rendezetlen, s fel nem dolgozott anyagból kipárolgó azon életelvel: «vivamus, dum vivimus». Az egyház munkaterét idegen testületek foglalták el, mondhatni, hogy egyedül és kizárólag a liturgiára szorított, s ennek is bírása ma-holnap kétségessé válik; hódít az az elv, hogy a cselekedet magában sem jó, sem rossz, hanem csak közmegegyezéssel válik azzá, «intus ut libet, foris ut moris», mondja az életbölcs. A minap, a polgári házasság felsőházi tárgyalása alkalmával, egy biboros főpap kijelentése után megbizonyosodtunk

arról, hogy a különböző társadalmi emberek erkölcsének két egymástól különböző forrása van az alsóbb osztályoknál a vallás, a felsőbbeknél a műveltség; ezek el lehetnek vallás nélkül is, azok nem. Van tehát Jánus arcu erkölcsiség és erkölcsstan; ha akarom vemhes, ha akarom gölye.

(Vége következik.)

Horváth István,
m-bürikösi evang. ref. pap.

Az énektanítás főhibája gimnáziumainkban.

A gimnáziumi énektanítás egyik oly hibájáról szólnunk, a mely az énektanítás elbírálásának szokásos módjából fakad, abból táplálkozik, s ha van is alóla kivétel, de a legtöbb intézettel közös.

A felelősség sulya azonban nem a bírálókra nehezedik, hanem az illető zeneoktatókra, kik nem tudják magukat a közönség bírálgatásának hatása alól fölszabadítani, pedig, mint szakférfiaknak, ha már azok, elsősorban csak a saját lelkiismeretükre és zenei képzettségükre kellene hallgatniok.

Ugyanaz a hiba, a mi, főleg kis városokban, a műkedvelésből és jótékony célok kedvéért előálló hangversenyzéseket is jellemzi, melyeknél a zeneművészet nem cél, hanem csak köznapisági eszközök, silány eszközök.

Ez a hiba nem egyéb, mint a zeneileg általán kevéssé művelt közönség tetszésének szolgálai hajhászása, a mi a nemesebb zenei élet fejlődésének megakasztásával majdnem egyértelmű, a helyett, hogy a kevésbé zeneértőket igyekeznének lassankint magasabb-magasabb fokra fölségíteni.

Mondom, kevésbé zeneértőket, mert a zeneértés teljes hiányában senki sem leledzik. A fizikus, botánikus, a philologus megy a maga útján, s a laikus nem is igen avatkozik e szakférfiak dolgába, de a zene közös terrenum, melyhez boldog-boldogtalan többé-kevésbé alaptalan joggal igényt táplál.

Ahhoz mindenkinek érteni kell, annak is, ki sohasem foglalkozott hangszerrel, hangjegyekkel, az ének- és zene-irodalom remekműveivel, mert hiszen azért van »füle hallásra!«

Pedig, kevés művészet elsajátításához kell annyi gyakorlati és elméleti tanulmány, fáradságos kísérletezés, szorgalmas gyakorlat, mint éppen a zenéhez. Sőt, többet merek mondani, kis városban, faluhelyen élve is, lehet valaki egyik-másik szakban tudományosan jártas, nőheti ki magát költőnek, írónak, mint Arany János, N.-Szalontán, azonban alapos, képzett zenészsé sohasem válhatik, ha nem volt módjában nagyobb szabású ének-művek, zenekari darabok, misék, oratoriumok, symphoniák előadását hallani, de nem csak hallani, azok előadásában részt is venni, azok vezérkönyveibe be is pillantgatni.

A zenész, kire az iskolákban az énektanítás van bízva, jól tudja ezt, de nincs elég erkölcsi ereje, elveit érvényesíteni, s pár év alatt ott van, oda süllyedt, a hol a többiek állanak.

Mert nem azért kell az iskolákban az éneket, zenét művelni, hogy az igazgató neve napján, vagy valamelyes ünnepségen az ifjuság kardalokat zenghessen; valamint egyetlen jóra való zenejátékos sem azért tanulja ezt, vagy azt a darabot, hogy a legközelebbi hangversenyen tündökljék eljátszásával.

A magyar irodalomtörténet korszakalkotó alakjainak remekműveit sem azért olvastatják az iskolákban, hogy az ifjuság estélyén legyen, mit szavalni valamelyik öblösebb torku önképzőkori műsafinak. Ez mind jó és szép dolog, de nem elsőrendű, nem egyetlen cél.

A főcél a tanulóifjuság lelkének művelése, szellemi látókörének tágitása az irodalomtörténet és a zenevilág remekműveinek megismertetésével és megértésével. Már pedig, a mellékes említett célok kedvéért, iskoláinkban éppen a főcél szokták szem elől téveszteni.

Nós, mit is tesz rendszeresen az énektanító? Hogy a hangversenyzés külső sikeréből ítélkező közönség tetszését kivihassa, egész éven át csak egy pár uzenvezett »hálásabb« új darabot tanít, a crescendok, pianok hónapokon át üzött aprólékosságig menő beverésével, és pedig az ifjuság csak egy jelentékeny kisebbségének, míg a nagy többséget, mint alkalmatlan tömeget, kizárja az avatottak diplomából. A tanuló sereg érdekét fölállozza hiúságának.

Emez eljárás folytán a többség, gimnáziumainkban éppen a felső osztályok többsége, mely az u. n. «elméleti» oktatásban sem részesül, könnyelműen meg van fosztva az énektanítás lélekművelő hatásától, a kisebbség pedig tetszelgő produkciók kedvéért agyon van laktatva négy-öt darab egész éven át való ismételtetésével. Azonban, természetesen, a fegyelmezett kis dalos sereg a hangversenyen, vagy záró-ünnepélyen meglepő gyakorlottsággal vezeteti magát az előadott négy-öt darab alatt, mire megvan a taps, meg az énekező ügyességének elismerése, s ez a fődolog!

Mintha a philologus tanár a görögből s a latinból egész éven át csak 100—100 sornyt tanítana, de azt minden nemű nyelvtani és irodalomtörténeti vonatkozásaival és könyv nélkül oly szabatosan, hogy a leggyöngébb tanítványa is kitűnőre bemagolhatná; de azért azok a fiúk a legegyszerűbb nem tanított prózai mondat lefordításakor is szörnyű zavarba esnének vajjon, alkothattak-e szegények bár halvány fogalmat a klasszikusok műveiről, szellemvilágáról; vajjon, részesültek-e lelkiismeretes oktatásban?

Nem azt akarom mondani, hogy az énektanító sokat tanítson és rosszul, hanem, hogy lehetőleg sokat és lehetőleg jól, mit sem akadályoztatván magát az esetleg közbeeső hangverseny, névnap, vagy más ünnepség tulságosan sok időt rabló előkészületeivel. Utóvégre, ha másképp nem, uni-sono énekléssel is elmehet olykor-olykor egy-egy alkalmi darab.

Fődolog különben is, hogy az ifjuság minél több dallamot elsajátítson, mert elvégre is a dallamban van az ének lelke, esze, és pedig lehetőleg minden neméből: egyházit, hazafiast, nép- és műdalt. az előkelőbb szerzők rövid életrajzával, jellemzésével egyetemben. A korai, és tulságba vitt több szólamu éneklésben pedig több óvatosságot, több mérsékletet.

Nem akarhatunk nagy városi régi daloskörökkel versenyezni, annál kevésbé, mert az iskolai énekkarok tagjai hangjukban, de még egyéniségükben is folyton változnak.

Szóval, a tanítás ne annyira nyilvános szereplésre irányuljon, mint inkább a zeneirodalom, illetőleg, az énekirodalom minél több anyagának megismertetésé; ne annyira intenzív, mint inkább extenzív legyen, mert az extenzivitás magával hozza önként az intenzivitást is, és pedig alaposabb, mert gyakorlatból és öntapasztalattól fakadó intenzivitást.

Magával hozza aztán előbb-utóbb a másik gyakorlati cél elérését is, a nyilvános szereplés lehetőségét is, minthogy hova-tovább mind kevesebb fáradsággal és kevesebb idővesztegetéssel jár az arra való előkészület.

S most, befejezésül, mint reformatus tanár, nem hagyhatom említés nélkül templomistentiszteletünk egyik hiányosságát, hogy t. i. a karénekeket általában nélkülöznie kell a templomlátogató közönségnek. Gimnáziumi énekkaraink éppen e hiány elenyésztetésére volnának hivatva. S ha már a karvezetőt minden áron győtri a szereplés viszketege, szereplése színhelyéül ne csak a profán parkettet válassza, hanem az oszlop-csarnokos templom szentélyét is.

Dr Farnos.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1894. dec. 28—29.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Gyarmathy Miklós, dr. Vályi Gábor, ig.-tanácsosok, Szász Gerő, közjegyző, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Bodor Antal, k. előadó, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd és Kádár János s-titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastattott az időközben elnököleg tett közigazgatási és kölcsönügyi intézkedésekről készített jegyzék s abban ismertett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

A tárgysorozat rendjén első helyen nagy-enyedi Bethlen-kollegiumunk Előljáróságának azon fölterjesztése tárgyalatott, melyben az ottani theol. akadémiánál megüresedett tanszékeknek pályázat útján leendő betölthetését kérelmezi s a theol. akadémiának további fentartását kimondva, Ig.-Tanácsunk azon leiratára, melyben dr. Kovács Ödön tanár aa. a kolozsvári theol. intézethez tanárnak és igazgatónak meghivatott, azt jelenti, hogy nevezett tanár aát a n.-enyedi Bethlen-kollegium kötelekéből elbocsátani, nem hajlandó. Igazgató-Tanácsunk sajnálattal tudomásul vette a dr. Kovács Ödön aára vonatkozó nyilatkozatot s tudomásul vette a theologiai akadémia további fentartását kimondó határozatot is, de az üresen álló tanszékekre vonatkozó pályázati hirdetéseknek közzétételét Ig.-Tanácsunk nem eszközölte, minthogy az 1889. évi egyhker. közgyűlés 35. jkvi száma határozata szerint, az Ig.-Tanács van megbizva azzal, hogy a tanerőkben időközben előálló hiányokat, az Előljárósággal egyetértve, ideiglenes tanerők alkalmazásával pótolja; s minthogy e határozatnak megfelelően Ig.-Tanácsunk már intézkedett is az ideiglenes

tanerők alkalmazása iránt: a közgyűlés újabb határozatának bevárása nélkül magát rendes tanári állások betöltése iránti intézkedésre jogosítottak nem érzi.

Elischer József n.-szebeni tankerületi kir. főigazgató megküldi hatóságunknak a nem-állami tanárok nyugdíj-intézetéről szóló törvény végrehajtása tárgyában kibocsátott ministeri utasítás másolatát, s kéri, hogy az ő tankerületébe tartozó főgimnaziumainkra vonatkozó értesítések hozzá küldessenek. Igazgató-Tanácsunk e kérést tudomásul nem vette és nevezett főigazgatónak megíratni határozta, hogy miután főhatóságunk az ilyen intézkedéseket autonomikus jogánál fogva egyenesen a ministertől veszi, a kívánt adatokat is közvetlenül fogja a miniszterhez fölterjeszteni.

Szászvárosi kollegiumunk előjáróságának előterjesztése, mely szerint Löbl Róza izr. vallásu tanulóknak az I. gimn. oszt.-ba való felvételét kéri engedélyezni: teljesíthető nem volt, hanem utasított az illető folyamodó, a főlvetelnek szabályszerű úton a közokt. minister úrtól leendő kérelmezésére.

Ezek után több felekezeti iskolánk államosítása tárgyában beérkezett kérések tárgyalattak, s annak eredményében a damosi, nagy-petrii, kis-iklodi, szászludvégi és alsó-tőöki egyházközségeknek megengedett a bemutatott szerződési pontozatok szerinti előzetes lépések megtétele; a detrehermi és feldobolyi egyházközségeknek pedig engedély adatott arra, hogy iskolahelyiségeiket az állam részére használatra átbozsássák, de a tötöri és kisbaconi egyházközségek azon határozatai, mely szerint az állami iskola céljaira kijelölt telkeket tulajdonjogilag is átbozsítani hajlandók, megerősíthetők nem voltak, mert az egyházi vagyon ilyenmő elidegenítése meg nem engedhető. A gyulafehérvári egyházközség iskolájának az állam részére kért átbozsítása szintén nem engedélyezett, mert a fölterjesztett jegyzőkönyvben nincs gondoskodás arról, hogy az épületek utáni állami adót ki hordozza, s hogy a hitsorsos leánynövendékek miképpen fognak jövőre iskoláztatni s végül, mert a mutatkozó előnyt nem látja Ig.-Tanácsunk arányban állónak az egyházközség által hozott nagy áldozattal. Utasított tehát az egyházközség az ügy újabb és tüzetesebb tárgyalás alá vételére.

A csucsai és kissebesi állami iskolákban való vallástanítás ügye tárgyalatván, magyaró-kereki pap, t. Barabás Árpád aa. bizatott meg az ezen iskolákban leendő vallásoktatással s részére az utazási költségek megtérítéséül 80 frt. államsegély utaltatott ki.

Székely-udvarhelyi kollegiumunk 1895-ik évi költségvetése szabályszerűnek találtatott és jóváhagyatott; az ezzel kapcsolatosan fölterjesztett ama kérésre, melyben a tanári törzsfizetéseknek 1000 frtről 1200 frtra való emelése, az igazgatói tisztelet-dijnak 100 frtről 300 forintra emelése, Bod Károly tanár részére 100 frtos korpótléknak kiutalása és a kollegiumi más hivatalnokok javadalmainak emelése is kéretett: Igazgató Tanácsunk engedélyezte a tanári törzsfizetéseknek jelzett fölemelését, az igazgatói tisztelet-dijnak 200 frta való kieészítését és a 100 frtos korpótlék kiutalását, de a többi javadalom-emeléseket indokoltak s így engedélyezhetőnek

nem találta. Az így keletkezendő költségvetési hiány fedezésére az özvegy-árvai alap jelöltetett ki.

(Vége következik.)

r. s.

Az egyházmegyéből.

I.

A marosi egyházmegyéből.

A marosi egyházmegye őszi közgyűlését december 6-án tartotta meg M.-Vásárhelyen, nem rég vásárolt saját házában tanácstermében. Váltig kevesebben voltunk a Jairus házába tolongóknál, de mégis szét lebbentettük az ajtó szárnyait, hogy a szomszéd szobában rekedtek is halljanak valamit. Legalább annyi hasznát vettük a közös pénzen vásárolt teremnek, hogy szorongtunk benne és szívtunk föledt levegőt.

A gyűlés kezdetén esperesünk buzgó imáját mondta el. Az imádság szépen odaillik a papok gyűléséhez, mert hiszen ők kell, hogy a legmátyánkosabb emberek legyenek. Lám, az angol parlament legkevésbé sem áll papokból, mégis túl tesz rajtuk az imádkozásban, mert nem csak azzal kezdi, hanem azzal is végzi üléseit. Angolos megfontolással eszükbe vevén, hogy a segedelmet nemcsak kéri szép a kezdetnél, hanem megköszönni is a végénél; ne csak az alfánál gondoljunk istenre, hanem az omegánál is, hogy még odáig is eljuttatott.

Az esperes megnyitó beszédét voltaképpen a vizsgálati körutjáról való beszámolás képezte. Tájékozottsággal rajzolt találó képeket az egyes eklézsiákról. Jó neven vettük, hogy a vizsgálati körut benyomásait előnkbe rajzolta, mert láttuk belőle, hogy ismeri az egyes eklézsiáknak szíverését, zsebét, légkörét, életét. A jelentés folyamán sötét képek is vonultak keresztül szemünk előtt és pedig az iskolai állapotoknál. Az iskolát, melyet ma már még a kortések is beszédükbe szőnek a «h a z a» mellé, nem a hatás kedvéért emlegetjük, hanem benső érdeklődésből. A jelentés szerint, sok helyütt tanító-szaporítás, tanterem-nagyítás és tanító fizetés-javítás szüksége forog fenn, mert a tankötelesek csak részben és hiányosan részesülhetnek e miatt iskolázásban. A szülők felküldik gyermekeiket s a tanító vissza kell, hogy küldje harmadát, vagy éppen felét is némely helyen. Hiában van jó tanító, ha nincs kellő tanterem és hiában van tanterem, ha nincs tanító. S ezen szomorú jelenségeket semmi egyéb, mint a szegénység idézi elő. Többen vannak a Lázárok, mint a pénzzel szekeret rakó Námánok. Bizony, itt is jó volna, hogy a szegény és gazdag összetalálkozzék s a melyiknek van, közölje azzal, a melyiknek nincs. Ma már a nagyobb rendű tanítézetek is az államhoz fordulnak segélyért, hát a falusi nyomorult iskolákon nem lehetne ily módon segíteni? E körülményre felhivatott az éppen jelen levő királyi tanfelügyelő figyelme is, a ki azzal válaszolt, hogy két (irva is kettő, mondva is csak kettő) tanítói állomásnál fizetés-javításra államsegélyt eszközölt; különben e bajokat föltárta az egyházi főhatóság előtt is. Mintha bizony, a püspök nem tudná ezeket a nélkül is, a ki éppen a segélyezés, építés körül izzad, munkál legtöbbet. És így a tanfelügyelő urnak nem a püspöknél, hanem a miniszternél kellene zörgetni.

Az iskolai ügyekkel kapcsolatosan, a tanfelügyelő által indítvány tetetett az iránt, hogy ha már a theologiai fakultás

Kolozsvárt felállítatik, hivassék fel az egyházi főhatóság figyelme a nagy-enyedi tanítóképezde fejlesztésére, hogy keressék föl ezután többen, és hogy a tanítóknak inkább bővében legyünk. Ezen indítványt a gyűlés elfogadta, mint-ha szükség lenne figyelmeztetni a püspököt arra, a mit amugy is lát, amugy is tud. A jól látónak nem kell mutogatás; az ébren levőknek nem kell költögetés. Különb, némely állomásra nem az enyedi képezde miatt nem lehet tanítót kapni, hanem a fizetés csekély volta miatt. Itt pénzre, államsegélyre van szükség; manapság nem a szellemi, hanem az anyagi szegénység a nagyobb.

A gyűlés egy másik tárgyánál ismét a szegénység ötlük előnkbe. A gyűlés tárgyalta az országos közalapból való részesítés iránt benyújtott segély-kérvényeket. Folyamodott nyolc ekklezsia 1484 forint összegig, felajánlatott 1025 frtra. hét pap és hét lévita kér összesen 1560 frtot, és a gyűlés felajánlta 935 frtig, jól neki eresztvén a ceruzát a redukció műveletének.

A gyűlési tanácskozás különben minden nagyobb hullámverés nélkül folyt le. Délután két órára még a jegyzőkönyv felolvasása is megtörtént. Azután mehetett ki-ki a szép decemberi délutánon hazafelé.

Legyen megemlítve az is, hogy Selyébe pappá megválasztott, a mint az esperes bejelentette, Sámuel Aladár, ifju lelkész, kinek nevét e lap hasábjairól is ismerjük. Atosfalván pedig új tanítót választottak, s azt annyira siettek magukhoz csatolni, hogy minden esperesi konzensus nélkül be is költöztették.

gí.

II.

A görgényi egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegye Papi Értekezletének alsó fiókköre október 31-én, Sárpatakon értekezleti ülést tartott; november 30-án pedig egyházmegyénk őszi rendes közgyűlése folyt le Szász-Régenben.

Értekezleti fiókkörünk papjai október 31-én majdnem teljes számban, s tanítóink közül is többen már a kora reggeli órákban gyülekeztünk a ref. papi háznál, honnan tíz órakor a harangoknak buzgóságra hívogató hangjaira testületileg vonultunk be az ur hajlékába, mely már telve volt a minden szépért és jóért lelkesedni tudó királyi pap-sággal, szent néppel, hogy együttesen szenteljünk innepet e napon a reformáció 377-ik évfordulójának magasztos emlékére. Istentiszteletünken Csekme Ferenc, gernyeszegi pap aa. mondott emelkedett szellemű, buzgó alkalmi imát. Ima után a sárpataki hivekből alakult három-szólamu férfikar elénekelvé a XC-ik zsoltár első versét, Benedek Árpád, vajda-szentiváni pap tartotta meg alkalmi egyházi beszédét, I. Tess. V. 21. alapján: «Mindeneket megpróbáljatok; a mi jó, azt megtartsátok.»

Isten-tisztelet végeztével, Tavasz József, m.-péterlaki pap, értekezleti elnök olvasta föl megnyitó beszédét, melyben a fiókkör három évi munkálkodásának eredményéről számol be, s a közel jövőben ránk váró feladatoknak fontosságáról tett említést.

A megnyitó tartalma rövid kivonatban álljon itt a következőkben: Éppen három éve ma, hogy megalakult fiókkörünk; ezen a napon, melyet a protestáns szellemnek a világba lépése napjául szoktunk fölvenni. Hogy e napon volt első, alakuló gyűlésünk, ezzel is jelezni akartuk, hogy

minden munkálkodásunkban törhetlen kitartással kell igyekeznünk arra, hogy az életben érvényre juttassuk a protestantizmus életerős, szabad, mindeneket megújító szellemét. Az első három éves cyklus lejárván, e tisztujító értekezleti ülés alkalmával, mintegy számadásképpen, tekintsünk vissza a rövid múltra, hadd, ujjítsuk fel a végzett munkát s tekintsünk elő, a jövőre is. Körültekintés és nagy figyelem után lett megválasztva a hely, honnan munkára induljunk. E hely, körünk területén nem lehetett más, mint Gernyeszeg. E helyet a gróf Teleki-család buzgó prot. tagjai avatták fel a protestantizmus felszentelt helyévé. Itt működött a nagy gróf Teleki Domokos, ki már 1848. előtt kitűnő jelét adta humanizmusának és igaz, vallásos szellemének, jobbágyai felszabadításával. Később, e jelszóval: »a népért a néppel« iskolát épített a kálvinista kultúra számára és kisededóvodát a gyöngye gyermeki szívek megmentésére. Ez első értekezleti gyűlésünk is megjelentek méltó örökösei, a grófi unokák, édes anyjuk, a minden szépért és jóért lelkesülő, nemes szívu grófnővel, hogy megáldják útjára kibontott zászlóikat. Ez első gyűlés főtárgyai a reformáció szellemének és a vallás eredetének rajzai voltak.

Második gyűlésünk Nagy-Fülpösön, 1892. márc. 15-én volt, mely alkalommal a vallásos szellem mellett, a hazafiság ápolása is célul volt tűzve. Ez ellenséges nemzetségekkel érintkező ponton nagy szükség is volt a vallásos és nemzeti célok együttes propagálására. E gyűlésen tettük szóvá népünk előtt először a mindennapi kenyér kérdését is, a községi hitelszövetkezetek eszméjének ismertetésével.

Harmadik gyűlésünk a róm. kath. propaganda támasztásainak egyik legkitettebb helyén, Maros-Járásban tartott meg 1892. szept. 11-én, a katolikus búcsu napján, s mint Zwingli, a Mária és szentek tisztelete ellen indítottuk meg a harcot. Ezt tennünk kell ezután is, mert a kath. vidékekkel érintkező egyházunk tagjai nagy kedvvel vesznek részt úgy a búcsu járásokban, mint az azokon előfordulni szokott verekedéseken.

A negyedik gyűlés Póka-Keresztúrra 1893. május 1-re volt összehíva. Azonban a napokig szakadó eső s a Maros kiáradása meggátolta a fiókkör tagjainak megjelenését s a szép sikerrel kecsegtető programnak csak templomi része volt megtartható.

Ötödik gyűlésünk 1893. okt. 31-én Körtefán volt, mely a reformáció áldásainak méltatására lett szánva. Itt beszéltetett meg egyszersmind az is, hogy minő alapelveket kellene szem előtt tartani az óhajtott s már égető szükségé vált kepeváltásoknál.

Hatodik gyűlésünk 1894. április 11-én M.-Péterlakán tartott meg, mely az által lett nagyobb szabásúvá és kiterjedtebbé, hogy a görgényi tanítói fiókkörrel együttesen tartott meg. E gyűlést érdekes programján kívül az teszi fontossá, hogy megjelenítve láttuk azt az igazságot, hogy a papi és tanítói hivatás végeredményében egy és a népvelés terén valódi eredményt csak is a papok és tanítók együttes, vállvetett munkássága érhet el és mutathat fel. Ez a gyűlés volt tán az első, hol megkezdődött népünkkel közösen, ezer éves állami fennállásunknak ünneplése. Itt beszéltetett meg az egyházmegyei énekkar megalakításának eszméje is, mely ma már testet öltve, halad, erősbül, díszére a mi egyházmegyénknek.

Ime, a három év rövid ismertetése. Nem volt valami

nagyon sok, de mégis, ha csak néhány lélekben költöttük is föl az érdeklődést céljaink iránt, már nem nevezhetjük elveszettnek a reáfordított időt és fáradságot, főképp ha figyelembe vesszük ama másik eredményt, a melyet körünk megalkotásával egyik főcéllal tüztük ki, az együvé tartozás, a kollegiális szeretet érzésének fejlesztését, hogy érezzük, és

soha ne feledjük, hogy nekünk közös nagy célunkat csak egyöntetű, céltudatos és kitartó munkával lehet elérni. E három év e tekintetben nem volt minden eredmény nélküli való. Még van ugyan kívánni való, de összehasonlítva jelent a multtal, a haladás szembevetendő.

(Folytatása következik.)

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

A mai egyházpolitikai időkben, mikor a felekezeti és nemzetiségek túllicitálják egymást a türelmetlenségben, és sovinizmusban, nem lesz érdektelen, egy századdal visszanezni arra a hitfelekezeti és nemzetiségi jó viszonyra, melyet, im. e két irat, eredetiben a nagy-ernyei evang. ref. egyház leveles-ládájában, feltüntet a mai kor keresztyénségének szégyenére.

I.

Méltóságos Fő Király Biró Úr! és

Tekintetes cont. Tábla!

Nekünk különös jó Uraink és Patronusink!

Ezen könyörgő alázatos Instantiánk által teljes bizodalommal kívántunk a Mlgs. Fő Király Biró Ur, és Tkts. cont. Tábla Atyai védelmezésekhez folyamodni, ilyen okon: Itten, Nagy-Ernyében mind a két részen levő Anyaszentegyházak annyira megavultak, hogy a régiség, és nem újithatás mián, a miénk, tudniillik: a Róm. Catholikusoké körül; nevezetesen, a tornyunknak kőfala, szarvazattya, és zsindeleyezése, nemkülönben: a Templomunk körül levő cinteremkert annyira elsovadtak és romladoztak, hogy azoknak jobbitásával és renovatiojával ha késedelmezünk, félő, netalán tán Templomunknak épebb részére dőlven a Torony, aztat is alkalmatlanná tégye. Mü pedig, Reformátusok a közelebb múlt őszen Felsőes Királyunktól engedelmet nyervén Templomunknak újonan való fölépítése iránt; azon munkálodnánk, hogy sövényből és fából szinte omlójában lévő Templomunk helyibe kő Templomot építsünk; tudnivaló pedig, hogy kő Templomunknak fölépítésire, feles számu öll kövek, sok ezer téglá, mész, fővény, Tutalyfák, dészka és Létzek kívántatnak, melyeknek megszerzésében sok futás, fáradozás, és munkásoknak száma kívántatnak, de nyomorult Falunkban felette terhes Contractio levén eddig is, most újabban ugy tapasztaljuk bizonyosan, hogy eddig való terheviselésünkhöz hasonló terh fog járulni, mivel Székesen Contractioban levő Katonákat is nyomorult Falunkba szállítják, azoknak magoknak és Lováiknak feles Házakat és Istalókat építtetnek, melyek mián, úgy látjuk, hogy istenünk tiszteletére célozó szent szándékunknak folytatásában egészen meggátoltatunk, mivel eddig is úgy meg volt nyomorult Falunk terhelve, hogy a sok ide, s tova való szolgálat mián, a magunk élelmünkre valóknak, és a terhes adónak megszerzésére is éppen elégtelenekké lettünk; Anyaszentegyházaink teljességgel pusztulásra juttatattak, annyira, hogy fákkal kelletnek támogatnunk, mostanában is, hogy nyakunkba ne omoljék, és utoljára arra jutunk, hogy még a se léssen, a hová istenünk tiszteletére összegyűlhessünk, ha csak a Mlgs. Fő Király Biró Ur és a Tkts. cont. Tábla, hathatós közbenvetések által, alázatos könyörgő Levelünk a Felsőes Királyi Guberniumnak nem representaltatik, oly véggel, hogy innen Falunkból a

Contractioban levő Militia dislocáltassék ezen nem Székünkben levő szomszéd Quartélyházakhoz innen.

Instálunk alázatosan a Mlgs Fő Király Biró Urnak és a Tek. con. Táblának, Istenünk tiszteletére feltett jó célunkat és sz. szándékunkat atyai szívökre istenesen felvevén. kegyes consideratioba vevén aztat is, hogy a terhes Contractio mián feltett jó szándékunknak végben vitelére nem munkálódhatunk, méltóztassanak alázatos Instantiánkat a Felsőes Királyi Guberniumnak hathatosan commendálni és representálni, hogy a rajtunk levő terhes Contractio a megirtakra nézve dislocáltassék ezen nemes Székben levő szomszéd Quartélyházakhoz, hozzánk mutatandó Atyai jóvoltáért a Mlgs. Fő Király Biró Urat és a Tekts. cont. Táblát Isten megálgya, melynek szives és álhatatos kívánása mellet maradtunk

Méltóságos Fő Király Biró Ur és a Tekintetes cont. Táblának
alázatos szolgálái

*N.-Ernyei R. Catholica és Reformata
Ecclesiabeliek közönségesen.*

N.-Ernye die 11-a. Mart. 1777.

II.

Nagy-Ernyei Nemes Romano Catholica és Reformata Szt. ekklesia nagy Tiszteletet érdemlő Patronus Uraink!

Unita Ernyei ekklesiánk Isten kegyelmességéből szépen megszapordván, régi eleinktől fundáltatott Templomunk illendőleg, hogy abban az Isten tiszteltessék a Népek feles volta mián igen meg szorítottat, melynek meg orvosoltatása végett szándékozik az ekklesia a Templomot meg hosszabbítani és nyujtani, hogy Szt. Istenünk tiszteletére alkalmasabbnak telessük.

Instáljuk ezért egész bizodalommal és alázatossággal a tiszteletet érdemlő Szt. ekklesiákat és abban levő jó reménységü és kegyességü possessor urakot, és a lelki dolgokban sáfárkodó Szt. atyákat, méltóztassanak ezen szent célra törekedő szándékunkat könyörülő szemmel tekinteni, (minthogy nekünk fabeli szükségünket a magunkból más segedelmel nélkül ki pótolni sem lehet) az ekklesia erdeiből egy egy talpnak való fával meg segélleni, melynél fogva szándékunkat teljesithessük, melyért az Isten is megjutalmaztatását ajálja, mü is háládatossággal és kölcsönös jó akarattal a töllünk kitelhetőkben kívánunk lenni a szt. ekklesiákhoz és abban levő possessor urakhoz, mely hozzánk mutatandó kegyességekhez álhatatosan bizván, vagyunk a szt ekklesiáknak alázatos szolgálái, a Kristusban pedig atyafiai

N.-Ernyei unita ekklesia közönségesen.

Megjegyzés: itt következik 11 névalírás kath. és ref. egyháztagoktól, kik mindannyian akarói annak, hogy a kért talpfát az egyházak kiszolgáltassák.

Évszám nincs az instantián

Közli: Kali József,
nagy-ernyei evang. ref. pap.

Különfélék.

= **A mult esztendő utolsó délestjén** a kolozsvári ref. egyház beisőfarkas-utcai templomában Herepei Gergely, rendes-, a külmagyar-utcaiban Tóthfalusi József, segéd-pap, és püspöki titkár rekesztették be az aláhanyatlott esztendőt, hálát adva az istennek az elvett jókért, életet, erőt, és segédelmet kérve az előttünk valókra. Mondanunk sem kell, hogy mindkét templomunk a roskadásig zsufolva volt áhitatos hivekkel, holott százak és százak szorultak ki a szent helyekről, melyek két-három ezer embert fogadhatnak impozáns iverk, boltozatuk alá. Templomozás után nagy rajokban vonult a tisztelgők serge beisőkirály-utcaiba, hogy kifejezzék szerencse-kívánatukat főtiszt. Szász Domokos, püspök aa.-nak. A jó kívánságoknak, a tiszteletnek és szeretetnek lapunk szerkesztője adott hangot az Igazg.-Tanács, a kolozsvári egyház, és a főtanoda nevében, melyhez, kétségen kívül, csatlakozik az egész erdélyi egyházkerület. Nem rideg, hivatalos tisztelgés volt ez, hanem, a szívek összedobbanása, meleg, baráti kézszerítés abban a bizonyos reménységben, sőt tudatban, hogy e találkozás, csak útjelző, de nem elválasztó vonal a ma és holnap között, és az új esztendő felvirradásával csak ismét ott leszünk mindnyájan a gátakon, örömlomási helyeinken meleg szeretettel, igaz buzgósággal, és azokkal a tehetségekkel, kinek a mint adák az istenek. Ezzel a hangulattal köszöntünk mi is titeket is, mindnyájunknak kedves atyámfiai, ott, a távolban, nehéz küzdelmek között, de a melyeknek legyőzésére erőt, lelkesedést kell hogy adjon a közös, a szép, a szent cél: szolgálni hazánk, anyaszentegyházunk ügyét, és megvédelmezni emberi méltóságunkat. Büszkén emeljétek fel fejetöket ti, a magasztos céloknak legolcsóbb, és legönfeláldozóbb munkásai, és bizatok a szent ügy diadalában, melyből egy nagy rész a tiétek, kik híven szolgáltok. Boldog új esztendőt!

= **A kiegyezés utáni Magyarországnak** legfényesebb tehetségekből alakult kormánya, a Wekerle-kabinet, mely az egyházpolitikai törvényjavaslatokkal fölemelte a szabadelvűség zászlóját, s azok közül hármat diadalomra is vezetett: beadtá lemondását, és király ő felsége el is fogadta. Nem levén politikai lap, tartozkodunk minden reflexiótúl; mi lesz a szabadelvű törvényekkel, nem tudjuk; csak ismétljük Arany János szép sorait:

Rosz időket élünk; rosz csillagok járnak.
Isten óvja nagy csapástól mi magyar hazánkat!

= **Statisztika.** A kolozsvári ev. ref. egyházban az 1894-ik esztendőben megkereszteltetett a férfi-nemen 237, a nő-nemen 234; együtt: 471. Összeeskettetett 160 pár. Meghalt a férfi-nemen 223, a nő-nemen 195; együtt: 418. E szerint 53-mal több született, mint a mennyi meghalt; de 1893-mal összehasonlítva, kevesebb 56-tal.

= **A szilágy-somlyói lelkészválasztás** december 27-én ment végbe a választó közönség nagy érdeklődése mellett. 384 szavazó-jogosult közül szavazott összesen 209 egyháztag, kiknek szavazata a következőképpen oszlott meg. 1. Gáspár István, budapesti segéd-lelkész kapott 163 szavazatot. 2. Vince Ödön, kémeri lelkész, 28 szavazatot. Míg, 3. Csák Aladár peéri lelkész 18-at. Ennek következőben nt. Viski Pál, esperes aa. mint választási elnök, Gáspár István atyánkfiait jelentette ki az egyház törvényesen megválasztott lelkészének, a választó közönség viharos éljenzése között. Áldás munkásságára!

= **A Pozsonyban megjelent** «A mi Otthonunkat» elseperte az új esztendő. Őszintén sajnáljuk. Becsülettel szolgálta az ügyet, melynek nevében született, és három év alatt igen tisztességes feladatot teljesített. A mi Otthonunk halála csak ismét a mellett bizonyít, hogy a vidéki lapok, mint olyanok, feltétlenül hasznosak, szükségesek a vidéki érdekek szempontjából, hogy levezető csatornáik legyenek az egyetemes kulturának, és hogy nevelői legyenek az óceánnak. Szűk körben nélkülözhetetlenek. De, ha nagyobb feladatokat tűznek maguk elé, ha aspirációik nem elégsznek

meg az adott viszonyokkal és helyzettel a viszonyok és helyzetek bizony, elgázolják. A népies, családi ujságok számára előbb népet és családot kell növelni, és erre lesznek jók a papi Értekezletek, és akkor több lap fog keletkezni, és kevesebb fog megbukni minden esztendőben.

= **Meghívó.** A görgényi ev. ref. egyházmegye általános Papi Értekezletének t. tagjait rendkívüli közgyűlésre, Szász-Régenbe, a tanácskozási terembe 1895. január 7-én, d. e. fél 9 órára, tisztelettel meghívom. Tárgyak: tisztújítás, bizottsági tagok választása az egyházkerületi Papi Értekezletre. Póka-Keresztur, dec. 28. 1894. Farkas Károly, elnök.

= **Nyilvános köszönet.** Báró Györfly Gézané, született Katona Margit ömértósága, kedves fiának, az egykor apanagyfalusi egyházunkban keresztelt s a mult nyár folytán szintén Nagyfaluban, a nagyanya házában váratlanul elhalt báró Györfly Elemérnek emlékére, egy díszes és értékes ezüst kelyhet küldött egyházunknak karácsoni ajándékkul. A kegyeletes megemlékezés szülte becses adományért midőn a nagylelkű bárónéknak egyházam nevében hálás köszönetet nyilvánítok, kívánom egyidejűleg, hogy a mindenható enyhítse a bánatos szülők fájdalmát s adjon segédelmet arra, hogy hasonló nemes tettekben találhassák megnyugvásukat. Apanagyfaluban, 1894. dec. 31. Péter Anta, ev. ref. lelkész.

= **Halálozás.** Barthos Mihály, az orbai egyházmegyébe kebeleztet cofalvi ref. egyházközség lelkésze, hivataloskodásának 50-ik, életének 76-ik évében, végelgyengülés következtében, elhunyt. Az urnak ez egyszerű, becsületes és kedélyes szolgáját az ur nem áldotta meg gyermekekkel, és ő gyermekeivé fogadta a sepsi szentgyörgyi ev. reform. kollegiumot és a rikánbelői ref. özvegy-árvai gyámintézetet: ezeknek hagyta, kevés kivétellel, nevének halála utánra, mintegy 3.000 frt. értékű vagyonát. Legyen áldott emlékezete!

= **Halálozás.** Bencédi János ócfalvi (udvarhelyi egyházmegye) öreg, kiérdemült lelkészársunk, e hó 19-én, hosszas szenvedés után, meghalt, 72 éves korában. 45 évig forgolódott az urnak szőlőjében. Kicsiny egyházában, terhes családjával, sokat küzdött, nagy önfeláldozást tanusított. Övéinek áldó emléke, népének őszinte könyei, kartársainak kegyelete kísérték nyugalmat adó sirjába a hú papot. Emléke legyen áldott!

= **A sárospataki -Óráló- 1894. dec. 22. számából** veszszük át a következő felhívást, 50 éves találkozóóra. T. Szerk! A lapokból olvasom, hogy Szádeczky Samu, ev. ref. lelkész, Pusztafalun, Abaújban, f hó 9-én elhunyt. Ezen név említésénél a bús érzéshez, melylyel a boldogult családja fájdalmában osztozom, edes emlékezetet is csatolok, mert ő nekem szeretve tisztelt tanulóársam és barátom is volt a sárospataki főiskolában. Igen, tanulóárs, kire büszkeséggel tekintett különbség nélkül osztályunk minden tagja, mert ő első volt az osztályban, a mit páratlan szorgalmának megfelelő érdemeért mindnyájan oly örömmel elismertünk, a mellett szép hegedű-játéka miatt is úgy vágyakoztunk hozzá. Az iskolán kívül azonban életpályánk szétvált. S én vele személyesen soha sem találkoztam; emlékezetben, oh, nagyon sokszor. Most, midőn elköltözött oda... ne veszítsük el emlékét; sőt tiszteljük meg azt az által, hogy mivel osztályunk 1844-dik évben subscribált s a tanuló életben e hajdan fontos eseménynek immár 50 éve letelt: ünnepeljük meg, kik most, akarom mondani: akkor éltünk hajdani tanulóársai közül, annak a félszázados történetnek emlékét úgy, hogy Sárospatakon júniusban az iskolai év végének valamely napján, 1895-ben jöjünk össze: viszontlátás, hálaistentisztelés végett; egyszersmind osztályunk szeretett elsőjéről emlékezzünk meg akkor kegyeletesen, minek kifejezést az által adnánk, hogy élő társaink valamelyike, ki Szádeczky Samu életviszonyaival ismerős, derék fia segítségével is, lehetőleg teljes életrajzát olvasná fel azon alkalommal, stb. És azután végbucst vennénk egymástól, a szeretett főiskolától s haza oszlanánk meghalni. Szíveleljék meg az én azon időbeli tanulóársaim ezen indítványt s érintkezünk eszmét csesélve addig. Tudom, nem sokan vagyunk már, ha mindnyájan összejönénk is: számunk kevésre telik, de oly jól esnék, még egyszer látnunk egymást, tudnunk egymásról, mielőtt lassankint lehullunk mindannyian az élet fájáról. Méltóztassék felhívni egyszersmind a sárospataki, debreceni, dunamelléki, dunántúli s erdélyi ev. ref. egyházi és iskolai lapokat, hogy a fennebbi felhívás közlésével segítsenek összehozni az elszórt csoportokat. Apa, 1894. dec. 18. Bartha Mór, akkor Mózses, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1638—1894.

KÖRLEVÉL,

a püspöki jelentés tárgyában egyházkerületünk összes espereseihez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak tiszt. lelkész afiához.

A jövő év február havában a kerületi közgyűlésünkön tartandó püspöki jelentésem összeállításához szükséges folyó évi adatok felküldésének határnapjául 1895. január havának 15-ét tűzöm ki. Az adatok a következő rovatokban lesznek feltüntetendők.

1. Népingás (születés, halálozás, házasság, elválás, vallásváltoztatás, konfirmálás). 2. Tankötelesek és tanulók (6—12; 13—15. év kor és nem szerint összegezve) 3. Felekezeti iskolák száma (megjegyzendő, ha fentartásukhoz valamely külső segély folyik be, valamint annak mennyisége.) 4. Építkezések. 5. Kegyadományok. 6. Birtokvásárlás, vagy csere. 7. Bor és magtárak állása. 8. Kepeváltási alap. 9. Perselypénz. 10. Az egyházi épületek biztosított értéke.

Utasítom továbbá címzetteket, hogy az adatokat hiány nélkül, pontosan s a jelzett határnapig mulhatatlanul küldjék föl s hogy a 3—9. rovatok végén a pénztértéket összesítvén, mutassák ki az eredményt.

Kolozsvártt, 1894. dec. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

3622—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszék tt. lelkésszelnökének és iskolatanítónak.

Flek Gyula, kolozsvári községi igazgatótanítótól csak nem régg megjelent »Tanító és Tanítvány« című füzetet, hatóságunk, jó irányu lélektani tartalmánál fogva, Cimeknek figyelmébe ajánlja megismerés végett. Kapható a szerzőnél Kolozsvártt 1 koronáért. Szerző az iskolai gyermekélet tévedéseit és hibáit s ezekkel szemben követett eljárása eredményeit példázatokban mutatja be, melyeket a tanító sikeresen felhasználhat a fegyelem szelidítésére és a növendékek erkölcsi önértékelésére tökéletesítésére.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1894. december 20-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1648—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett bogártelki egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás, kerttel, gazdasági épületekkel, és 626 korona értékű fizetés, hivatalos felszámítás szerint.

Pályázati határidő: 1895. jan. 28. Folyamodványok nt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1894. dec. 28.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1650—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett magyarbikali egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás kerttel, gazdasági épületekkel és 228 frt. értékű fizetés, melyből 224 frt. a hivataltól és tankötelesektől befolyó készpénz. A megválasztandó tanító 100—120 frt. mellékjelvédelemre bizton számíthat.

Pályázati határidő: 1895. jan. 28. Folyamodványok nt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1895. jan.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1649—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett katonai egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel felszerelt udvar és kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 300 frt. melyből 112 frt. készpén, államsegély. Csak okleveles tanítók pályázhatnak.

Pályázati határidő: 1895. év jan 28.

A folyamodványok nt. Somkereki Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1895. jan.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1636—1894.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a gyulafehérvári egyházmegyébe kebelezett magyarigeni organista-kántor-tanítói állomás, eltávozás folytán megüresedvén, ezennel köröztetik.

Javadalma: 1. tisztességes lakás. az ekkla. pénztárából évnegyedenkénti részletekben 300 frt. 3. 918 négy-szögöl szőlő haszonélvezete, melynek kataszt. tiszta jövedelme, az ekklezsia által fizetendő adóval együtt, 13 forint, 34 kr. 4. a hivataltól organistai fizetés címén must-kepe, melynek értéke 40 frt. Az egész fizetés összesen, 353 forint, 34 kr. Csak okleveles egyének pályázhatnak.

Pályázati határidő: 1895. január 25. Folyamodványok nt. Tókos Sándor, esperes aához, Vajasdra, u. p. Tövis, nyujtandók be.

Kolozsvártt, 1894. dec. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett abodi egyházközség énekvezér-tanítói állomására, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek s kerten kívül, készpénz, kepe és kanonika porcióban, egyházhatósági becslés szerint, 167 frt. 72 kr. mely összeghez járul még a vallás és közokt. miniszter ur által 124 frtot meg nem haladólag kiutalt évi államsegély.

Pályázati határnap: f. év január havának 28-a. Folyamodványok nt. id. Rákosi Lajos esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. N.-Teremi.

Kolozsvártt, 1895. január.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

2—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett atosfalvi egyházközség levita-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lak, gazdasági épületek s kerten kívül kepe s kanonika-porció haszon élvezete címén, egyházi becslés szerint megállapított, 165 frt. 85 kr. Ehez járul a vallás és közokt. miniszter ur által 167 frtot meg nem haladhatólag kiutalt évenkénti államsegély.

Folyamodványok f. év január hava 28-áig nt. id. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. N.-Teremi.

Kolozsvártt, 1895. január

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

1050—1894.

FÖLHIVÁS.

Egyházmegyénk világi és tanítói képviselőinek megbízása lejárván, fölkérem tt. lelkész afiakat, hogy a presbiteriumokkal január két első vasárnapján a törvénytár 26-ik §-a 12-ik pontja, és 43. §-a értelmében hajtassák végre a választást; az eredményt a tanító afiaknak a 60-ik §. értelmében hat képviselőre adandó szavazataival jan. 20-ig esperesi hivatalhoz terjeszszék be.

Magyarón, 1894. dec. 29.

Lénárt Főszef,
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Január 10.

2. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Regisztrum.

(Vége.)

A mi minket, kálvinistákat illet, tagadhatatlan, hogy az öt egyházkerület egyesülése nagy erő kifejtésre tett képesekké, de azt minden téren működésbe hozni, annyira nem áll hatalmunkban, hogy legfőbb erősségünkről, nép- és középiskoláinkról is kénytelenek vagyunk lemondani, azokat az államnak engedni át. Kielégítést és megnyugvást találunk a bürokratikus egyházi adminisztráció szigorú és pedans keresztülvitelében, melyre a politikai adminisztráció kicsinylő szánakozással tekint, mint olyanra, melynek sem ereje, sem tekintélye, sem értelme nincs. Az erdélyi egyházkerületnek megvan a maga erős, tekintélyes központi kormányzó hivatala, fizetéssel, kezdeményezett nyugdíjjal ellátott személyzet, akár egy kis tartományi miniszterium; tekintélyes egyházkerületi gyűlése, akár egy provinciális országgyűlés. Ezen erélyes központi igazgatás vezetése alatt, az adminisztráció gépezete fennakadás nélkül, pompásan működik, akár egy megyei adminisztráció. Templomok épülnek; Kolozsvártt, Budapesten paloták emelkednek; a pénzügyi miveletek szép nyereséggel záródnak. Az egyházmegyék élnek autonomikus jogaikkal. A háromszékiek nem sokat törődve a mások bajával, intézik a magukét, a hogy legjobbnak itélik; Görgény a hitelszövetkezetek alapításával szorgalmatoskodik, s szabályrendeleteket alkot, hogy az egyházközség saját tagjainak nem ad pénz kölcsönt; Kolozs-Kalotát egyik sem közelíti meg az érdemek felfedezésében, elismerésében, és nyilvános nyugtázásában; Küküllő az indítványok hazája; Nagy-Szeben a formálításokért rajong, s becses adatokat szolgáltat annak támogatására, hogy mily tartadhatatlan a «forma dat esse rei»-féle elmélet; Nagy-Sajó a csiga bölcsességét hirdeti, mely a tüzes paripával szemben megnyerte a fogadást, s övé lett a saláta; a püspöki vizsgálat alatti egyházak

azon problema megfejtésén török fejüket, mikint maradhat meg a káposzta, hogy a kecske is jól lakjék, és így tovább. Mindenik egyházmegye kultiválhatja a maga speciálitását; bőven kínálkozik anyag a feldolgozásra, ebben nincs fogyatkozás; az ámbició is találhat kielégítést, ebben sincs hiba.

Elég kedvező és rózsás világitás azok előtt, kik elragadtatásukban nem veszik észre a háttérben azt az ötszáz kálvinista papot, kik az új helyzet következtében extra dominium maradtak, kik nem törődve a nélkülözésekkel, feledve, hogy mostoha gyermekei a társadalomnak, az államnak; feledve, hogy mig az egyháznak háromszáz év óta nem jutott eszébe, s nem talált módot arra, hogy ekzisztenciájukat biztosítsa, nyugdíjakról gondoskodjék: addig az alig pár év-tized óta fungáló központi tisztviselőkkel, körlelkészekkel megcselekedte mind azokat, mondom, ez az igazán árva, és elhagyatott ötszáz kálvinista pap, extra dominium, azt kérdi, s tőle is azt kérdik: «Mit csináljunk, atyámfiak, férfiak?» Az iskolából kikergettek, a diplomok üresek, a családok nem szorulnak tanácsainkra, a mátká-párok reánk sem néznek, keresztségre nincsen szükség, a temetés nálunk nélkül is megtörténhetik, az özvegyek, árvák, szegények gondozását, ségélyezését, vigasztalását a jótékonsági intézetek vették át, az erkölcs-nemeseítő társulatok könnyen nélkülözhetnek minket, sat. sat. Hol nyílik számunkra munka-tér? Bekérezünk, berontunk, betörünk egyik, vagy másik régióba? Vagy felváltva, ott settenkedjünk egyszer egyikben, máskor a másikban? Okot szolgáltatunk arra a megjegyzésre, «a pap itt, a pap ott, a pap sehol». Koránt sem. Nem csak mi, hanem mások is foglalkoznak a kérdéssel. A dologban, azonban, nagyon érdekes az, hogy a mig a vegyi processzus felbontó működésének eredménye, s a szellemi anárkhia befolyása figyelemben nem részesült, mint mostoha gyermekek, mi voltunk a bűnbakk az egyháziatlanságért, vallás-

talanságért, a vallás-erkölcsi élet hanyatlásáért, s mind azon sok rosszért, mi az egyházi élet mezején feltűnt; szinte szükségét látták annak, hogy ezt a szegény bűnbakot áldozatul hozzák a szellemi és erkölcsi anárkhiának. És most, midőn extra dominium vagyunk, s az egyház is ki van téve a felbomlás eshetőségének, a figyelem felénk fordul, sorsunk, helyzetünk javításáról suttognak, segítséget ígérnek, tényleg előtérbe nyomnak, mint faltörő kosokat a várak ostrománál.

Jól van! Legyen hát így. De ha már a kor-szellem eljutott annak bevallásáig, hogy a hit, a vallás, az egyháziasság az alsóbb néposztályok erkölcsiségére, szellemi életére nélkülözhetetlen, azt nem pótolja semmi, míg a miveltekre nézve az felesleges; ha fölébredt a lelkesedés az iránt, mi az apostol szerint a zsidóknak megbotránkozás, a görögöknek bolondság, ne vegye senki pusztán kíváncsiságnak, ha kérdésbe tesszük: hol jelölnek ki a mi számunkra helyet? A Krisztust követő alsóbb néposztály között, vagy az írástudók és farizeusok színedriumában, avagy a görög bölcsök kathedráján; s mikint gondolják a megbotránkozást és bolondságot kiegyeztethetőnek a Krisztusba vetett hittel? Az élet színpadján jó-tékony célu előadások, mulatságok rendezése várakozik-e reánk, vagy pénztári számadások megvizsgálására, ellenőrzésére szólítanak fel; gazdasági, ipari, kereskedelmi ismeretek terjesztése, felolvasások tartása lesz-e kötelességünk, vagy a jó izlés, finomság, magasabb társadalmi miveltés előtáncos szerepét kell-e magunkra vállalni; kürtösek leszünk-e, hogy a hiuság pipere-munkáit, a dicsőség vakító alkotásait, az óriások rendkívüliségeit, sat. sat. világgá kürtöljük, s a szerény munkásság nemes gyümölcseiről megemlékezzünk, avagy az ige éles metsző késének kezelésével azért bíznak meg, hogy ön-magunk készítsük el saját magunk számára a tövis koszorút? És ha mind ezeket nem kíváncsiságból, hanem tájékozás végett megkérdezzük, azt mondják: «Találjátok ki ti magatok; azért vagytok papok, azért alkottátok meg a Papi Értekezleteket; a ti vezetésötökre bizzuk a nyáját, ti lesztek felelősek annak életeért, hiteért, erkölcséért, földi és mennyei idvességéért; a többit találjátok ki ti magatok.»

Jól van! Regisztráljunk tehát. A magunk tájékozása végett, nem kerülheti ki figyelmünket a társadalomban működő vegyi processzus felbontó hatása alatt kiváló elemek csoportosulása, elhelyezkedése. A szellemi élet felső régióit az

anárkhia tartja lefoglalva, mely a társadalom különböző rétegeit, a legfelsőbbektől a legalsóbbakig folytonos izgatottságban, feszültségben tartja, s a khemiai elemeknek öszhangzó, ép, erőteljes orgánizmussá való kiválását, csoportosulását gátolja; ebből folyólag, a különböző társadalmi rétegeknek erkölcsé, erkölcstana, cselekvési motivuma két egymástól különböző alapra támaszkodik, két egymásnak ellentmondó forrásból táplálkozik; ezen ellentétek közepette mi, kálvinista papok, extra dominium maradtunk; dacára ennek, azzal a követeléssel lépnek föl velünk szemben, hogy az ellentétek kiegyenlítéseért, a vallás és erkölcsi egyensúly helyre állításáért, az egyházi élet föllendüléseért felelősséget vállaljunk magunkra, nem csak, hanem mi magunk találjuk ki az útát és módját annak, hogy ez mikint lehetséges; jutalom képpen kilátásba van téve anyagi helyzetünknek állami segély igénybe vételével való javítása. Mind ezekre a kérdő jeleknek végetlen hosszú sora igtatható be, s én nagy lelki örömmel fogadom, ha ezekre megnyugtató feleletet találók, mert én még mindig várom az új eget és új földet, s midőn azt gondolom, hogy közeledtünk feléje, akkor érzem igazán, hogy oly messzi távolban lebeg előttünk, hová még vágyakozásaink is, kifáradva, kimerülve, alig hatolnak föl.

Horváth István,
m-bürikösi evang. ref. pap.

The Mutuál.

«Fut az idő, sietve elrohan, egy kezében bölcsőd pólyája van, a másikban koporsódra szem-fedél.» Ismeretes mond sa a költőnek. Egy egész világ van bennök kifejezve; vonatkozik mindenikünkre. Ember, állat, istennek minden teremtménye, a világ a maga egészében és részeiben, érzi ez állítás igazságát.

Eszünkbe jut ez mindig, de leginkább most, midőn a természeti világban minden az elmulást hirdeti. Hirdeti máskor is; az esztendő minden szakában, hol ez, hol az potyog le az élet fájáról, mind megannyi intő példakint; de nekünk úgy tetszik, mintha az esztendő jelen szakában a múlandóság szomorú gondolata inkább uralkodnék lelkünk fölött.

Nem ok nélkül, hiszen, a költő által említett halotti szem-fedél az édes anyaföld felett kiterítve áll előttünk, s ezt látva, saját szem fedelünkre gondolunk.

A föld megadta gyümölcset, kötelességét híven teljesítette, alszik, pihen csöndesen, a tavasz ébresztő lehelletéig.

Hát mi, lelkészek és tanítók, kik az úr szőlőjében vagyunk első rendű munkások, hogy állunk e tekintetben?

Vajjon, életünk vég estvéjén elmondhatjuk-e, hogy híven teljesítettük mindazon kötelességeinket, melyeket hazánk, nemzetünk, anyaszentegyházunk, és családjunk

méltán megvárt tőlünk? Vajjon, ha ütött vég óránk, hajt-hatjuk-e fejünket nyugodtan a hosszas álomra?

Aligha. Hazánknak, nemzetünknek és anyaszentegyházunknak, a legtöbb esetben, bizonyára, alig lehet panasza ránk, mert a legtöbben, a nekünk adott talentumokkal, javukra híven sáfarkodánk; de családukkal szemben a legtöbben adósak maradtunk, s ennek kétségbe ejtő tudata sirunk mélyéből is fölsir, s nem engedi nyugodtan pihennünk.

Míg élünk, csak élünk valahogy; ha fekete is volt a kenyér, csak volt; ha nem is volt a ruha divatos, csak elfödte a testet; ha innen-onnan ki is kandikált a szegénység, az egyszerűség, de erkölcsi tisztaságban, rendszeret, a szép, jó, nemes és igaz ügy iránti érdeklődésben senki sem multa felül miéinket; azonban, ha behunytuk szemünket, a helyzet, a legtöbb esetben, kétségbe ejtő fordulatot vett. Miért? Mert nem gondoskodhattunk hátramaradottainknak nem csak rendeltetéséről, de igen sokszor betevő falatjukról sem.

Nem rajtunk mult. A viszonyok, a körülmények nem engedék. A csekély lelkészi fizetés útját vágta bármily csekély félre-tételnek, utódaink, a szó teljes értelmében, istennek gondviselésére, és a jó emberek támogatására lettek utálva.

A helyzet, valami keveset, tagadhatatlanul, változott: az egyházmegyei és egyházkerületi özvegy-árvai, s más, alig számba vehető alapok hátramaradottainknak valamelyes segínyt nyújtanak, s az egytetemes özvegy-árvai gyámintézet is föllátni készül, de míg az előbbieket, sok helyt alig méltók említésre, addig az utóbbi, reményünk ellenére, még mindig a kegyes óhajások körébe tartozik, s ha föl is áll, mikint az ismeretes alapszabálytervezetből látható, aggodalmainkat el nem oszlathatja.

Saját, s hátrahagyottaink helyzetének minden tekintetben alapos megfontolása, s e kínos helyzeten való segíteni-törekvés készlet arra, hogy elmondjunk egyet-mást a «The Mutuál» élet-biztosító intézetről, illetőleg, hogy azt minden más hason-célú intézetek fölött mind azok figyelmébe ajánljuk, kiknek körülményei életük biztosítását saját, s övéik javára, megengedik.

A protestáns lelkészek és tanítók túlnyomó része örökség hiánya, a fizetés csekély volta, gyermekeinek növeltetése, s hogy a kor nivóján megállhasson, más ember fiánál talán nélkülözhető, de nála elkerülhetetlen kiadások miatt, vagyont nem szerezhethet, s így folytonosan hangzik lelkében a nyugtalanító kérdés: ha meghalok, mi lesz enyéimmal? Mit tegyünk hát, hogy e nyugtalanító érzéstől megszabaduljunk, hogy a minden körülmények között oly annyira szükséges lelki erőnk ne csak meg ne törjék, hanem szent elhivatásunk tágas mezején fokozott mértékben érvényesíthető legyen? Biztosítsuk életünket, vagyis, szerezzük meg édes miéinknek életünk biztosítása által halálunk esetére is, legalább a mindennapi kenyeret.

Tudom, nehéz dolog ez, mivel igen sokan négy-öt száz forint évi bevétellel sem rendelkezünk, s így az életünk biztosításáért fizetendő tetemes díjat fedeznünk alig, vagy éppen nem lehet. A «The Mutuál», azonban, oly kedvező föltételek, s olcsó díj mellett biztosít, hogy életünk mulandóságára gondolva, ha azokkal bővebben megismerkedünk, lehetetlen, figyelmen kívül hagynunk.

Szeretnők az egyes főbb, s kellő biztosítékot nyújtó élet-biztosító intézetek szabályait, föltételeit sorra venni, egymással összehasonlítani, hogy minden kétséget kizárólag, kimutassuk a «The Mutuál»-nek a többiek felett messze kimagasló előnyeit, de ezt lapunk tere nem engedi, de meg nem is szükséges, mert bármelyik intézet összes ügyiratait bárkinek szívesen megküldi, tehát az általunk ajánlott is, s így a ki kételkednék állításunk igazságában, közvetlen tapasztalatot szerezhethet. E helyett csak főbb vonásokban szólunk ezen nálunk allg három éve létező intézetről.

A «The Mutuál» new-yorki élet-biztosító társaság és pedig, mivel 1843 ban alapított, az amerikaiak közül nem csak a legrégebb, hanem a leggazdagabb is. Összes vagyona 367.887,403 forint. Nem részvényeken, hanem a tiszta kölcsönösség elvein alapszik. Kötvényei két év letelte után megtámadhatatlanok. Három év multával a kötvények nem válnak érvénytelenekké, mert a ki tovább fizetni nem tudná, vagy nem akarná, a befizetett összegről kötvényt kap, mely kamatos-kamataival halála után válik esedékessé.

Biztosít egyszerű halálesetre korlátolt díjfizetéssel tiz, tizenöt, husz évre, vagy élet- és halálesetre, és pedig oly előnyösen, hogy a kikötött idő leteltével, ha az illető életben van, összes betéteit kamatos-kamatokkal visszakapja, s tényleg biztosítása mibe sem került, ha pedig meghal, egyszeri részlet lefizetése után, a biztosított összeget utódai menten kikapják.

Lelkészek, tanítók részére legcélszerűbbek, mivel a díjtétel olcsóbb, s a cél szintén el van érve, az úgy nevezett jubileumi kötvények, mely esetben a biztosított utódai husz éven át a biztosított tőke ötszázalék kamatát élvezik, az idő elteltével pedig az összeget is kézhez vehetik. A ki bővebb felvilágosítást óhaj, az a társulat erdélyi aligazgatója, Szepessi Lajos urtól, Kolozsvárt megszerezheti.

Nemes Ferenc,
evang. református lelkész.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1894. dec. 28—29.

(Vége.)

Kolozsvári evang. református egyházközségünk előjárósága, illetékes úton, följánlotta volt belvárosi leányiskolai helyiségét az államnak egy állami polgári leányiskola berendezése céljából, egyedül csak azt kötvén ki tekintélyes áldozatával szemben, hogy az intézet igazgatója és egy tanára, valamint a gondnokságnak két tagja evang. református egyházunk kebeléből neveztessek ki. A közoktatásügyi miniszter úr, ezen ajánlatra válaszul, arról értesíti Igazg.-Tanácsunkat, hogy abban az esetben, ha a följánlott épület e célra alkalmasnak fog találatni, s ha Kolozsvár városa az intézet fentartásához évi ezer forinttal hozzájárul, kész, az állami polgári leányiskola felállításába belemenni. E leirat tartalma az érdekelt egyházközség előjáróságával oly fölhívással közöltetett, hogy az egyház, autonom jogkörében, már most tegye meg a négy osztályu felekezeti elemi leányiskola további fentartása iránti előleges intézkedéseket.

Ormányi egyházközségünk azon határozata, mely szerint az ott szervezendő állami elemi népiskola céljaira

egyik belső telkét tulajdonjogilag az állam részére bocsátja át, megerősíthető nem volt, mert az egyházi birtokok ily nemű elidegenítése meg nem engedhető, hanem útasított az egyházközség, hogy ezen teleknek csakis használatra való átbocsátása iránt tessen az államkormány képviselőjének ismételt ajánlatot.

A feldobolyi egyházközség vitás kántor-választási ügyében döntött, ezek után, Igazg. Tanácsunk az egyházmegyei tanács megfélebbezett határozatának jóváhagyásával. Az egyháztagok egy része, ugyanis, idegenkedvén a csekély javadalommal összekötött kántori állomásra, masodszeri körözés után is, csak egyedül folyamodó Bodola Antal, községi tanító megválasztásától, jelölése ellen felebbezést adott be, melyben egyedül csak azon indokkal kívánják nevezett folyamodót elejteni, hogy ő, mint tanító, járványos betegségben elhaltak temetéséről könnyen a tanulók közé hurcolhatja a járványos kórt. Az egyházmegyei tanács, azonban, a folyamodók ezen elfogadhatatlan indoklását nem vette tekintetbe, s nevezett községi tanító aát. a kántori állomásra annál is inkább jelölte, minthogy nevezett a megye egyik legkiválóbb tanítója, s a kántori állás betöltésére is teljesen alkalmas.

Mélt. Székely Gergely aá.-nak a Rikán-belőli komunitás főgondnoki állásáról való lemondása, s ngs. Sylveszter Dávid aá.-nak a sepsi egyházmegyei algondnoki állásáról való lemondása, a fölhozott indokokra való tekintettel, őszinte sajnálattal, s az anyaszentegyház érdekében oly hosszú időn át teljesített buzgó és eredményes szolgálatainak kiváló elismerése mellett, vétetett tudomásul, s végellátás céljából a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé terjesztetni határozottat.

Balog Sándor, volt m.-ludasi körlelkész aa. kérésére, 50 frt. utazási költség-segély szavaztatott meg, minthogy nevezett aa. hivatalból lett a tancsi körlelkézi állomásba áthelyezve s minthogy különösen a költözködés sürgőssége miatt oly veszteségei voltak, melyek megtérítése méltányosnak találtatott.

Dr. Bogdán Péter, ügyvéd aának azon jelentése, mely szerint az egyházkerületünktől elvont 550 forint kamarai javadalom iránti pert a legfelsőbb fokon is megnyerte, örvendetes tudomásul vétetett s a lefolyt tőkekamatról és költségekről szóló elszámolása jóváhagyatott.

Sepsi-szentgyörgyi egyházközségünk indokolt kérésére megengedett, hogy az orgona és karzat építésére fölvelt kölcsöntőkét magtár-alapjából és kis papilaképítési alapjából visszafizesse s az ezen kölcsön törlesztésére előirányzott adót, az 1896 évtől kezdve, törölhesse.

A sövényfalvi egyházközség 619 frtnyi takarékpénztári tőkéje kamatainak papifizetés emelésre való fordítása, az egyházmegyei tanács és esperes ajánlata folytán, engedélyeztetett.

Az egyházkerületünk területén működő körlelkészeknek a körlelkézi nyugdíjintézetbe való belépés tárgyában beérkezett jelentései alapján határozott Ig.-Tanácsunk az egyes körlelkészek szolgálati idejének, a szabályzat engedte korlátokon belül, mily mértékben való beszámítása tárgyában s egyuttal utasította a keblí pénztári hivatalt, hogy a három százalékos tagdíjakat 1895. jan. 1-től kezdődőleg már rendszeresen tartsa

vissza a körlelkézi javadalmakból. A hátralékos belépési járulékok és tagdíjak befizetésére nézve valamennyi intézeti tag aának 36 hónapra beosztott részletfizetési kedvezmény engedélyeztetett s ezen hátralékok levonása csak 1895. ápril 1-én fog megkezdetni, hogy előre nem számított nagyobb összegű levonásokkal nevezett aainak háztartásában zavar elő ne állhasson.

Eközben, Bodor Antal, közalapi előadó aa. az üléstől távozván, az ő nyugdíjazási, illetve, állásától való felmentése iránti kérése tárgyalatott. Nevezett előadó aa. ugyanis megrendült egészségi állapotára való tekintettel kéri fölmentését s 22 évet meghaladó szolgálata alapján kéri, hogy részére élete fogytaig, évi 800 frt. kegydíj utaltassék ki. Ig.-Tanácsunk mély sajnálattal értesült nevezett közalapi előadó aa. sajnos betegeskedéséről s nehezen tudja régi, hűséges és buzgó hivatalnokát nélkülözni, de a fölhozott indokok alapján s főként, mert fölgyógyulása éppen a nyugalomtól van föltételezve: kénytelen, a kérést meghallgatni s kérelmes aát állásától fölmenteni. A 800 frt. kegydíj kiutalása iránti kérést főhatóságunk szintén méltányosnak találván, a közalaptól élvezett évi 1200 frt. fizetéséből részére 800 frtot folyósított s kimondotta, hogy ezen intézkedésének jóváhagyását, illetőleg, a 800 frt. kegydíj állandó folyósítását az egyházkerületi közgyűléstől annál is inkább kérni fogja, mert nem tartaná méltányosnak, hogy az egyházkerület önzetlen szolgálatában, szükös javadalmozás mellett eltöltött ily hosszú idő után egyik legbuzgóbb, de betegsége miatt szolgálatképtelenné vált hivatalnokunktól szerencsétlen helyzetében a megélhetés és családfenntartás eszközei is megvonassanak.

Végül, detreheimi körlelkész, t. Baló Bálint aa. kérésére, megengedett, hogy a zord téli időben való költözködés nehézségeit elkerülendő, pulyoni új körlelkézi állomását csak február hó végén foglalja el.

Ezzel a tárgysorozat ki levén meritve, az ülés bezáratott

r. s.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

(Folytatás.)

Hogy pár év mulva már ne legyen semmi kívánni való, azért tekintsünk az előttünk álló feladatra is, mely a közel jövőben vár reánk. Küzdelemteljes napok előestéjén állunk. Jaj lesz azoknak, kik a harc tűzét nem fogják megállani tudni. Zsinatunk, egyházi törvényeinken sok, egészen új alapokon álló változtatást tett, különösen a papválasztást illetőleg, melyeknek életbeléptetése, lehet, hogy hiveink között egyelőre zavarokat idézhet elő. Még fontosabbak azok az egyházpólitikai törvények, melyeket az állami törvényhozás már megalkotott és a melyek kétségtelenül egészen új alapjait vetik meg egyházi és társadalmi életünknek. Mind e törvények a haladó kor és egyházunk alapelveinek folyamánai De a népelet, a társadalmi és a vallási téren a nagyobb átalakulásokat és változtatásokat mindig félelemmel és bizalmatlansággal nézi s könnyen talál bennük zavarokra indító okot. Mert ezek, ha közérzetből származtak is, a néptudatban nem forrtak teljes öntudatra. Éppen ezért, azoknak életbeléptetésével a legnagyobb vigyázatra, körül-

tekintésre, tapintatosságra s főleg egyöntetűségre van szükség. Ez pedig csak a legnagyobb előkészületek eredménye lehet. Ime, papi értekezleteink közeli nagy feladata. Ezek az értekezleteken kell mi magunknak is előkészülni, közös akciónkat körvonalozni, a célt biztosan kitűzni, a gyöngéket erősíteni, egymás lelkesedéséből lelkesedést meríteni s a legönfeláldozóbb munkára magunkat képesekké tenni. Ha a reánk váró nemes harcban készületlenek, kapkodók, félénkek, kislelkűek vagy éppen széthúzók leszünk, bizony, szegyen és gyalázat vár fejünkre s hitvány szolgálk leendünk. Legyünk hát ezután is lelkes tagjai értekezletünknek s ott készítsük elő magunkat a szent munkára. Bizonyára, azon szép remények, melyeket papi értekezleteinkhez kötöttünk: ha hívek leendünk, meg fognak valósulni. A mit ezelőtt csak pár évvel is senki nem gondolt ime, megalakult az egyházkerületi papi értekezőlet is. Ez biztosít arról, hogy munkálkodásunk ezután sem leend hiábanvaló, fáradozásunk és munkásságunk eredménye legyen még fényesebb, mint az eddigi, hogy boldog utódaink az emelkedő egyházi élet magas csúcsairól működésünk első nyomaira csak mind kicsiny kiinduló pontokra nézzenek le.

Ezzel az értekezleti ülés megnyitvatván, a mult értekezleti ülés jegyzőkönyve hitelesítettett.

Következőleg, Bójthe Ödön, erdő-csinádi pap olvasta, következő című értekezését: »Mi viszi a fő szerepet az ember emberré lételeiben?«

A gonddal kidolgozott felolvasásért felolvasónak köszönet szavaztatván, tárgysorozat rendjén, megejtetett a következő három évre való tisztujítás. Elnökké Tavasz József, jegyzővé Benedek Árpád egyhangulag megválasztvatván, a tavaszi értekezőlet helyét M.-Bölkény jelöltetett ki.

November 30 án egyházmegyénk őszi közgyűlése tartott meg Szász-Régenben a szép számban megjelentek közérdeklődése mellett.

Lénárt József, esperes melegen üdvözölvén a megjelenteket, elnöki megnyitójában a mult gyűlés után eltelt félesztendő főbb mozzanatairól emlékezik meg a következőkben. »Mielőtt a közvetlenül minket érdeklő életmozzanatok fölemlítéséhez fognék, nem tehetem, hogy egy pár egyházunk egyetemét érdeklő eseményt és kérdést föl ne említsek. Azon javaslat, mely az országos zsinat intézkedése értelmében a konvent által kiküldött bizottság műveikint az egyházkerületekhez és megyékhez szétküldetett egy országos papi gyámintézet létesítése tárgyában, az egyház egyetemében a nézeltéréseknek oly magas hullámaival verte föl, hogy a konvent sem térhetett ki különösen a hozzájárulás mértékének és a részesedés arányának méltányossága és jogosult kérdése elől, és ennek hatása alatt kimondá, hogy tekintettel a javaslatnak az országosan nyilatkozott kívánalmaknak megfelelő átdolgozása szükségességére, azt még egyszer közli a kerületekkel s a bizottsággal átalakittatja. Így reményességünk lehet, hogy egy biztos alapon nyugvó, a kor igényeinek s mindenek felett, a segélyre jogosultak és szorultak szükségének megfelelő intézmény fog létesülni s életbe lépni a jövő év első napjával.

Nem mondok nagyot, ha azt mondom, hogy mindazok, kik szept. 29 30 és okt. 1-ső napjain ott voltak M.-Vásárhelyen, az első országosnak mondható kerületi papi értekezleten, azok e napokra, s az ott átélt szellemi és erkölcsi megnyilatkozására kerületünknek, ma is és még sokáig

büszkén, önértéssel gondolnak vissza. Némi büszkeséggel, hogy kerületünk s annak vezérférfiai valának az úttörők, kezdeményezők e téren, úgy, hogy az anyaország egyházkerületeiből szeltében hangzott föl az ébresztő szó: »mozogjatok, nézzétek, a kis Erdély mily szépen, mily derékül csinálja a maga dolgait!« És nemes önértéssel telhetett meg egyházmegyénk minden résztvevőjének kebele annak tudatában, hogy az értekezleti szellemet, működést és életet, mi itt a görgényi egyházmegyében már rég időtül melegen üdvözöltük, tápláltuk, s azon porszemnyi érdemért, melyet e téren tán szerezhettünk, ez országos gyülekezeten bőven elvettük az elismerés jutalmát, a mi természetesen: ez eszmének még lelkesebb felkarolására kell, hogy mindnyájunkat kötelezzen.

Ez évben az 1893. évi XXVI-ik törvénycikk alapján megindított állami beavatkozás, felkezeti iskolai életünkben valószínűleg egy oly életbevágó változásnak lesz okozója, melynek végalakulásáról most még képzetünk sem lehet. Mi, kik ez idő szerint az ügyek vezetésével vagyunk megbízva, minden lehetőt megtettünk, hogy iskoláink fentartására, tanítóink javadalmazására a legjobb eredményt vihassuk ki. Huszonkét tanítói állomásunk számára, melyek közül négy paptanítóság, kértük az államtól a fizetésnek a 300 frtos minimumra való fölemelését. És ez ügynél különösen két jelenségre kell föl hívnom a figyelmet. Az egyik az, mi itt Erdélyben eddig nem fenyegetett, a mind inkább mutatózó tanító-hiány, mely azon miniszteri rendelet által mely szerint a paptanítókat egyszerre, minden átmeneti intézkedések nélkül, a tanítástól el kezdte tiltani, hova-tovább súlyosabban nehezedik egyházainkra. Már pedig, ha valahol, úgy a mi vegyes lakosságú vidékeinken egyházi életünk létfeltétele az, ha vajjon a népoktatás üterét kezünkbe tudjuk-e tartani; s gyermekeink nevelésére befolyásunkat, ha szegényesen is, érvényesíteni tudjuk. A másik az, mi az iskolák mind nagyobb mértékű állami és községi jellegűvé változásával, mint egy nagy kiáltó kérdés kezdi felütni fejét: hogy egyházunk, ha felekezeti kántor-tanítóságok, mint ilyenek meg kezdenek gyérülni, vagy éppen szünni, minő útomódon fogja a nálunk soha egészen nem nélkülözhető, sőt később az egyházi ének és zene életszükségképp fejlesztendő időszakában, az énekvezéri állomásokat szervezni, dótálni; s ha az iskolát többé egészben nem is vezetik, de az egyház beléletében minő képesítéssel, minő munkakörrel fognak, mert kell, hogy beillesztessenek, beillesztetni. Ezért tehát eljöttnek látom az időt, hogy egyházmegyénk e tekintetben, érezvén a jövővel szemben az átalakulással járó felelősség sulyát, emelje fel szavát s már e gyűlésen mondja ki, hogy felir az egyházkerület közgyűléséhez, föl híván azt, hogy kerületünknek külön tanítóképző intézete levén, a méltóságos Ig-Tanács és egy e célra kiküldendő szakbizottság által már a jövő iskolai évre dolgoztasson ki egy tantervet egy tanfolyam számára, melyből egyházaink az egy-két év alatt felállítandó pár száz állami iskola létrejöttével beállandó énekvezér-szükségletét fedezhesse. E felirat szerkesztésével kérem az egyházmegye tanácsát, mint állandó tanügyi bizottságot, megbizni.

Még egyet. Bár, gondolom, mindnyájan örömmel, a jövőbe látó bizalommal, s még a pár év előtt bizalmatlanokodók, sőt ellenszenvezők is megnyugvással, hallották, olvasták azt, hogy f. é. nov. hó 4-én, egyházkerületünk központjában egy korszakot alkotó, adja Isten, hogy századokra szóló alkotásnak,

egy erdélyi reform. theol. akadémiának tétetett le szegletköve; még is illőnek, magunkhoz, e testülethez méltónak tartom, s itélem azt, hogy azon férfiúnak, ki több mint 18 év akadályt nem ismerő küzdelmével, lelki-testi erejének összességével, anyaszentegyháza hő szerelmével, a sziklából forrást fakasztó Mózes módjára, ugyszólván, semmiből, oh nem, a saját lelkesedésével megtermékenyített s jövőbe látó adományozók filléreiből s gazdag alapítványaiából, megteremtette egyházkerületünk ezen nagy fontosságú, a haladó korigényeinek keretébe beillő intézményt, itt e helyen is bámulattal, tisztelettel vegyült elismerésünknek kifejezést adjunk. A jövő papsága, de nem csak, a jövő kálvinista nemzedék, ma élő és alkotó püspökünk, Szász Domokos nevét úgy fogja áldani, mint az elődök által ültetett s megtermett gyümölcsfa alatt ülő utód annak ültetőjét. Hogy egyházmegyénk, mint ilyen, egyetlen az egyházkerületben, ez alkotáshoz egy fillérrel sem járult, azt minden reflexió nélkül csak fölemlitem; de hogy egyházaink s papjaink, kik ha kevéssel is, ha egy kövecskével is járultak hozzá s fognak még hozzá járulni: ezt a tettüket soha meg nem fogják bánni, szégyenleni, azt erősen hiszem, sőt eljöhet az idő, midőn önérzettel emlegetik részvétüket, midőn az anyaország testvérkerületeiből hangzani fog a szó: »mozduljatok, buzduljatok, ime, a kis Erdély mint alkotó önérejből nagyokat!»

Most már szálljunk kis körünkbe. Papi testületünket, e félév alatt is meglátogatta a zord halál. Aug. 15-dikén hunyta le szemét egyházmegyénk egyik legrégebb, sok küzdelmek közt kitartóan munkáló lelkésze, Köbölkut öreg papja, Bőjthe János. Egyházmegyénk egy kitett ponton híven megállott harcosát, öreg paptársai a jóban-rosszban osztozott szolgatársat, az ifjabbak a hivatalos munkában, pontosságban jó példával előljáró veterán munkatársat fájlnak; eljő az idő s tán már itt van, midőn hívei, kik rendszeretetéért, szigorú fegyelméért olykor feljajdultak, mint jöttevőjüket, atyjukat fokják emlegetni. Legyen emlékezete áldott!

Eltávozás, más egyházba választás folytán, eltávoztak körünkől Kovács Ákos tancsi és Pataki Dénes k.-fülpösi lelkészek. Mig velünk egy sorban küzdöttek az ur szőlőjének pászmájában, jó munkát végeztek. E körben jó emléket hagytak maguk után, barátságunk jó érzelmeit vitték magukkal. Isten segítse új helyzetükben.

A mélt. Ig.-Tanács kinevezése folytán két új szolgatársat üdvözölhetünk körünkben. Nagy-Ölyvesen, hol hét évig várt a nyáj pásztorra, Szalma Lajos és Tancson Balogh Sándor körlelkész fiaikat. Isten hozta közénk, legyen áldás működésükben, legyenek általunk a testvéri szeretet és barátság meleg szavaival köszöntve!

A tanítói testületben következő változások történtek: Gödri Lajos pókai és Bartos Elek m.-járjai öreg tanítók jól megérdemelt nyugalomba léptek. Eltávoztak Sz.-Ludvégről Székely Lajos, M.-Régenből Bartha László, Körtefájáról Szegedi Károly. Póka, Körtefája üres, Sz.-Ludvégre bejött Nagy György, M.-Régenbe meg van [választva Pap János. A nyugalmazottakat, eltávozottakat Isten jutalmazza meg egyházmegyénkben végzett minden jó munkájukért, a belépőket áldja meg munkakedvvel és sikerrel.

E helyen örömmel jelzem azt, hogy egyházmegyénk újjabban egy oly lelkes, tehetséggel és kedvvel is bíró lelkész afit nyert, ki az egykor megvolt, de utóbb megszűnt tanítói dalkört felújítja, mely most már működését megkezdette, tanulnak s remélhetjük, hogy mihelyt alkalom lesz rá, az egyházmegye elismerésére és dicsőségére méltán mutatandják be működésük eredményét.

A gondnokok közül is kivette áldozatát a halál. Szept. 5-én borult a sir azon nemés keblü, áldozatkész és hű gondnokra, kinek nevét még sokáig fogják viszhangzani a havas bércei; de ércnél, bérnél szebben, állandóbban hirdeti buzgóságát az ilvai templom s annak imára hívó harangja. Bodó Károly emléke legyen áldott sokáig, sokáig, örökre!

(Vége következik.)

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

A nagy-enyedi, gyulafehérvári, és kolozsvári kollegiumok, valamint a székely-udvarhelyi, maros- és kézdi-vásárhelyi iskolák költségvetése, illetőleg, vagyoni állásuk kimutatása 1697-ben.

Továbbá, a biblia kinyomatására Amsterdamba felküldött, és ott kamatoztatás végett Anslárra bizott 2500 arany kamatjának hová, kinek és mi célra lett fordításáról, valamint ennek az enyedi kollegium pénzével történt összelegyítéséről kimutatás a konzistorium által 1701. jan. 6-án. (Lásd Pr. Közlöny, 1893. 50—51.)

I.

Anno 1697. die 16. 17. 18. maji.

In particulari most erre az esztendőre a Collegiumok ebből tenghetnek, csak procuráltassék a dolog jól.

I. Az enyedi Collegium.

Most adtunk az udvarbíró kezébe régi adósságokból csepegett pénzt flor. 274.
Bethlen Miklós deputált maga 500.

Item adhat el az Udvarbíró búzát cub. 155. és administrálhat belőle	400.
Ezek felett a segesvári, besztercei intereseket urgealni kell.	
Macskási Boldizsár uram Köblös uramért megadja az adósságot	250.
A jószág jövedelme, és Urak, Főrendek beneficiumiból, melyek specificáltassanak.	
Summa: flor. 1424.	

II. A fehérvári Collegium.

1. A fehérvári Udvarbíró által a jószág jövedelméből járandó fizetésből	flor. 400.
2. Az urak ő kglmek beneficiumiból, mely specificáltassék.	
3. Torockai Mátyás és Péter uraméktól interes de praeterito	136.
Et de hoc anno jam currente	150.
Ugyan ő kglmek alkalmatosságával controvertáltatott pénz vagy ő kglmektől, vagy Macskási Boldizsár uramtól	40.

4. Pekri Lőrinc uramtól interes 20. junii de praeterito	200.
Item de futuro vel nunc jam incipiente anno	» 200.
Summa: flor.	1126.

III. A kolozsvári Collegium.

1. A maga jószága, malma, városi dézma, etc. jövedelméből.	
2. Az aknákról eddig is kiadott sóbúl és kiadandó pénzéből	flor. 1600.
3. Urak, Főrendek beneficiumából.	
4. Az isten sava jövedelméből, melyet, elhisszük, eddig is megadatott volna Fejedelem ő nga, ha ügyibe sollicitálták volna, tészen csak de praeteritis annis	500.
5. A mely 890 frttal még a Fejedelem adós, annak 290 frtját oda fordíthatni	» 290
Summa: flor.	2390.

A mi tudunkra Kolozsvárhoz való beneficiumok, vagy fundusok:

1. A város dézmájabeli rész.
2. A Gilányi malma-féle.
3. Az Ajtoni portio, Feleki, Apahidi.
4. A Tiburci jószág.
5. A kötöleni jószág.

Ezeknek mi jövedelmük lehet, bona fide adják írásba.

6. Az aknákról járó flor 1600.
7. Uraktól és Főrendektől járó beneficiumok, quorum specificatio requiritur, mennyire terjedhet.

8. A mely sütőházat és házakat benn Kolozsvárott az Ecclesia bir, quorum specificatio requiritur, ha mit pénzzel felvettek is egyszer-másszor, excerpálni kell a kolozsvári munkából.

9. Specificatio expensarum necessariarum ad docentes, discentes et curantes, uno verbo: ad omnia necessaria et etiam oedificia ut specificentur, requiritur.

IV A z udvarhelyi Schola.

1. Az interesre kiadott maga pénze jövedelméből circiter	flor. 450.
2. A sófalvi aknáról, dézmákról járó pénz s buzából	flor. 70.

3. Kománáról járó buzából.
4. Bethlen Miklós, Sámuel, János buza collatiójából.

Ad subsistentiam hujus Scholae kívántatnék még esztendőnkint való proventus ad minimum.
De quo Coram

flor. 100.

V A Marosvásárhelyi.

1. Bethlen János collatiója flor. 2/m (= 2000)-ből, mely pénzre vigyázni kell

flor. 200.

2. Az árendákból járó fejedelmi beneficiumokból annuatim

flor. 200.

3. Bethlen Sámuel s más pátronusok beneficiumából.
4. Magától a várostól.

5. Némely legatumokból, melyeket fel kell keresni s jó rendben venni.

VI. A Kézdi-Vásárhelyinek.

Semmije sincs, hanem csak flor. 264. És ott extreme periclitál az ecclesia, schola, ha kiváltképpen való gondviselés nem leszen róla, és ha kiváltképpen Kálnoki, Bernád uramék valami fundust, vagy collectát nem tesznek.

VII. A ministerium (= papság).

1. Amsterdámban hevert pénz érdekében van a Fejedelemtől restáló 890 frtban. flor. 600. melyet Kolozsvári uram költött volt el és a szegény idvezült urunk megígérte volt.

2. Azonféle interesbe van püspök Veszprémi uramnál flor. 1123 de Veszprémi uram ezt meg nem adhatja, ha a Méltóságok az ő kglme fizetésébe járó sőt meg nem szerzik ő kglmének.

3. Bajcsi András uramnál is hasonló interes van flor. 188.

Esztendő alatt ismét jöhet interesse, tartozik Bethlen Miklós provideálni róla.

4. Szászsebesieknek Horti Istvántól adott 2/m (= 2000) forintoknak interesseket sollicitálni kell.

5. Kővárvidéki jószág jövedelme, ha mi jöhetne.

Observatio.

A fejevári collegium a fenn specificált Pekri Lőrinc és Torockai urak adóssága interesse kívül, melyet három esztendő alatt felvett azon collegium, mely adósság pure az enyedi Collegiumé volt, egy néhány esztendőben az ur, Bethlen uram maga Enyeden lévő Bethlen Jánostól fundált Alumínusnak buzájokat annuatim metretarum 250, kétszázötven rékát conferált azon Fejevári Collegiumnak, melyet az enyedi Collegium supplealt.

II.

Anno 1701. die 6 januarii Albae Fuliæ in Consistorio.

Veszprémi István uramnak adott Ansler maga írása szerint pénzt ilyen renddel:

Anno 1693. die 20 martii flor Belg.	nro. 250.
Eodem, die 25 martii pro Vásárhelyi et Gidofalvi tall. 22, facienter flor. Belg.	55
Eodem 25 maji flor. Belg.	375.
Eodem 24 sept, flor. Belg.	185.
Eodem 29 sept. flor. Belg.	100.
Anno 1694. 22. maji professor Röel uramnak Veszprémi uramért	flor. 25.
22. August. Leusden Uramnak ugyan ő kglmeért	25.
Anno 1695. 3. julii Leusden uramnak Veszprémi uram levelére	100//10.
Item Leusden uramnak pro restantia	» 89.

Summa flor. Belg. 1204. styf 10 facit imperial 481 styf. 30 mely teszen florenos ungaricales nro. 963//20.

Bajcsi Sámuel uramnak:

Anno 1693. 6. martii.	flor. Belg. 250.
Eodem anno 20 september	flor. Belg. 185.

Summa flor. Belgicorum nro 435 facit imp. nro 174. mely tészen flor. hungaricales nro 348//etc.

Ebben pedig azt mondja Bajtsi András uram, hogy flor hungaricales nro 200// megadott ecclesia szükségére T. Püspök Veszprémi István uram kezében, melyről quietantiája is extalna.

Mint hogy az Anslar uramtól leküldött obligatoriak szólanak de florenis belgicis m/12 (= 12,000) 500.

Vitt pedig oda Kolosvári István uram fel aranyat 2500-at, melyeket computálván sigillatim in flor. belg. 5 stif 6 (a 6 stifert opgeldnek hívják, melyet adnak a formális aranyokra, melyet Kolosvári uramnak is megadtak ex compositione Magnatum Transilvaniae facta cum Graecis Mercatoribus pecuniae hujus transpositoribus.) mely teszen florenos belgicos nro 13250. Azért végére kell menni Kolosvári István uramtól, hová lőtt a 750 belga forint, a melyeknek hijával ő kglme collocalta azt a pénzt.

Ugyan ő kegyelmétől tudakozni kell a Jászberényi Pál legatumáról. (Vége következik.)

Különfélék.

= **Királyunk, ő felsége megengedte,** hogy a kolosvári Ferenc-József tudomány-egyetem, gr. Kuún Géza tiszteletbeli bölcsészettudorral avassa, és neki a bölcsészettudori oklevelet kiszolgáltassa. Örömmel és nagy lelki elégtétellel regisztráljuk e hirt, mely egész egyházkerületünket a legkellemesebben érinti. Gróf Kuún Gézában egyik statuskuratorunkat tiszteljük, ki ez állásának mély vallásosságával, igaz buzgóságával, és higgadt bölcsességével ad diszt és fényességet: ezen a jusszon, mindnyájunknak öröm, az ötlet ért meg tiszteltetés. De gr. Kuún Géza, mint perfekt humánus ember is már rég kiérdemelte az ötlet ismerők tiszteletét; miat tudós, egész Európa előtt szerzett hódító becsületet a magyar névnek. A kolosvári egyetem önmagát tisztelte meg e szép eljárásával; és mi annál örömebb adunk hangot e feletti elismerő méltánylásunknak, mert bizonyosan tudjuk, hogy abban százak és ezerek őszintén osztozkodnak.

= **A kolosvári egyházban ürességben levő** negyedik papi állomás betöltéséig, segéd-papok teljesítik a szolgálatokat. Ugy de, dr. Bartók Jenő külföldre utazott; Gönci Sámuel, végzett theol. már huzamosabb idő óta terhes beteg levén, főtiszt. püspök aa. Nagy Albert, papjelöltet, ki eddig Széken volt, hívta be ez állás ideiglenes betöltésére. A jól képzett fiatal ember már át is vette a szolgálatot.

= **A Pap Károly és Könyves Tóth Kálmán által** egy pár esztendővel ez előtt Budapesten megindított vállalat, «Kálászok az élet kenyeréhez» című egyházi beszéd-gyűjtemény további megjelenését a szerkesztők, és a kiadó, Hornyánszky megszüntették. Azzal indokolják, hogy a lelkészek igen drágának találták; a kiadó pedig honorariumot is fizetvén, olcsóbban nem adhatja, ergo: megbukott. Két okból sajnáljuk. Először, mert a vállalat jól indult és életképességét biztosítottak hittük amaz egyházi férfiak irói támogatása által, kik melléje sorakoztak. Másodsor, mert e vállalat elől mi félre vonultunk, és a «Predikatori Társ» szerkesztését és kiadását felfüggesztettük. Most már egyik sincs. És ez sem hasznára, sem dicsőségére nem válik az egyházi beszéd-irodalomnak. Egyesektől jelenik meg elég sok beszéd, tán több, mint kellene; de ezeknek ugyanazon gondolkodásu, ugyanazon hangulatu, teljesen szubjectiv irányu nem pótolhatja az ily fajtájú gyűjtemények változatosságát. Majd gondolkozunk e dolog felett, és ha lehetne, módját ejtjük, hogy ismét életre keljen a mi «Predikatori Társunk».

= **Megjelent és beküldetett** «Kálvin János élete és egyházpolitikája». Irta Jancsó Sándor,

ref. theol. m.-tanár, (most m.-bándi ref. pap). Gondoskodni fogunk, hogy alaposan ismertessük; most csak ama kellemes érzésünknek adunk kifejezést, melyet abban találunk, hogy egyházkerületünk fiatal nemzedéke, ime, munkára vetette kezét, és komolyan vett tanulmányozás által vél megfelelni magas hivatásának. A hét ivre terjedő füzetet ajánljuk paptársaink figyelmébe, annál inkább, mert e munka kiegészítő részét teszi, a mint gondoljuk, Nagy Károly művének, «Kálvin theologiájának», a melylyel tán egykoru is; levén mindkettő a theol. m.-tanári vizsgára szánt dolgozat.

= **«Vallás-bölcsészeti Tanulmányok** az isteneszme, s a vele kapcsolt eszmék történetének körében.» Irta dr. Heiszler József. Kiadta a felső-szabolcsi ev. ref. papi egyesület. Ára 1 forint. A felső-szabolcsi papi értekezlet igen helyes dolgot cselekedett, hogy a komolyan tudós számban menő szerző iránt ily formában bizonyította be tiszteletét, és mi helyesen fogunk cselekedni, ha megvesszük és olvassgatjuk, és napi elfoglaltságainkból fenmaradó időnket arra használgatjuk, hogy bölcsészeti dolgokkal termékenyítsük meg lelkünket.

= **Fölvívás.** A magyarországi tanítók Eötvös-alapját gyűjtő és kezelő országos bizottság tisztelettel fölkéri tagjait, és a tanítói özvegyek és árvák sorsát szívükön viselő nemeslelkű ember-barátokat, emlékezzenek meg járulékaikkal, adományukkal országos jótékony intézetünkről, s küldjék be azokat még folyó évi január tizenöt előtt Roller Mátvás pénztárhoz (VI. Nagymező u. 1.) annyival is inkább, mert az előre látható kedvezőtlen mérleg szerint, a várható kegyes adományok nélkülözésével, csak igen kevés segély volna az évről-évre szaporodó segély-kérők között kiosztható. Ügyfeleinket fokozottabb tevékenységre kérve, ama reményünknek adunk kifejezést, hogy kérésünk nem lesz «kiáltó szó» a pusztában! Budapest, 1895. január 2-án. Péterfy Sándor, elnök. Lakits Vendel, titkár. Roller Mátvás, pénztáros.

= **The Mutuál.** E cim alatt vesznek olvasóink lapunk más helyén egy cikkecskét. Kiadtuk munkatársunk iránt való tekintetből, és ama jóakarátért, melylyel tisztelt barátunk viseltetik pályatársai iránt, és újjal mutat rá emez eszközre is, melylyel segíthetnek magukon és családjukon. Mi is abban a meggyőződésben élünk, hogy a lehető megtakarításokkal, fel kell használnunk a biztosítás előnyeit; de határozottan tiltakozunk ama föltevés ellen, mint ha e cikkecske re cl a m volna a «The Mutual» érdekében. Jobban szerettük volna, ha csupán elméleti fejtegetések útján ajánlja e módozatot; de ha ez utat választotta, ám, legyen; de lapunk erkölcsi integritását megvédeni e pár sorral, kötelességünknek tartottuk.

Hivatalos rész.

43—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett kaksádi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

J a v a d a l o m: tisztességes lakáson, gazdasági épületeken, s kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint megállapított 257 frt. 26 kr. melyből 57 forint 26 kr. készpénz, a többi kánonika-porció mivelés, termés és fa-illetmény. A kánonika-porciót az egyházközség hajlandó 100 forintban megváltani, a fa-illetményt meghagyván.

Folyamodványok nt. R á k o s i L a j o s, esperes aához küldendők, Lukafalvára (u. p. N-Teremi). Pályázati határnap: folyó év február 1.

Kolosvártt, 1895. jan. 8. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Január 17.

3. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ár: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Gróf KÚN KOCSÁRD.

(1808. jún. 25. 1895. jan 11.).

A míg élt: fölkelünk előtte, és az ő orcáját megbecsültük. Hogy meghalt: lehajtuk fejünket, és áldjuk emlékezetét. Tünelmes élet! A mai nemzedék soha sem láthatta ifjunak, mert vén volt örökké. És, ime, mint örök-ifjú tér meg őseihez, meggyászolva, megsiratva mindenkitől. Azt mondják: meghalt, eltemették. És nem akarja elhinni senki. Ki higgye el, hogy jobb felét elvesztette? Ha egy század végéhez ér: ki higgye el, hogy a mi abban szép, magasztos volt, az is elveszett? Ki hiszi el valaha, hogy a magasb elmék, a mélyebb szívek, melyek örökkévaló forrásai a fönségesre törekvő indulatoknak, az égbe rontó lelkesedésnek, a megszentelt erős akaratnak, az áldozat-készségnek, és a szeretetnek ki hiszi el valaha, hogy ezek egyáltalában eltemethetők legyenek?

Gróf Kún Kocsárd, egyházkerületünk tiszteletbeli status-kurátora, nem halt meg. Gróf Kún Kocsárd csak átváltozott; megdicsőült. Mig itt közöttünk élt, munkálkodott a földhez tartozott, alá vettette a földi törvényeknek, melyek a változás, az átalakulás, a mulandóság törvényei. Most feloldatott. Lénye átment a halhatatlanságba. A ki hiszen, szeret, remél; a ki hiszen istenben: mindenki bir belőle egy részt, abból a szellemből, mely őt hevitette, hogy megnyerje az isten előtt való kedvességet. Eddig volt egy azokból, kiket követni, csak a nemesebb természeteknek adatott; most lett követendő példa jövő századok számára mindabban, a mi följegyzésre méltó az emberi méltóság javára. Élt, hogy meghaljon meghalt, hogy halhatatlan legyen mindenki számára.

Szerencsés halhatatlanság. Nem addig él csupán, mig a virág, madár, erdők, rengetegek, melyek a természet tünelmei csupán. Halhatatlansága addig tart, a mig élnek az erkölcsi törvények, a melyek örökkévalók. Addig él, mig e látható világ egy parányi zúgában legalább lesz értéke az ön-megtagadásnak, a gyönyörökről való lemondásnak, az áldozat-készségnek, a világosság után való szomjuhozásnak; addig él, mig e földön oltárai lesznek a hazaszeretnek.

Ily nemes célok által lelkesülve, ha csak fillérek hozott volna is áldozatul: minden tiszteletre tette volna magát érdemessé. Gróf Kún Kocsárd száz ezereket áldozott. Mint az apostolok, vadmézre kárhoztatva önmagát, céljainak elérése tekintetében nem ismerte a pazérlás határait; meglegedett majdnem száraz kenyérrel, és őseitől nyert vagyonát, és szorgalmának gyümölcsét, mindenét oda adta egyházának, hazájának, nemzetének.

Magyarország jobb keze, szent hazám, bérce kis Erdély, légy büszke, hogy a fejedelmek dicső korszaka után, ilyen hősokeket növelsz az erkölcsi világ számára. A templomokban, az iskolákban, a szívekben, a lelkekben, hadd, hangozzék a nagynak neve; emlékezete éljen az idők végéig követendő például.

Kolozsvártt, jan. 14. 1895.

Szász Gerő.

A munka folytatása.

I.

Lehetett volna cikkem felirata az is, hogy «haladjunk». Mert valóban, azt forgatom elmémben, hogy immár itt a teljes idő, holott az eszmének át kell mennie a gyakorlati életbe. Eddig volt kegyes óhajtás; volt szárnyas szavak szép beszédek hangoztatása; volt innepélyes manifestálása annak a belső, lelki szükségnek, mely mindnyájunkat ösztönzött, üzött, kergetett, hogy megkeressük, megtaláljuk azt az utat, melyen haladván, az előttünk lebegő eszményi célok szolgálataiban állván, az öntudat megnyugvásának biztató reményével teljesíthessük kötelességünket úgy egyházunkkal, mint hazánkkal szemben. Eddig a levegőben jártunk. Le kell szállanunk a földre. Föl kell ébrednünk az édes álomból, mely nyugalmat, tán erőt is adott, és tisztán látó szemekkel utána kell néznünk a valóság követeléseinek, hogy szépségeit láthassuk.

Barátaink beszéltek sok szépet, és jót. Éles elmével, a jövőbe látó lélekkel tárták fel azokat a nem mindennapi veszélyeket, melyek fenyegetnek a jövőben ama törvények által is, melyek bár teljesen következményei a szabad szellemnek, de a szabadsággal élni nem tudó tömegekre nézve mégis hozzáférhetetlenek, ha nincs jó akaratú vezető kéz. Beszéltek arról a helyzetről, mely a kálvinista papok előtt áll, holott tekintélyben megfogyatkozva, anyagiakban szegényesen, ha nem szózatokat ébresztőleg, találja magát szemben oly feladatokkal, melyek alatt össze is lehet roskadni ha valaki nem lehet teljesen független, teljesen egész ember: és ha ez megtörténnék, utána vész maga a cél, és annak minden kontemplált áldása. Beszéltek sok szépet és jót azon eszközökről, melyek mind ajánlatosak gyógyszerül addig, a míg valaki nem halálosan beteg; ám, ha ez be következett, csak meghal a legnagyobb bölcs is, és az orvosságot hiában ismerjük és tesszük félre, mert az más betegségre nem használ.

Beszélni lehet; beszélni kell. Hiszen, a néma gyermeknek anyja sem érti szavát. És ha a szellő a tavaszi alkony beszéde, és ha az ég-zengés a vihar orgonája; ha van mosolya az örömnak, és hulló könye a fájó szívnek: mi természetesebb, mint az, hogy az erdélyi kálvinista papság érezve amaz óriási feladatot, mely vállaira nehezedik; látva, hogy az annak elhordozására feltétlenül szükséges eszközök napról-napra mindinkább össze-

zsugorodnak, a helyett, hogy szaporodnának; másfelől, érezve szellemi képességét, mely a mindent elsodró körülmények által mind szűkebb körre korlátoztatik hát, beszél, panaszol, zúgolódik, tán haragszik is.

Mindezek emberi érzelmek. Természetesek. Tán, jogosak is. És mégis, sehogy se tudom kivetni elmémből Pál apostol szavait: «Az iga alatt való szolgák az ő uraikhoz minden tisztességgel legyenek, hogy az istennek neve, és a tudomány ne káromoltassék.» (I. Tim. VI. 1.)

A mi igánk! A mi szolgálatunk! A mi uraink!

Ah, istenem, ha ezek szegődött munkák, jól megfizetett dolgok volnának! Milyen derék iparosok, szolgálat-kész kereskedők, hűséges cselédek volnánk! Vajjon, azok volnánk-e? Beillenénk-e teljesen ebbe a reál-materiális századba, melynek jelszava: adsza, nesze! Vajjon, ilyen volt-e Pál Ilyenek voltak-e az első keresztyének? Ilyen volt-e Luther, Kálvin? És ilyenek voltak-e azok, kik a nápolyi gályákon végezték életüket, és nem egy-egy békés, nyugodalmas parokhián, bárminő szegényes legyen is az?

A mi igánk! A mi szolgálatunk! A mi uraink!

A mi igánkat nem ácsmester készítette. A mi szolgálatunkat nem a presbiterium által készített és aláírt konvenció szabja meg. A mi uraink nem azok, kiket megsüvegel a félelem, a hízélgés, az önzés, a hivalkodás, a föld, a mindennapi élet. Ha ezek volnának, nem volna okunk panaszra; nem volnánk jobbak sorsunknál. Palma-fa nem nő Grönlandban, és ha nő, ne panaszojjon. A tölgy alá ereszti gyökereit az anya-földbe, és viharok, és szárazság, és földrengések közepette is nő, virul, él ezer esztendeig, és nem panaszol.

A mi igánk! A mi szolgálatunk! A mi uraink!

«Az én országom nem e világból való.» Ne keressétek ezeket itt e földön. Nem mértföldekre kiterjedő dominiumokból áll az, hanem a kiterjesztett menyboltozatból. Abból a láthatatlan semmiből, a mely megmérhetetlen kincsekben teszi gazdaggá a szívet, az elhatározást, a lelkesedést. Az az eszményi világ az, mely megtestesült a Mesterben, ki szólt: az én eledelem az, hogy annak akaratját betöltsem, a ki engemet elbocsátott! És midőn betöltötte, meghalt a kereszten, és lett szabadítója, megváltója az emberiségnek egy pár ezer évtől fogva még év-ezredekig.

Azt hiszitek, hogy ezeket leronthatja, vagy le akarja rontani a polgári házasság, az állami anyakönyv-vezetés, és a többi? Azt hiszitek, hogy

a nyár ellensége a tavasznak; az ős a nyárnak? És mert az ultramontánizmus erőt feszít, hogy megfojtsa a szabadságot, eloltsa a világosságot: azt hiszitek, hogy a bárány-felhő elpusztítja a napot; a természet ős-ereje azon munkálkodik, hogy a vizeknek ne legyen folyása, a madárnak ne legyen szárnya, az emberi léleknek ne legyen hite, ne legyen istene?

Ti, kicsiny hitűek! Holott, ha annyi volna bennetek, mint egy mustármag, hegyeket mozditanátok ki helyükből. Ha volna bennetek egy szál a «tökéletesség kötelékéből», abból, mely «erős, mint a halál, kemény, mint a koporsó»; ha jobban tudnátok szeretni a földnél az eget; az elmulandónál az örökkévalót; magatoknál jobban szeretnétek az istent: mint akkor, régen, elcsitulnának a tengernek hullámai; megnyilatkoznának az eget, és hallanátok a megdicsőülés szózatát: ezek az én szerelmes fiaim, kikben kiengesztelődtem.

Azt akarom mondani: a mi terhünk könnyű, a mi igánk gyönyörűség. A mi uraink: a szabadság, a világosság, lelkiismeretbeli függetlenség, erő a hitben, szabad elhatározás a cselekvésben ott, hol a lelkek megtartásáról van szó. A mi szolgálatunk: a szeretet, ennek nevében áldozat minden szépért, minden magasztosért, hogy a föld megszenteltessék, az ég leszálljon a földre, és az megláttassék a szivekben, a lelkekben, az emberi méltóságban, és az isten iránt való szeretetben. És tenni mindezeket panasz, zokszó nélkül a buzgóság melegségével, a lelkesedés szenvedélyével, az öntudatnak ama megnyugvásával, hogy sirunk felett ott fog ragyogni az örök-életbe vetett hitünk: «non omnis moriar!»

Igy tett Pál apostol. Damaszkusban, hogy a halált kikerülhesse, kosárban bocsátkozott le a kőfalon; Ikoniumban megkövezték; Filippiben megvesszőzték, fogságba vetették, hol Silással «énekelnek vala isteni dicséreteket». Hát, a jeruzsálemi szenvedések, és gyászos halála Rómában! És szólott mindezek közepette: «Szolgáltam az urnak nagy alázatossággal, sok könyhullatással, és kísértetekkel; és semmi előtt nem vonogattam magamat, a mi nektek hasznatokra való volt, hogy ne tanitanálak titeket közönséges helyen és házankint.» Más helyen pedig így szól: «Senkinek ezüstjét, aranyát, avagy ruháját nem kívántam.»

Minő gyászos háttér! Minő ellenséges világ! És minő fönséges példa a nagy apostol, ki legyőzhetetlenül áll a hullámok között, és megtagadva ön-magát, hirdeti a megfeszített Jézus

Krisztust, és megalapítja a keresztyén egyházat; mert szüntelenül előtte állott: «hogy az istennek neve, és a tudomány ne káromoltassék.»

Mi lett volna Pál nélkül Krisztus evangyéliomából, és e nélkül, mi lett volna a világból?

És mi lesz belőlünk, ha nem lépünk Pál nyomába?

Szász Gerő.

Speciális kollegiumok.

Előre bocsátom, hogy nem akarok új eszméket hirdetni, s cikkem csak rövid ismertetés kíván lenni. Alkalmoszerűségét ad neki a Kolozsvártt megnyitandó theologiai fakultás, melyben, mint egyetemi szintvonalon álló intézményben, bizonyára létesíttetni fognak úgy nevezett speciális kollegiumok is. Én tehát ismertetem itt ezeket, a mint magam is találtam külföldön, hol az egyetemi élet sokkal fejlettebb, mint nálunk.

A külföldi, s kivált a németországi egyetemeken, a rendes és kötelezett előadásokon kívül, minden szaktantárgyból tartatnak speciális kollegiumok, melyekben az illető szaktanár bizalmasabb tanítványával, úgy szólva, baráti társaságba elegyedve, szaktantárgyának oly mélyebb forrásait tárja fel, melyekre a rendes előadások folytán nincs sem idő, sem alkalom kitérni.

Mi szükség van a speciális kollegiumokra? Mi célja van e speciális kollegiumok működésének? Pár példa legjobban fel fogja világosítani a dolgot.

Németországban a márburgi egyetemen három speciális kollegiumban vettem részt, u. m. az egyházrörténeti, és újszövetségi szemináriumban, és az ószövetségi pro-szemináriumban. Azt hiszem, leghelyesebb fogalmat fogok nyújtani a speciális kollegiumokról, a mint azok rendezve vannak a német egyetemeken, ha leirom ez úgy nevezett szemináriumok működését azon évben, melyben bennük részt venni szerencsés valék.

Az újszövetségi szemináriumban professzor Heinrici ezen szavakban fejezte ki megoldandó feladatunkat: «Pál apostol megtérésének lélektani magyarázata, a bibliában foglalt adatok alapján.» Célunk elérése végett, legelőbb is az apostolok cselekedeteiről irt könyvet ütöttük fel, s elolvastuk belőle azon benyomást, melyet a tanítványokra Jézus halála és föltámadása tett. Azután megnéztük, mint alakult meg a tanítványok körül az első keresztyén gyülekezet ezen benyomás hatása alatt. Mellesleg kiterjeszkedtünk Zsidóország akkori társadalmi viszonyaira, politikai pártjaira, vallási felekezeteire. Rátértünk Pál apostolra. Ismertettük, mind a bibliában meglévő adatok alapján, az ő ifjúságát és növeltetését. Kiemeltük, hogy Pál apostol szülői, és ő maga is farizeus volt. Feltűntettük, hogy milyen kényes helyzete volt egy farizeusnak az első keresztyénséggel szemben, miután a föltámadás lehetőségét, melyet maguk is hittek, nem tagadhatták meg. Ezért az örületes düh, mert átlátták, hogy ez új felekezet meg fogja semmisíteni a régi intézményeket. E düh egyik kitérője okozta István vértanu halálát. E ténynél szerepel Pál apostol először nyilvánosan. A véres jelenet örökre benyomódik lelkébe. Most rátértünk Pál

apostol csodás megtérésére, a mint azt az apostolok cselekedeteiről irt könyv elbeszéli. Párhuzamosan felvettük azon helyeket, ugyan csak az apostolok cselekedeteiről irt könyvben, melyekben maga Pál apostol beszéli el megtérését. Azután áttértünk azon tudósításokra, melyeket Pál apostol saját leveleiben találhatunk az ő megtéréséről. Ismertettük azon helyeket, hol arról van szó, hogy Krisztus föltámadása után megjelent tanítványai közül többeknek. Jellemeztük az úgy nevezett víziók természetét. Targyaltuk Pál apostol leveleiben azon helyeket, hol a törvény és kegyelem ellentétét fejtegeti. Hetenkint két-két órát egyfolytában tartva, egész évben megértük e munkával, de végre édes jutalmul megnyertük azt, hogy Pál apostol megtérésének problémája lélektanilag kifejtve, érthetőleg kidomborodott lelki szemeink előtt. Így egy évi munkásságunk eredményeül oly tanulmányt nyertünk, melyet bármelyik tudományos szaklap szívesen közölt volna.

Hasonló volt eljárásunk az egyháztörténeti szemináriumban is, mely professzor Brieger vezetése alatt állott, csak hogy míg az újszövetségi szemináriumban csak egy segédkönyv volt mindnyájunk kezében, a biblia, addig az egyháztörténeti szemináriumban egy nagy asztal tele volt rakva a tárgyunkra vonatkozó különféle forrásokkal. Míg az újszövetségi szeminárium a rendes előadási teremben tartatott, addig az egyháztörténelmi szemináriumnak egy külön kis terem volt berendezve, mely kizárólag csak e célra szolgált, melyben tehát előadások nem tartattak. E szeminárium kulcsa a pedellusnál állott, kitől a nap bármely órájában elkérhettük, s aztán háboríthatlan dolgozhattunk az ott levő történeti kútfőkből. Megvallom, s tartozom is az igazságnak annak bevallásával, hogy «Luther Wormsban» című munkámhoz az adatokat ez egyháztörténeti szemináriumban kaptam. A vezető professzor által kitűzött feladatunk ugyan is Luther wormsi szereplése volt. Professzor Brieger, kinek számot tevő irodalmi működése éppen ezen körben mozog, megszerezte számunkra az összes egykoru tudósításokat, sőt annyira ment buzgalmában, hogy azon adatokat, melyek a márburgi egyetemi könyvtárban nem voltak meg, kikölcsönözte a lipcsei és erlángeni egyetemektől. A mi feladatunk az volt e szemináriumban, hogy az egykoru forrásokat egymással összehasonlítottuk, azok hitelességét megbíráltuk, s végre, szigoru történelmi kritika után, az egyes történeti tényeket megállapítottuk. Nem számítva azon időt, melyet egyikünk-másikunk magán-szorgalomból a források tanulmányozására fordított, hetenkint két-két órát egyfolytában tartva, egész évben megértük e munkával, de fáradozásunknak meg is volt végre azon gyümölcse, hogy Luther wormsi szereplésének minden ténye tiszta világításban állott előttünk. Így egy évi munkásságunk eredményeül a Luther wormsi szereplésére vonatkozó összes egykoru forrásoknak kritikai ismeretét, s magának e szereplésnek tiszta képét nyertük.

Az ó-szövetségi prosszemináriumot akkor még csak Lic. Dr. most már professor Cornill, vezette. Miután ez csak előkészítőképpen van felállítva, ebben már nem adtak külön feldolgozásra való tárgyat, hanem csak egyes ó-testamentomi könyveket vettünk fel, melyeket nyelvtani szempontból elemeztünk. Így e prosszeminárium

intézmény körülbelől azon revokációknak felelt meg, melyek időmben a nagy-enyedi theol. akadémián még tartattak; s hasonló módon szervezve, a kolozsvári theol. fakultáson célszerűen helyettesitenék a középiskolai rendszerű úgy nevezett revokációkat.

Ilyenek a németországi egyetemeken létező speciális kollegiumok. Fő céljuk, mint az eddig elmondottakból is látható, hogy önálló irodalmi munkásokat növeljenek. A rendes előadások nyújtják a hallgatóknak a szükséges ismereteket, e speciális kollegiumok pedig megtanítják őt arra, miképpen kell eljárnia, midőn szerzett ismereteit irodalmi téren kívánja értékesíteni, vagyis, az illető szaktantárgyból önálló irodalmi munkát akar alkotni.

Hollandiában a speciális kollegiumok intézménye sokkal fejletlenebb, mint Németországon, s alig áll azon színvonalon, mint nálunk, mert ott is csak a gyakorlati theológiából tartatnak, míg nálunk, a kizárólag magyar eredetű, úgy nevezett önképzőkörök némi pótlásául szolgálnak annak, hogy nem minden szaktantárgyból tartatnak külön speciális kollegiumok.

Természetes, azonban, hogy az önképzőkörök sohasem pótolhatják a speciális kollegiumok helyét, mert ezekben minden tag rendszertelenül, össze-vissza, egyéni hajlamai és szeszélyei szerint, ide-oda kapkodva, dolgozik, s legtöbbször megelégszik egy idegen nyelvből lefordított munkával; az pedig teljesen ismeretlen marad előtte, hogy minő tudományos módszerrel kell eljárnia valamely szaktantárgy körébe tartozó tanulmány megírásánál. Így a legjobb tehetségek is elkallodnak, mert bár hajlandóságuk van az irodalmi munkásságra, nem tudják, hogy mihez és miképp fogjanak?

Egészen másképp lesz azonban a dolog, mihelyt minden szaktantárgyból külön speciális kollegiumok rendeztetnek be, melyekben alkalom lesz nyújtva a tehetségeknek a tudományos módszer megismerésére és elsajátítására. Mindjárt másképpen fog kinézni az önképzőkörök munkássága is. Az ifjak nem lesznek kénytelenek többé munkáik írásánál a sötétségben tapogatózásra, hanem a speciális kollegiumokban megismert tudományos módszer szerint biztos kézzel fogják feldolgozni választott tárgyaikat, s ez által egyszerre magasra emelik az önképzőkörök szellemi színvonalát, egyuttal pedig egyetemi életünk is egy hatalmas lépéssel előzi meg a németországit. Mert Németországon alkalom van ugyan nyújtva az ifjaknak az irodalmi munkásság minden kelteivel való megismerkedésre a különféle szemináriumokban, de az ezekben szerzett ismeret többnyire holt kincs, mely a szakszemináriumokban marad eltemetve, míg nálunk az önképzőkörök módot és alkalmat nyujtanának az ifjaknak, hogy tehetségeiket mintegy a nyilvánosság előtt is bemutassák s magukat gyakorolják.

Ebben tehát megelőznők a németeket, s még megérhetnők, hogy hozzánk jöjjenek tanulni azok, kik eddig tanítóink valának. Ime, egy pillantás a szebb jövőbe, melyet csak akarnunk kell, hogy megvalósuljon.

Rákosi György,
ev. ref. pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. január 13.

Elnökolt: dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes.

Jelen voltak: Szász Gerő, közjegyző, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, ig.-tanácsosok, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Herceg Lajos, h. műszaki előadó, dr. Deák Albert, ügyvéd, Deák József, pénztárnok, Márkus János, titkár és Kádár János, s. titkár.

Az ülés megnyitása és az elnöki elintézett ügyekben tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után, elnök aa. meghatottan emlékezik meg gr. Kún Kocsárd, egyházkerületi tiszteletbeli főgondnok aa. elhunytáról s részletesen előadva nevezett megboldogult aának a szászvárosi ref. kollegium újra alapítása, fentartása s mindvégig bölcs kormányzása, valamint hunyadmegyei felekezeti iskolánk bőkezű segélyezése által anyaszentegyházunk körül szerzett elévülhetetlen érdemeit: ajánlja, hogy elhalálozása alkalmából tegye meg az Ig.-Tanács a szükséges intézkedéseket.

Ig.-Tanácsunk mély fájdalommal vevén a lesújtó gyászhirodalom tudomásul, az elnöki elintézett azon intézkedéseket, mely szerint a megboldogult főgondnok aa. temetésére küldöttség menesztetett, haláláról gyászjelentés adott ki s ravatalára koszorú helyeztetett: jóváhagyó tudomásul vette s b. e. főgondnok aa. érdemeit jegyzőkönyvileg is megörökíttetni határozta.

Ugyancsak elnök aa. emlékezik meg, ezután, egyházkerületünk szeretve tisztelt főgondnokának, br. Bánffy Dezső aának közlebrül történt legmagasabb kitüntetéséről, mely szerint kormány-alakítással bizatott meg. A mily szomorúan hat egyházkerületünkre az előbbi haláleset, épp oly örvendetesnek kell tekinteniük egyházkerületünk kormányzó főgondnokának e fontos elhívását s miután szoros értelemben vett családján kívül, anyaszentegyházunk s különösen erdélyi református egyházkerületünk képezi önagyméltóságának második családját, legközelebbi szellemi rokonságát: az Ig.-Tanács minden egyes tagjának, sőt az egész egyházkerületnek óhaját véli tolmácsolni akkor, midőn fölhatalmazást kér arra, hogy a kinevezés formasierinti megtörténte után, nevezett szeretve tisztelt főgondnok aa. az Ig.-Tanács nevében elnöki üdvözléssel. Ig.-Tanácsunk a bejelentést örvendetes tudomásul vette s készséggel adta meg a fölhatalmazást főgondnok aa. üdvözlésére.

Ezek után, Parádi Kálmán, tanügyi előadó és Kádár János, s. titkár előadásában a következő ügyek nyertek elintézést

Székelyudvarhelyi kollegiumunk kérésére, a már több alkalommal körözött magyar-német és a Szakács Mózes aa. elhunytával megüresedett klasszika-filológiai tanszékekre, február 20-diki véghatáridővel, a pályázati hirdetés közzétételét rendeltetett. Ezen tanári állomások javadalma évi 1200 ft. fizetés, 200 ft. szálláspénz s három izben 100 frtos 5-öd éves kórpótlék.

A zilahi kollegium kérésére pedig, a dr. Petri Mór eltávolozásával megüresedett magyar-latin tanszékre tételét közzé a pályázat, ugyancsak február 20-diki véghatáridővel.

Hamar Albert, futásfalvi lakósnak a fia javítóvizsgálata ügyében egyenesen a miniszterhez intézett pan-

szá, m.-vásárhelyi kollegiumunk Előjáróságának véleményével együtt, az illetékes miniszterhez fölterjesztetni határozatott.

Közoktatásügyi m. kir. miniszter ur leirata, mely szerint Király Mihály, alsó-szováthi kántor-tanító aát az ottani állami iskolához tanítóul nem alkalmazhatja: tudásul vétetett s az egyházközséggel közöltetni rendeltetett.

Vingárdi egyházközségünk iskolájának államosítása s köröspataki egyházközségünk iskolájának községitétele tárgyában bemutatott szerződések jóváhagyattak.

Deésy Gyula, kolozs-kalotai esperes aának azon kérése, hogy a jákótelki, sárvásári, farnosi és ketesdi államilag segélyezett felekezeti [iskoláinknál alkalmazott oklevél nélküli tanítók állomásaikban továbbra is meghagyassanak: ajánlattal terjesztett a közoktatásügyi miniszter ur elé.

Diószeghi Mór, érkávási pap aa. azon kérése, hogy részére az évi 75 ft. központi segély most előre kiadassék, teljesíthető nem volt, hanem a fölhozott indokok méltányló tekintetbevétele mellett, ezen összeg erejéig, részére fizetés-előleg utaltatott ki.

Széki egyházközségünk indokolt kérésére megengedett, hogy szőlődézmaváltási tőkéjének fölhasználása mellett, egyik keveset jövedelmező bérházát, 2500 ft. költséggel, óvoda-helységgé átalakíthassa, s az átalakított helyiséget az állam részére, 350 ft. évi bér mellett, hosszabb időre bérbe adhassa.

Kovács Sándor, olaszteleki pap aa. azon kérésére, melyben a baróthi leány-egyházközségben való vallás-tanításért évi 300 ft. honoráriumot kér, teljesíthető nem volt, s ennél fogva útasított az egyházközség, hogy a vallás-tanítás akadálytalan végzéséről, saját hatáskörében, gondoskodjék.

Deési Gyula, kolozs-kalotai esperes aának azon intézkedései, melyeket a mérái egyházközségben lábra kapott anabaptista-izgatás elfojtása érdekében tett, jóváhagyó tudomásul vétettek, s egyuttal kérés intézetett a lelketlen izgatás élén álló Földes Károlynak, a különben is elzüllött, részeges és durva községi tanítónak állásából való elmozdittatása, s példás megbüntetése iránt.

Még több apróbb ügy elintézése után, a tárgysorozat kimerítettett, s az ülés bezáratott.

P. S.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

(Vége.)

Mint mindig, úgy ez alkalommal is legyen megemlékezéseim koronája azon kegyes adományok és nemes szívű ajándékok felsorolása, melyek részben az úr oltárának erősítésére, részint annak fölékesítésére adtak. Kis-Fülpösi egyházunknak egy masszív polituros kőrifas-úrasztalt adott tisz. Tavasz József aa. Úrasztali terítőket, takarókat ajándékoztak: Köbölkútnak Bónis Irén kisasszony; Disznajón Dali Mihály és neje, Demeter Mária, Vita János és neje, Biró Zsuzsanna; Szengyelben Balogh Mihály és neje; Toldalagon özv. Csécs Józsefné úrasszony. Szószék-takarót ugyan ő, és Uzdi-Szent-Péteren Ajtai Péterné urasszony. Gernyeszegen özv. Gállfy Sándorné urasszony egy ezüst-szegélyű koporsó-takarót. Balában özv. Körösy Józsefné egy belső telket iskola és ima-

ház számára. Beresztelkén özv. báró Bánffy Zoltánné két ő tűzifát az iskolának. Pókában Jakab Rudolf, törvényszéki elnök és helybeli birtokos az iskolának huszonzét forintot. Teleki József négy forintot, ugyan e célra. M.-Ujlakon tiszt. Lőrinci Miklós a hívektől járó gabona-bért ez évben átengedte a templom-javításra. Vagner Ede, sz.-régeni kereskedő és magyarói birtokos, a tőle tanítói lakul megvett telek árából 100 forintot ajándékozott vissza az ottani temetőben nyúgvó édes apja emlékére. Éltető Albert, gondnokunk, a magyarói újonnan épült iskolához tőle vásárolt fa árából 100 forintot az egyháznak visszaajándékozott azon célból, hogy a magyarói ev. ref. iskolás gyermekek számára jutalom-könyvi alapul szolgáljon.

Mindezek önmagukban hordják bár legszebb dicséretüket, de mi is, mint az egyházak őrei, szolgálai, mondjunk nekik hálás köszönetet, s kívánjuk, hogy becses életüket isten soká tartsa meg!

Esperes aña. munkálkodásunkra istennek áldását kérve, ezzel a gyűlést megnyitotta.

A szokásos névsor-olvasás, igazolások és jegyzőkönyvi hitelesítés után, Balogh Sándor, táncsi körlelkész, Molnár István, m.-pagocsai és Nagy György, k.-ludvégi tanítók bekebelezettek.

Egy pár átiratnak és kérésnek tudomásul vétele után, következett az 1893. évről szóló esperesi vizitacionális jelentés.

A legkisebb részletekre is kiterjedő figyelemmel és nagy gondal egybeállított esperesi jelentésben tiszta, hű képe lett feltüntetve egyházmegyénk egyházai minden tekintetben való életének. Ki volt emelve minden, a mi elismerésre és dicséretre méltó; de nem lett elleplezve, eltakarva semmi, a mi orvoslásra, erélyes intézkedésre vár. E jelentésből örömmel vettük tudomásul, hogy egyházmegyénk egyházai, alig egy-kettő kivételével, a haladás és felvirágzás biztos útján épülnek s ugy anyagi, mint vallás-erkölcsi tekintetben elismerést érdemelnek. Esperes añaának buzgó működéséért, tappintattal párosult erélyes buzgóságáért a legteljesebb elismerés és köszönet szavaztatván, jelentése teljtartalmulag jegyzőkönyvbe iktatattani határozottatott.

Folytatólagosan olvastatott az egyházmegyei tanács működéséről szóló jelentés. Egyházmegyei tanácsunk a múlt közgyűlés óta eltelt félév alatt 6 ülést tartott, melyeken 180. szám alatt intézte el a folyó ügyeket. Egyházmegyénk nem szünő, hanem folyton erősödő életét és munkásságát talán semmi sem tünteti föl jobban, mint Tavasz József, főjegyzőnknek nagy gondal egybeállított eme jelentése. E jelentés bizonyosságot tesz arról, hogy az egyházmegyei tanács férfiai az ügykezelés nagymérvű szaporodása folytán, mily szép áldozatot hoznak meg egyházmegyénk fölvirágoztatása érdekében. Közgyűlésünk, mint eddig is mindig, ugy most

is a legnagyobb elismeréssel adózott egyházmegyei tanácsunk tagjainak s odaadó munkálkodásukért, lelkes buzgóságukért jegyzőkönyvileg is hálás köszönetet szavazott.

Az egyházmegye 1895. évi költségelirányzata helybelye hagyva, elfogadtatván, annak kapcsán tekintettel arra, hogy Gergely Lajos, pénztáros kiváló szakértelemmel s a legodaadóbb pontossággal viszi hivatalát s főképp tekintettel arra is, hogy a kezelése alá adott alapok megszorítottatván, fizetése még eddig csak a régi volt: közpénztárnoki fizetését 25 frtról 50 frtra emelte föl közgyűlésünk.

A segélykérvényeknek felküldetése tudomásul vétetvén, olvastatott «a görgényi ev. ref. egyházmegyei lelkesnéinek a lelkeszi temetkezési egyletbe való fölvétele» ügyében kiküldött bizottság javaslata, mely elfogadtatván, közgyűlésünk megbizta az egyházmegyei tanácsot, hogy annak megerősítettését, illetve, e végre az illetékes helyre való felterjesztést eszközölje.

Deák Lajos, Maros-Tordamegye kir. tanfelügyelője indítványt küldvén be egyházmegyénkhez, tekintettel a már is mutatkozó nagy mérvű felekezeti tanító-hiányra: indítványozza, hogy egyházmegyénk tegyen lépéseket felsőbb egyházi hatóságunknál, hogy a kolozsvári theol. akadémia megnyitása után, a nagy-enyedi theol. akadémia esetleges megszűnésével felszabadulandó jelentékeny évi kiadás felekezeti tanítók kiképzésére fordítottassék, illetőleg, a nagy-enyedi tanítóképző erősítésére, népesebbé tételére, teljes kifejlesztésére, kiváló színvonalra emelésére szolgáltatassék át. Közgyűlésünk nem érezvén magát hivatottnak az ezen ügybe való előleges beavatkozásra, bevárja a felsőbb egyházi hatóság ez ügyre vonatkozó intézkedéseit.

Tanügyi előadó iskola látogatásáról való jelentését múlt alkalommal már megtevén, most a statisztikai adatokról s az évről vizsgálatok eredményéről teszi meg jelentését. E jelentés szerint iskoláink állapota nagyobb részben elég kielégítő, azonban három iskolánkban u. m. Bölkényben, Gernyeszegen és Sz.-Ludvégen a tanítások eredménye elégtelen. Ez okon közgyűlésünk esperesi úton mind három helyen alkalmazott tanító añaikhoz hivatalosan átir, szigoruan felhíván őket kötelességeik pontos teljesítésére.

Végezetre, elhalt Bőjthe János aña helyére házassági törvényszéki bíról Székely Fereac, görgény-szentimrei pap és Szamosujvárra eltávozott Kovács Ákos helyébe, a jelölő bizottságba, Csekme Ferenc, gernyeszegi pap közgyűlésünk által közfelkiáltás útján megválasztattak.

A jegyzőkönyv. hitelesítésével az egyházmegyei tanács megbiztatván: ezzel őszi rendes közgyűlésünk berekesztetett.

Benedek Árpád,
vajda-szent-iváni ev. ref. pap.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

II.

Anno 1701. die 6 Januarii Albae Juliae in Consistorio.
(Vége.)

Ugyan Kolozsvári István uramnak adott volt Anslár uram anticipato flor. belg. 750, mely téssen tall. imperial 300, melyet interessével vett azután meg az Ecclesia pénze interesséből Anslár uram magának flor. belg. 769 stif 10/18. Ezt a 300 tallért üdvözült Mlgs. Fejedelem Apafi Mihály

kglmes urunk magára vállalta volt, hogy az ecclesiának megfordítja.

Markó István uram a kollegiomnak adósa volt flor 160//, melyről extál in bona firma emanalt contractusa, urgealta halála előtt is s mindjárt utána is a kollegium a tisztartó által, de semmit javaiból in refusionem debiti nem obtinealhatott A Gubernator és Apor István pecsételték el minden bonumat. Az adós levelet hagyta tisztartó uram a Kolozsvári Cáptalanban, ott megtalálhatni.

Nevezetesebb adósságai az Enyedi Collegiumnak ezek:

In anno 1682. in mense octobr. Debreczenben vett fel idvezült Fejedelem Apafi Mihály urunk ő nga flor. ung. nro. 2000. Ugyan említett üdvezült Urunk conferalt volt a debreceni Scholához florenos ungaricos 600 és adatta meg a Collegium pénzéből, quod facit flor. 600. melyet is ígért volt a Portusról megadatni ő nga, de soha meg nem adták.

Ugyan említett üdvözült urunk, a mely 300 tallért Kolozsvári István uram az Ecclesia pénzéből elköltött, magára vállalta, quod facit flor. 600.

És így telik ki az ő nga adóssága Capitalis Summa 3200, mely adósságnak állapotját a Curatorok száma nélkül urgealták mind az idvezült Fejedelem idejében, mind azután és proxime mortis. Már miben álljon és mint periclitáljon, Gr. Bethlen Miklós ő nga referálhatja. Summája pedig ez:

A mint Gr. Bethlen Miklós egy részét megvette flor. 12, 310// a mostani ifju Fejedelemtől ő nagától, ámbár azt ő nga approbálja és az erről való quietantiáját accep-tálja, még is liquidum debitum restal ex solo capitali ő ngánál 890 flor. hátha annyi pénznek annyi időkre való interesse felvettetének?

Az isten sóva nevezete alatt levő máramarosi jövedelemre senkinek semmi gondja nem volt nyolc esztendő-től fogva, melyért annuatim levén flor. 100, térszen ez idő-től fogva 800, ez a kolozsvári Scholához való volt.

Van a mgs. Fejedelemnek ilyen dolga is igazításra való: néhai idvezült Szentpáli Jánosné hagyta volt testamentum-ban az udvarhelyi Scholának az udvarhelyi malomnak fele jövedelmét. De, az idvezült Fejedelem-asszony, Bornemisza Anna, ottvaló udvarbíró ösztökéléséből, elvette és quasi pro aequivalente adatott a kőhalom-széki dézmából esztendőnkint huszonöt köből búzát, mely is az idvezült Fejedelem haláláig megvolt, de azután kiesvén a dézmák az ifju Fejedelem ő Naga kezéből, adatta azt a huszonöt köből búzát a kománai jószágából, mely is hasonló változás alá vettetett, mint a dézmák, és így a Schola, minthogy kedve ellen is volt az elvétele, öröme-stebb állana a bátorságosabb, úgy mint a malom mellé, per assistentiam consistorii et pietatem Domini Principis Junioris.

Néhai idvezült Bethlen Gergely uram maradékinál ab anno 1683. van capitalis summa flor. 960. Hát ha interessét is pretendálná a Collegium?

Csulai maradékinál liquidum debitum flor. 2113 (Később aláírva): Solutum.

Ezen kívül vannak azok az adósságok, melyeket gróf Bethlen Miklós collocált a szászoknál, melyről különös irás van.

(Aláírás nélkül a Teleki-levéltárban, 2701 a/1—3. sz. a. Uj rendezés.)

III.

Bethlen Miklós leveleiből kivonatok politikai és egyházi üldözésekre vonatkozólag.

1672. jan. 27. Tördán. Teleki Mihálynak.

Kglmed 12. és 14-én januárii költ levelét becsülettel vettem. A mi a közönséges dolgokat illeti, szomoruan értem naponkint nagyobb-nagyobb romlását vallásunknak, de azon majd inkább szomorkodom, hogy mi minden eszközöket, ma is mind elvesztéglünk (így). Minap újabb formában meg-íram ismét a leveleket odafel, de az urak azt találták, a kik Csanádon együtt voltak, hogy sem instructiót, sem azt a levelet Fejedelem pecsétí és subscriptioja alatt nem bátorságos elküldeni, hanem in forma libelli kell egy mást csinálni, és az *Austriaca Austeritás*-hoz («*Austriaca Auszteritás*») Bethlen Miklós munkájának címe, melyben azt mutatja ki, hogy az osztrák uralkodók miképp igyekeztek I. Ferdinándtól kezdve I. Leopoldig megfosztani Magyarországot polgári és vallás szabadságától. 1672. 4. r. 10 levél. Velence, költött név, Kolozsvár helyett. Ennek folytatása: «*Austriacae Austeritatis Continuatio.*» Ugyanott és akkor, 4. r. 18 számatlan

levél.) alkalmaztatni és simplex credentia mellett felküldeni. Im már most ismét azon dolgozom, a mennyire én tölem lehet, ugyan derekast akarnék írni, úgy, hogy ha a Fejedelem nem küldi is, nyomtatassák ki. De lelkem uram, miért nem lehet a Fejedelemnek a némettől való féltében odafel írni? Hisszük-e, hogy a hallgatással a németet már barátunkká csináljuk? Ha ezek mind így folynak, én bizony félek, magunkat is elveszt az isten, igen méltán! Valóban, akarnám, ha Bogátra bejöne kgléd, s beszélhetnék kegddele ezekről, mert bizony, a lelkem fáj rajtok.

U. i. Irjon kglmed Bánfi uramnak a Harsányi lehivata-sa és ugyan jó formában való felküldése felől. Mit suny-nogunk, mi a félelme kgliteknek is Pokol helyeken. (Apost. Csel. XXI. 8. s következő.)

(Teleki-levéltár, 365. sz. a. Uj rendezés.)

Teleki Mihálynak. Szent-Miklós, 1672. febr. 7.

Az odaki persecutiót szenvedő szegénységet az ideb-é való rettenetes sok pusztára kellene behívunk, ha eszünk volna, és mind a Fejedelemnek, mind a szászoknak kedve volna hozzá. Ezen az úton épült meg a belgiumi republica. Mi is ezen az úton tétetnék mind a jövendő defensior: mind a mostani adózásra alkalmasabbakká. Bizony pedig, ha jól akarnók, sok ezer embernek találnánk még helyet. Én ugyan a szebeni királybíróval minap is beszéltem, de a szász örökké lassu, ha rá nem dobolják.

(Teleki-levéltár, 366. sz. a. Uj rendezés.)

Bethlen Miklós, Teleki Mihálynak. Szent-Miklós, 1672. márc. 14.

Fogarasból tett irásom szerint, én Szebenbe mentem és ott a királybíróval együtt a Németországba menő em-bert megeskettem, úti költséget, leveleket kezébe adtam. Most, a mely leveleket a püspök irt is az Ecclesia nevével, azokat is oda küldtem. Kglmed ezeket is az én Harsányi-nak írott levelemmel együtt adja kezébe annak a német-nek, mert így van a dolog:

A Fejedelem nevével irtunk leveleket csak igen bre-viter, hanem a mely informatiókat kglédnek is elküldtem, azt minden subscriptió nélkül, csak egybekötte selyemmel, includáltuk a levelekbe, mint valami Avisó-t vagy Pórt. Azonban a Szász püspökkel irattunk a lutheranus Királyok, Fejedelmek udvari papjainak; a mi püspökünkkel pedig a Calvinista Király és Fejedelmek udvari praedicatorinak és az Akadémiáknak, püspököknek oly formán, hogy az Uro-akat urgeálják a Császár előtt való intercessiora és hogy a templomokban is könyörgések legyenek a persecutiót szen-vedő Magyar Ecclesiáért, etc. Maholnap az ember kgldehez megyen, de Istenért, legyen titokban magoktól a magyar-oroszági atyafiaktól is, mert ha kihirhed, több gonosz jó ki belőle, mint jó. Informatus már az ember is, mint viselje magát kglédnél. Asztalához is ne ültesse kgléd, hanem egy-s.er beszélvén csak véle deakul, akkor mindeneket adjon ugy kezébe, hogy véle való gyakor beszéd suspectussá ne tegye. Kglmed pedig Szélben vagyon, sok elegy-belegy em-ber nyomja kgléd kapuját. Máramaroson át küldje kglmed s mint minap is irtam valamint, de adjon oly embert melléje, ki Krakóig menjen véle s onnét hozzon levelet tőle, de az az ember lengyelül tudjon, nem annyira ennek kísérését, mint a hírek tudakozását praetexálja kgléd a vice ispánnak való irásában, ugy mindazonáltal, hogy evvel együtt járjo. Az az ember pedig maga költségén legyen, mert ennek Fejedelem a mennyit ada, azzal bizony jöni-menni is alig éri meg, még pedig ott várakozni kell, míg a válaszok Királyoktól, Fejedelmektől megjönek, mert tallért 150 et rendeltünk számára, Harsányinak pedig tallér. 50 et. Soha bizony többet nem nyirbálhatánk. Én bizony félek is, meg nem éri véle. Elég szegény az is, hogy Harsányinak csak ötven tallér megyen. Én ugyan azt irtam, hogy a levelekre való költség az, ő pedig a dolgokat jól indítván, valami tisztességes ajándékot várjon urunktól. Irtam azt is Harsá-

nyinak, hogy ha ennek sok mulatása lenne és amiatt megfogyatkoznék, hogysen az egész dolog megakadályoztassék, visszajövő útra szerezzem 50, vagy 60 tallért neki, ha bele hagyok, elég rutúl járok! Irtam Harsányinak Krakóban való Factor csinálás felől is, hogy mi ismét oda gyakran beküldhetnék, csak ő tudósítson, kinél kellessék ott keresni a leveleket. Küldtem Harsányinak Clavist is (titkosírási kulcs) ha kívántatik. Arról is instruáltam az embert, ha Harsányi megtalált halni, kivel közölje a dolgokat. Rövid instructiót, a kit adtam neki, megláthatja kgl. Pro sua prudentia kgl. is instrualja mindezekről. Coram plura.

Bársony püspök munkáját is (Bársony György munkájának címe: Veritas toti mundo declarata. 1671. Kassa. 12. r. 12 számatlan levél.) una cum refutatione (Bethlen Miklós cáfolata Bársony munkájára: Falsitas toti mundo detecta, seu Refutatio trium illorum argumentorum, quibus Georgius Bársony Episcopus Titularis Variensis ostendere consetur, Sacram Caesaream regiamque Majestatem non obligari tolerare in Hungaria Religionem Evangelicorum. 1672.) felküldtem. Nem ártana bár kgl. is még egy bokrot kötne Basirius-nak szóló levél mellé, mert én az egyik rendbelit küldtem Harsányinak, a másikat a Palatinus Előtorának, ki is vallásunkon való. De publicis eddig.

(Eredetije Teleki-levéltár 367. sz. a. Uj rendezés.)

Bethlen Miklós Telekinek. Kocsárd, június 13. 1672.

A magyarországi atyafiak lármáját hallom. Istenért, uram, compescálja kglmetek, mert már Magyarország elveszett; de félő, inkább is elvész, sőt Erdélyre hátokon hozzák a németet, s aztán, mi léssen belőle? Vagy együtt veszünk vélek, vagy elvesztjük őket. Iszonyu dolgot imaginálok állapotjokról, ha isten, s kglmetek, kiknek incumbál meg nem orvosolja. Én maradok kgl. kész szolgálja, igaz jó-akarója.

(Teleki-levéltár, 369. sz. a. Uj rendezés.)

Közi: Konc József.

Különfélék.

== **Király, urunk ő felsége**, miután Wekerle miniszterelnök beadta lemondását, és az elfogadott, br. Bánffy Dezső ő excellenciáját, a képviselőház eddigi elnökét bizta meg az új kormány megalakításával. Mire lapunk megjelenik, az új kormány megalakult, és le is tette az esküt ő felsége előtt. Miután br. Bánffy Dezső, ő excellenciája, erdélyi ember, egyházkerületünknek mindenki által tisztelt főgondnoka: lehetne okunk, tán jussunk is, hogy méltó örömünknek adjunk kifejezést ez esemény felett, melynek egy porszeme egyházkerületünk tisztességére esik. És mégis, hallgatunk. Nem csupán azért, mert lapunk köréből ki van zárva a politika; de mindenek felett azért, mert mélyen meg vagyunk győződve, hogy felséges királyunk br. Bánffy Dezsőben csak a szabadelvű eszmék harcosát, az erős akaratú férfit, és az igaz magyar hazafit tisztelte meg bizalmával. És hallgatunk; mert meg vagyunk győződve, hogy bármily erős hitű, és felekezetének hű fia br. Bánffy Dezső, abban a pillanatban, melyben miniszterelnök lett: előtte mindenek felett áll a megdönthetetlen Magyarország sorsa, jövője, örök életének biztosítása; trónjának fénye és ragyogása. Ezek oly nagy dolgok, hogy a ki ezeknek szolgál, és egész odaadással szolgál, vajmi kevés áldozatot hozhat felekezetének. A mit mi, mint felekezet, veszünk br. Bánffy Dezső ez új hivatásában, azt megnyeri Magyarország, és hazánk nyeresége soha sem volt a mi karunk. Örömünkre az szolgál, hogy a Kemények, Bethlenek, Mikók megszentelt emlékezetét csak ismét folytatását leli br. Bánffy Dezsőben. «Addig éljen, míg a honnak él!»

== **A br. Bánffy Dezső által alakított új kormányban** miután br. Eötvös Loránd állását megtartani vonakodott, Wlassics Gyula, egyetemi tanár lett az új vallás- és közoktatási miniszter. Aránylag fiatal ember, mert 1852-

ben született. Igaz, hogy leginkább a büntető joggal foglalkozott, ügyis, mint alügyész, ügyis, mint főügyési helyettes, ügyis, mint igazságügyminiszteri titkár; az is igaz, hogy nyugodt vért, higgadt megfontolást az évek soka által szerzett tapasztalás szokott adni: de az egyáltalában nem zárja ki, hogy az új kultuszminiszter becses szolgálatokat ne tessen a magyar kulturának. Ejh, hagyjuk ezt! A magas életkor szerencse, de nem kiváltság nagy cselekedetek végbevételére.

== **A gr. Kún Kocsárd temetése** a »nagy a d a k o z ó«, a »fejedelmi alapító« életéhez és emlékéhez méltó gyászszal, a város, a vidék, a vármegye, sőt mondhatni, az ország megható részvéte mellett ment végbe folyó hó 14-én, Szászvároson. Hasábokat lehetne megtölteni leírásával annak a megnyilatkozásnak, melynek őszinte jelét adták a megboldogult által felsegített halás intézetek, testületek és egyesek; leírásával annak a meghatottságnak, mely pregnans kifejezést talált a koporsó mellett mindenki lelkében, hogy ott abban a koporsóban egy felséges eszmének, a hazaszeretnek korszakot jelző, nagy képviselőjét adják át az anyaföldnek. Meg kell elégednünk annak fölemlítésével, hogy a gyászszertartást a háznál, szászvárosi pap, Szilveszter Domokos végezte, míg a templomban ugyancsak szászvárosi pap, Bartók György mondott imát, gyászbeszédet pedig fő-tiszt. Szász Domokos, püspök aa. ki Budapestről sietett le, Szászvárosra, megadni a nagy halottnak a végtisztességet és képviselni az egyházkerületet. A szászvárosi temetés csak ideiglenesnek tekinthető, mert a tavasz megnyitásával, a drága hamvak át fognak szállíttatni Al-Gyógyra és ott adatnak át az örök nyugalomnak. Al-Gyógy lesz az a hely, melynek említése annyit fog tenni: felolvadni a valódi keresztyénség szellemében, az áldozatkészségben; és nemes cselekedetek által glorifikálni a hazaszeretetet. Ezeknek pantheona lesz Al-Gyógy; örök emléke gr. Kún Kocsárd halhatatlanságának.

== **Adakozás.** Hegedüs Sándor, országgyűlési képviselő, ki minden nemes ügy támogatói között a legelső helyet foglalja el, a kolozsvári evang. református kollegium építési alapjára 1000 forintot adományozott. A nagylelkű adományozó fogadja előjárásunk halás köszönetét. Kolozsvárt, 1895. január 9. Dr. Török István, igazgató.

== **Nyilvános köszönet.** Özv. Jánó Ferencné, született Kiss Borbára, az úr háza iránti szeretetének és kegyességének igen szép jelét mutatta meg, midőn új évi ajándékul egy diszes és értékes szószék takaróval lepte meg az egyházközséget ezen felirattal: »Lélekben buzgók legyetek, az Úrnak szolgáljatok.« Meglepte, mert nem anyagi kincseiből, hanem szerény özvegyiségében megtakarított filléreiből helyezteté az úr oltárára szívének drága kincsét. Fogadja e helyen is becses új évi ajándékáért magam és egyházam részéről szives köszönetünket. Lisznyó, 1895. jan. 8. Antal Lajos, ev. ref. pap.

== **Balázs József**, jelesen képesített vajda-kamarási kántor tanítót folyó hó 6-án egyhangulag megválasztották Szász-Nyíres, k.-tanítóul. X—y.

== **A harmadik.** Benedek Elek Magyar Mese- és Mondavilágából, ez öt kötetre tervezett mesekönyvből, a 20. és 21. füzetet kaptuk egyszerre. Amabban véget ér a második kötet, mely már külön is kapható s kezdődik a harmadik kötet egy rendkívül bájos mesével, a Szép Miklós-ról, mely igazi remeke a meseköltésnek. Mesék és helyi mondák váltakoznak a két füzetben is, mind művészi formában megírva. Már szinte fölösleges ajánlanunk a szülőknek és tanítóknak, hogy e könyvet megszerezzék. A Magyar Mese- és Mondavilág-ról ma már egyhangú a vélemény ez a legszebb, legbecsesebb ifjúsági könyv. A Magyar Mese- és Mondavilág még mindig megrendelhető az első füzettől kezdve a kiadó Athenaeumnál. Egy füzet ára 25 kr. 10 füzet 2 irt. 50 kr., első és 2-ik kötet ára 3—3 frt. pompás diszkötésben, egy-egy kötetben száznál több pompás illusztrációval.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Január 24.

4. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A munka folytatása.

II.

Pál apostol nyomába lépni? Ugyan, miféle beszédek ezek? Vajjon, nem megtévesztésre szánt úgy nevezett «nagy mondás» ez is, mint annyi más, melyet az sem hisz, a ki elmondja; s nevetik azok, kikhez intézve van, mert tartalmat nem adhat a valóság? Ki az közülünk, ki a világtörténelem, a keresztyénség e fenomenális alakjának nyomába léphetne rendithetetlen hitben, akaratban, és buzgóságban?

Ugy van. Éppen senki. És én mégis, soha sem szűnök meg, bízgatni a gyöngét, bátorítani az erőtlent, lelkesíteni a törekvőt, kérni a félnket, támogatni az ingadozót: előre; föl a magasságig; öltetek szárnyat, és ha az égető nap elolvasztaná, mint egykor a mese Ikáruszéit, de a próbálkozás, de az igyekezet, de az akaratnak megnyilatkozása már fentartója, dicsőítője az eszme örökkévalóságának.

Ugy van. Gyöngék, erőtelenek vagyunk. Gyöngék arra, hogy új világok megteremtésére gondoljunk. Erőtelenek, hogy a természeti, vagy az erkölcsi törvények határait megváltoztassuk. De hát, kicsoda, mely földi, vagy égi hatalom kívánja ezt mitőlünk? Senki és semmi. A természeti világ néha, olykor áthágja a tapasztalati törvényeket, és égzengés közepette özön-vízzel borít el egyes földrészeket; fölszakítja a humusz termékeny rétegét, és vulkánok tűzbe-olvadt lávájával önti el az aranykalászos mezőket. Az erkölcsi, a szellemi világ néha évszázadokban, tán évezredekben egyszer túltermékenységre erőlteti magát, és szűl géniuszokat, megváltókat, prófétákat, apostolokat, zászlóvivőit a szabadságnak, út-törőit az emberi előhaladásnak, fundamentom-vetőit isten országának. Egyes tiszteletre, csodálatra méltó jelenségek; örök bizonyosságai isten irántunk való szeretetének, és annak az ős-erőnek, mely kijelentésképpen olykor megjelenik a látható világban.

Ám, a természeti világot nem özönvizek, nem vulkánok alkotják. Ezt nem állaná ki a mi bolygó plánétánk. És az erkölcsi világ oly örökkévaló fundamentumokon épült fel, hogy annak nincs szüksége arra, hogy mindennap új megváltókat dobjon felszínre. Ott a rendes törvények szerint énekel a madár, nyílik a virág, érik a búza, születünk és meghalunk; itt örök törvények szerint lelkesedünk a jóért, a magasztosért, vágyunk elérhetetlenek után, és örök szomjúsággal felolvadunk isten szellemébe.

Ugy van. Gyöngék, erőtelenek vagyunk, ha magunkat a természeti és erkölcsi világok mindenhatóságához hasonlítjuk. Micsoda a pillangó szárnya lebbenése az elmulandóság törvényéhez képest? Micsoda egy ember sohajtása az örökkévalósághoz hasonlítva? De, a nélkül a pillangó nélkül nem volna természet a természet; és a nélkül a sohajtás nélkül az örökkévalóság nem volna tökéletes.

De a pillangó szárnya csak meglebben; a mi szívünkben csak kél a sohajtás; és mint a nap ontja sugarait, és mint a föld ma is érett kalászatokat ad változhatatlanul kell haladni a mindenségnek a maga örökkévaló céljai felé, és minden porszemnek be kell töltenie hivatását haladni a tökéletesség felé.

Tökéletesség! Ki tudja azt elképzelni magának? Ki tudja fogalmát adni a térnek, az időnek, a végetlenségnek, az istennek? Csak meghajtjuk fejünket; és áldjuk azt az abstráhaló elmét, mely a metafizika segélyével drága kincsül adta nekünk az idealizmust, az eszményekért való rajongást, melyeket bár soha elérni nem fogunk, de az érettük való küzdelemben mindenha bebizonyíthatjuk, hogy «est Deus in nobis!»

Ennek az istennek, ennek az eszményekért való küzdelemnek nevében kérlek, kényszerítlek titeket: lépjete Pál apostol nyomába.

Mondhatnám, hogy legyetek Krisztus tanítványai. «Valaki elhagyja házait, atyafiait, nénejit,

hugait, atyját, anyját, feleségét, gyermekeit, jószágát az én nevemért, száz annyit vészen» (Mát. 19. 29.); legyen példánk, «hogy a mulandó jókat idő szerint becsüljük»; legyünk igénytelenek; az ő ábrázatjához hasonlók; dicsőségünket szerfelett ne keressük; legyen példánk a tanulási nemes igyekezetben; gyermeki engedelmségben; a kísértet legyőzésében; mások sorsa iránt való részvétben; a közhasznúságban; a honszeretben; az alázatosságban; a méltatlanság elszenvedésében; ellenségeink szeretetében. Mondhatnám. És hallgatok. A mester egy volt az Atyával. Ki közelítheti meg őtet? Felvesszük az ő keresztyét, de sarujának szíjját is megoldani, képesek nem vagyunk.

De, Pál apostol ember volt. Ember, mint mi. Született bűnben; növeltetett tévedésben. Azután, látta a látható világ gyönyörűségeit; majd belezuhant az erkölcsi aberráció fekete tengerébe, melyből csak nagy lelki rázkodtatások, kínos vívódások után szabadulhatott ki. És azután lett Jézus Krisztás apostola. És minő apostol? Nem hivalkodásból; nem fizetésért; nem a világ előtt való kedvességért. Apostol lett szabad elhatározásból, meggyőződésből, élő hitből, abból az erkölcsi kényszerből, mely a nemesebb természeteket fogva viszi a világosságba, isten országába. Ez az ember szellemi, erkölcsi fejlődésének története. Ez a processus hasonlít a miénkhez. Erre az emberre ránézhetünk a nélkül, hogy elveszítsük látó képességünket. Energiánkat nem nyomja agyon, hanem fokozza lelkesedésünket; akaratunkat nem dermeszti meg, hanem megtoldja erővel, és a képességbe vetett önbizalommal. Szóval, Pálban látjuk az őskeresztyént, kinek lábai alatt biztosan, rendületlenül áll a föld, míg szive, lelke, szelleme az emberi méltóság dicsőségében érinti a menyboltozatot. A ki érzi magában, hogy valamivel többnek kell lennie a porszemnél; hogy részt kapott az isten szelleméből: kicsoda ne ohajtana, ne akarna, ne törekednék, nyomába lépni a nagynak?

És itt bő alkalom kínálkoznék, kiterjeszkedni Pálnak ama kétirányú munkásságára, mely szerint, míg egyfelől a Krisztus evangéliomának legmélyesebb alapelveit, kérdéseit dobta felszínre, és tette azokat fundamentumává a keresztyénségnek; másfelől, hogyan tette azokat termékenyítőkké a mindennapi, a gyakorlati élet számára?

Ám, ez a szigoruan szakférfiak feladata. Az én célom, hogy egy pár vonásban azokat emlitem fel Pálból, a melyeket mindenki megért, mindenkire nézve hozzáférhető, és áldást adólag követ-

hetők. Erre nézve legalkalmasabb ántiokhiai találkozására Péterrel, melyről ezt mondja: «Mikor pedig Péter Ántiokhiába jött volna, szemtől szembe ellene állottam, mivelhogy méltó volna a feddésre.» (Gal. 2. 11.)

E lap olvasóinak nem kell mondanom, hogy e találkozás mily végzetes lehetett volna a keresztyénségre nézve. A létel, vagy nem-létel forgott a kockán. Ha a Péter egyoldalú, korlátozott, nyárspolgári felfogása érvényesül; ha sikerült volna a zsidó-keresztyénséget stábilizálni: a világ nem haladt volna egyetlen lépéssel sem előbbre; a Galgotha keresztye ma nem volna az egyetemes emberiség megváltásának szimboluma.

Hála a gondviselésnek, hogy adta Pált, ki e csapást elhárította.

A Gámáiel tanítványa egész ember volt. Engesztelhetetlen, míg a fánátizmus tartotta bilincseiben. Legyőzhetetlen, midőn a hályog leesett szemeiről, és a tudás meggyőződéssel és az új világba vetett hit szenvedélyével adta életét isten országáért. «Szemtől szembe» áll Péterrel, kit az «egyház oszlopának» nevez; de elvitatni nem enged egy jottát Krisztus evangéliomából, az igazság szelleméből. Nyíltan, egyenesen, megalkuvást nem engedve, állítja helyre az egyensúlyt az evangéliom alapja és az emberiség jövő századai javára, proklamálva a keresztyénség egyetemeségét, és hogy szó se legyen többé Pálról, Apollósról, Kéfásról, mert mindnyájan a Krisztuséi vagyunk. Péterrel szemben az első protestáns; az evangéliommal szemben az első, a ki át van hatva annak igazságától, isteni szellemétől.

Ennek birtokában nem csak szemtől szemben állott Péterrel, hanem le is győzte és e győzelem lett az új földnek, az új égnek diadalma.

És e vérsengés nem hagyott árnyékot a két apostol szívében. Pál a baráti szeretet nevében közeledett Péterhez, sőt meg is látogatta Jeruzsálemben, kinél tizenöt napig mulatott.

E pár vonás bőven elég anyagot nyújt a gondolkozni szerető embernek. Megtalálja benne első sorban a tanulás, a tudás által fegyelmezett elme előnyét a korlátozottság felett; megtalálja az ember rendeltetését tévedéseken keresztül haladni a tökéletesedés felé; megtalálja az elhatározásnak, az erős akaratnak példány-képét; és megtalálja magát az embert szívével, ösztöneivel, indulataival, a léleknek magasba vágyó szenvedelmével, és ha a lelket megérintette isten uja, ott találja a szeretetet, mely «királyi törvény»,

«a nagy parancsolat», melynek tárgyai: a jóság, a béke, az igazság, az isten, a Krisztus, az emberek, magunk, barátaink, ellenségeink, még az oktalan állatok is.

És ha gyöngék, erőtelenek vagyunk arra, hogy a megváltó keresztjét hordozzuk; ha a napba nézve, elveszítjük szemünknek világát: semmi sem old fel, hogy annak nyomába lépünk, ki ember volt, mint mi; protestáns volt, mint mi, és követendő példa kell hogy maradjon mindig azok előtt, kik a nehéz kötelességek teljesítésén inspirációval segítenek, és a való élet göröngyeit behintik az idealizmus virágaival.

Szász Gerő.

Mikor sok esperes lesz.

Szép, legalább nekem szép eszmét vetett fel e Lapok szerkesztője a mult évben, melyet Magyarósi István, a »Prot. Közl.« mult évi 52. számának hasábjain tovább folytatott. A szépségénél többet fog érni a jövőben annak életrevalósága. Mert, higgye, a ki hiszi az ellenkezőt, az új helyzetben, melyet az életbe átültetendő vallás-politikai törvények teremtenek, csak tollal és szóval harcolni, vesztett csatánk lesz. Ott kell lennünk az ügy szolgálatánál, hogy magamat úgy fejezzem ki, kézzel-lábbal, a fejnek és tagoknak teljességével.

Ám, a pap egy magára is sokat tehet, s kell is, hogy tegyen; de nem bírja meg egyedül az egész munka terhét. Törvényeink, segéd-munkásokul, odaállítják ugyan mellénk a kurátort és presbitereket; de ezek sokszor a pappal vajjon nem éppen ellenkező álláspontra helyezkednek-e, és ellensúlyozhatják a legjobb szándékunkat; ámbár, nem tagadható, hogy sok egyházban a rendes csapáson halad minden, s úgy szellemi, mint anyagi virágzás, fellendülés tapasztalható.

A szent nép és királyi papság nálunk alkalmazott elvénél fogva, a presbiterium által, a világi elem még nincs kellően bevonva az egyház ügykörébe. Mert igaz ugyan, hogy olyat is olvastunk, hogy egy gróf, egy báró az egyház számadó gondnoka; de ilyen állás csak egy kell minden egyházban. Kellene hát, újabb meg újabb állásokat kreálni, melyekbe beválasszuk minden intelligenciánkat, hogy ne csak az egyházért fizetni kötelezetteink legyenek az egyházban, hanem szolgálni kész hűveink, kik szeretik az úr körül való fáradozást, velünk, mellettünk.

És mi nehézségbe ütköznék ennek megvalósítása? A felvetett eszme megtestesítése magával vonná az egész óhajtást.

Vessük szemünket az egyházkerület új képére, a szétosztás után.

Lenne akkor, mondjuk, negyven-ötven egyházmegye, élén annyi esperessel. Miért ne lehetne ennyi esperesünk, a mostani tizenhét mellett? Nekünk ugy sincsenek pápai prelatusaink, szentszéki ülnökeink, kanonokaink, apátaink, s mit én tudom, mi mindenféle egyházi méltóságaink, címeink; lenne legalább ötven esperesünk, ha

nem is a cím- és rangkórság divatosságáért, de a szűkségességért. Lenne ötven nagytitiszteletű urunk, ámbár az újságok címszalagján most is mind nagytitiszteletűek vagyunk.

Lenne, továbbá, száz főgondnokunk; két annyi, vagy még több, algondnokunk, (ki mondhatná, hogy nem telik?) mind lelkes, buzgó emberek, kálvinisták, kik eddig nem férközhettek közelebb az egyház testéhez, ha kívánczóságuk volt is, és érdemük javallotta nekünk a közelbe vonásukat. Így, azonban, közel jönnének, mellénk sorakoznának, s egy egész gárda állna Sionunk őrizetére. A mandatum, a megtisztelés munkára serkenté azokat is, kik eddig figyelmen kívül hagyattak az egyház által, de mi is általuk. A lelkes, az odaadó összmunkálkodás sebesebb vérgeringést idézne elő az egyház testében, nemkülönben gyorsulna a lüktetés az egyes tagok ütő-ereiben.

Nem követelen magamnak, hogy egyéni véleményemet mindenki helyesnek, célravezetőnek tartsa. De nekem ez álmképben egy gyönyörű jövő körvonalai rajzolódhatnak meg.

Itt lehet rá mindjárt az ellenvetés: miből tartunk el majd annyi esperest? Honnan vesszük az adminisztráció folyton fokozódó szükségleteihez a pénzt? Minden újon alakított traktusnak tanácsház, levéltár, esperesi szállás. Megannyi hivatalnok: jegyző, fő- és al, számvevő, tanügyi előadó, pénztárnok, nyomtatványkezelő, s ezeknek fizetés. Az egyházak már is roskadoznak a megsokasodott terhek sulya alatt.

Nem úgy, atyámfiak! Nem csak élni a Krisztus után, hanem élni érte. Ilyen, egy szívünk szerint való pap.

Mit mondjunk azért? Azt, hogy legyen, a földrajzi viszonyok szerint, negyven-ötven esperesség, benne a mai hivatalnoki kar, ha szükség lesz, s aztán szívleljük meg Pál apostol tanítását: ne nézze ki-ki csak a maga hasznát nézzük a Krisztus egyházát, s végezze mindenikünk az egyház iránti szeretetből annak adminisztrációját is addig, míg a megbízatás tart; s ha keresztjét, a munka édes terhét nem akarja tovább cipelni, adja át másnak ezt a dicsőséget. A mi szemünkben nem volna szabad ennek olcsó dicsőségnek lenni. Az államnak ugy sem fogunk már ezután ingyen munkát végezni, végezzünk ezután egyházunknak.

Én nagy sietséggel várom azt az időt, mikor sok lesz az esperes. Egy derék (Szerkesztő urnak ugyan kedves) paptársamnak már is szavát bírom, hogy öt évig ingyen lesz esperes. Ki tart velünk? Csináljuk meg ezt a dolgot a milleniumra.

Kali József,
nagy-erneyi ev. ref. pap.

A német theologiai könyvpiac.

II.

Az irodalomról mondották, hogy az az élet tükré. Az emberek esze járásának és szive lüktetésének nem csak exponense, hanem valóságos aequivalense is. És teljes igazság volt e mondásban. Az irodalomban mindig visszatökröződik mindaz, a mi akár a kor áramlata, akár mint egy nemzet jellege, határozott kifejezéssel bír. Min-

Én azt hiszem, nem is valami különös szerencse az, hogy annyi könyvet adnak a világ elébe Németországon. A sok könyv nagy nyomoruság, mondja a khinai ember; és nagy igazsága is van.

Megmagyarázni, minden esetre, lehet az okát ennek a temérdek könyvnek. A német ember ugyanis szörnyen újságvágyó. Mindig azt keresi, a mi új, a mi felütlő, és ha már egyszer megismerte, könnyen túlad rajta. Van ő benne valami ösztön, mely hajtja egy kimondhatatlan ismeretlen után, ez teszi kapkodóvá, bizonyos tekintetben divathajhászóvá. Különösen az irodalomra nézve állítom ezt. A nemzeti élet ezt az oldalát nem igen szokták figyelemre méltatni, de én azt hiszem, ha ezt állítom, közel állok az igazsághoz. Miért hagyott fel ma Németország annyi, meg annyi iránynyal, mely pár évtized előtt még végig zaklatta az egész országot? Miért kisebb ma, aránylag, a materializmus követője, mint akár egy évtized előtt? A theol. nézetekben miért látjuk, hogy mindig újabb, meg újabb hypothesisek után törnek, és rögtön elhagyják az egyiket, ha másik tűnt fel, és erejük összes mohóságával erre vetik magukat? (Mellesleg szólva, azt hiszem, pár évtized múlva sem szocializmus nem lesz, de még «Zerstückelung-theorie» sem.) Nem képzelhető tehát, hogy jelenhessék meg csak egyetlen egy újdonszámba menő könyv, melynek igen természetes oknál fogva olvasója ne legyen.

Ott van e mellett még az a szörnyű kérdés is: milyen nézeten van? Akár csak a XVII-ik század megcsontosult orthodoxiája korában: melyik inspirált symbolikus könyvet tartja egyedül üdvözítőnek? Mindenki tudni vágyik a másik vallásos meggyőződéseit, és mindenki meg is ismertetni akarja azokat. És nő a könyvek száma, szaporodnak az irodalmi emberek, tudósok lesznek a huszadrangu tehetségek.

A nagyon kiszélesedett theol. irodalom azonban még sem volna lehető, ha ennek nem lenne meg kedvező anyagi feltétele. Körülbelül huszezer protestáns papja van egész nagy Németországnak, huszonegy egyeteme, gyönyörű dotációval rendelkező könyvtárral, és vagy hatezer theologusa. Ez a lehető legkedvezőbb viszony arra, hogy gomba módra elszaporodjanak a könyvek. Ezek mind veszik a könyveket. Veszik, olvassák és sokszor megbódulnak, és eszök járásában megbicsaklódnak a nehéz tudományoktól.

Én naponkint figyelemmel kísérem a németországi theol. könyvpiacot. De azt hiszem, be kell vallanom nem

sokára, hogy élő ember ki nem bírhatja, hogy mind azt megismerje, a mit e tekintetben megismernie szükséges volna. A gyárakkal hogyan tudjon emberi erő versenyezni? Megtörtént ugyan, hogy gépek nélkül is állítottak elő olyan munkákat, melyeket ma gépek dolgoznak itélnék. Az egyiptomi piramisokat felépíteni, ma bizonyára csak gépekkel tartanók lehetségesnek, annak idejében mngtették ezt pusztán emberi erővel. De még is értettek hozzá, hogy olyan munkát lehet csak végezni, mely arányban áll a munkásokkal. És éppen ezért, ha nagy dolgot akartak, sok kéz erejét vették igénybe. Teljesen érthetetlen is, hogy ma, egyetlen egy élő ember, csupán egymagára teljes áttekintést szerezhessen az egész német theol. irodalomban, olyan szerteleltégekbe csapnak ennek méretei.

Hogy melyik ága az a theol. irodalomnak, melyet legnagyobb mértékben művelnek a németek, e kérdésre hamarjában és így általánosságban felette bajos megfelelni. Tán, közel állok az igazsághoz, ha azt mondom: legkisebb tevékenység uralkodik a historiában, és legnagyobb az exegézisben, meg a predikáció-írásban. A historiát a theologusok többé-kevésbé átengedik világi kézbe, hogy annál inkább neki fogjanak az exegézisnek, melyet kizárólagos theol. tudománynak tartanak.

Az időpont is nehezen határozható meg, a melyben nagyobb élénkséget tapasztalánk a könyvpiaccon. Év elején, vagy végén, vagy közepén egyiránt hasonló mohósággal bocsátják ki a német theol. munkákat. Hanem, az idén mégis karácson előtt fogta el nagyobb láz az írókat. Évek óta nem volt olyan gazdag a karácsoni könyvpiac, mint éppen az elmúlt évben.

Szükségét érzem mégis, hogy itt felsoroljak néhány nevezetesebb könyvet az éppen megjelentek közül. Azonban, a jegyzékek olyan bőnek és nagynak kellene lenni, hogy csak csupa katalogus lehetne. Utalom tehát azokat, kik az új német könyvek iránt érdeklődnek, arra a vállalatra, mely Göttingában Vanderhoech és Ruprecht-nél «Bibliotheca theologica» címen jelenik meg. Egy kicsit drága vállalat, de annál gyümölcsözőbb. Itt felsorolva található mindenki az irodalmi újdonságokat, ámbár csak cím szerint. Ugyan e folyóirat közli a külföldi irodalmat is (magyar író könyvét nem közölte soha, kivéve dr. Erdős munkáját a római levélről), nem különben a német, francia, angol theologiai szakfolyóiratok repertoriumát is.

Bartók Jenő.

TÁRCA.

Gr. Kún Kocsárd életrajza.

Gr. Kún Kocsárd, született 1803-ban június 25-én, Algyógyon, Hunyadmegyében. Szülői voltak gr. Kún István és gr. Lázár Klára. 1811-ben, 8 éves korában, a szászvárosi ev. ref. tanodában kezdte meg tanulását. Két év múlva, 1813-ban, Kolozsvárra ment át s a kolozsvári ev. ref. főtanodában folytatta tanulói pályáját egész 1817-ig, a midőn diák lett. 1817-ben a nagy-enyedi Bethlen-főtanodának lett növendéke, hol azon időben országos híru tanárok működtek, Tompa, Köteles, Hegedüs, Szász Károly. E kitűnő férfiak szelleme mély benyomást gyakorolt az ifjú gróf lelkiületére. 1818-ban, atyja erélyes akarata következtében,

Bécsbe ment a mérnöki akadémiára. A szabad és hazafias szellem azonban, melyet az erdélyi ev. ref. intézetek oltottak szívébe, a bécsi mérnöki akadémián tapasztalt szellemmel semmi esetre sem tudott megbarátkozni.

Az ifju alig hagyta el hazáját, már is visszakivánczolt. 1819-ben tehát Bécsset odahagyta, visszatért Enyedre s a Bethlen-főtanoda hírneves tanárai újból visszanyerték benne egyik legreményteljesebb tanítványukat.

Az enyedi tanodában, hol egy évig még theologiai előadásokat is hallgatott, tanulmányait bevégezve, a jogtan, philosophia és politikumokból vizsgát állva, 1821. nov. havában Maros-Vásárhelyre ment a királyi táblára, hol a szünidők alatt a guberniumhoz is felesküdt. A királyi táblán

tanulmányait bevégezve, ügyvédi vizsgát állott s megyéjébe térve vissza, aljegyzőnek választatott. A tehetséges fiatal gróf a megyei hivatalok rangfokozatán gyorsan emelkedett, aljegyzőből főjegyző, főjegyzőből alispán lett, mely utóbbi minőségben 1832-ig szolgálta megyéjét. 1833-ban a megye székhelyén uralkodó szellemmel nem tudván megbarátkozni, alispáni hivataláról lemondott, lakását Algyógyra tette át s tevékeny szellemét a gazdaság folytatására adta.

1834-ben a szászvárosi ev. ref. tanoda főgondnokává választatott, mely hivatalt haláláig, aggkora dacára, páratlan szorgalommal és áldozatkész buzgalommal hordozta. Ezen kívül más közhivatalt nem viselt, egész 1848-ig. A megyegyűléseken azonban a közügyekben élénk részt vett, s a megyei szabadelvű ellenzék egyik vezéregyénisége volt állandóan.

A 48 di nagy események gróf Kún Kocsárdot is kizavarták falusi magányából s a magyar kormány bizalma által Hunyadmegye főispáni székére hivatván meg, teljes odaadással szolgálta a haza ügyét.

A szabadságharc leveretése után elfogatott s a komáromi várba záratva, hét évig szenvedett. 1856-ban szabadon bocsátatott s visszatért algyógyi birtokára. A szabadulás feletti örömet azonban nagy mértékben zavarta a szomorú kép, mely Algyógyon szemé elé tárult. Az ősi lakot, melyet szorgalma és nemes izlése egy kis paradicsommá varázsolt volt, barbár kezek által felégetve, feldulva, gazdaságát tönkre téve találta.

A nemes gróf emelkedett szelleme azonban nem vesztette el erejét. A helyett, hogy ő a romok felett keseregjen, munkához látott. Egy zsellérházba huzva meg magát, a romok között elkezdett építeni. Elkobzott, de ismét visszanyert birtokait rendbe szedte, jövedelmező állapotba helyezte, a feldult kastélyt helyrehozta, kertjeit beplántálta s néhány évi lankadatlan szorgalom és takarékos életmóddal párosított gazdálkodással, vagyoni állását oly karba hozta, hogy nemcsak magának biztosított független, az anyagi gondoktól ment életet, hanem lelkének jóltevő hajlamát is követhette. 1866-ban Hunyadmegye képviselőjévé választatván, falusi magányát újból odahagyta s előbb a kolozsvári, később a pesti országgyűlésen képviselte megyéjét.

1867-ben, az alkotmányos korszak életbe léptével, ő Felsőge bizalma Hunyadmegye főispáni székére hívta meg újból. E fontos hivatalt azonban csak egy évig folytathatta. Megingott egészsége lemondásra kényszerítette.

Ettől fogva a politikai ügyekben nem igen vett tevékeny részt, de a tanodai és egyházi ügyeket annál melegebben karolta fel. Különösen a vajdahunyad-zarándi ev. ref. egyházmegye és a szászvárosi ev. ref. középtanoda talált benne nemcsak felvilágosodott és buzgó főgondnokot, hanem kegyes jóltevő patronust is.

Ez egyházmegyében nem igen van oly község, melyet tetemes összeggel ne segélyezett volna. A hol templomjavításra, iskola-építésre, pap, vagy tanító fizetések javítására, vagy egészen új állomások szervezésére égető szükség mutatkozott, gróf Kún Kocsárd nem várta, hogy kérjék, önkint, saját kezdeményezéséből tette le az egyház és haza oltárára bőkezű áldozatát.

A szászvárosi középtanodát úgy tekintette eleitől fogva, mint a vajdahunyad-zarándi egyházmegye népiskoláinak közös medrét, melynek hivatása a népiskolák nyújtotta magyar műveltséget egy fokkal magasabbra emelni s ez által a magyar faj kulturális fölényét továbbra is biztosítani. Ugyanazért, az egyházakkal és népiskolákkal párhuzamosan fejlesztette ez intézetet is. 1865-ben a régi kőtelemet épülettel több mint 20.000 forintba kerülő díszes szárnyépülettel toldotta meg. Az intézet jövedelmei pótlására a város piacán egy emeletes házat vett, mely jelenleg évenként 500 frtot jövedelmez; az új telekkönyv behozatala alkalmával pedig még egy más házat íratva az intézetre. A 60-as évek elején a szászvárosi ev. ref. középtanoda misszióját hangszulozva, útra kelt, felkereste az ország legtehetősebb férfait s az intézet vagyonát több ezerre menő alapítvánnyal gazdagította ez uton is.

Áldozatkész buzgalma még ezzel sem merült ki. Nem

elégedett meg azzal, hogy ez intézetet és az egyházakat segélyezze, jótékonyágát kiterjesztette a szegény tanulókra is. A hátszegvidéki eloláhosodott egyházi nemes fiak számára 4000 forintos alapítványt tett oly célból, hogy annak kamatai a jobb tanulók segélyezésére szolgáljanak; ezen kívül évenként több tanulót tetemes összeggel segélyezett, s a szászvárosi tanodában, stipendiariusain kívül, kilenc szegény tanulót segélyezett. Jótékonyágát kiterjesztette a dévai állami főreáliskolára is, a szegény tanulók alapjára 1000 forintot adományozván. Ezen alapítvánnyal megveté alapját a dévai realiskolai segélyező-egylet alapítókéjének. E szerint, az országos mozgalomnak is, melynek célja a hunyadmegyei eloláhosodott magyarság megmentése, Kún Kocsárd adta meg az első lökést.

Egyháza és nemzete iránti forró szeretete ennyi áldozattal sem volt kielégítve. Nyílt titok volt, hogy halála esetére tetemes összeget fog az egyházaknak és tanodáknak hagyományozni. A testamentumot meg is csinálta és letette a szászvárosi ev. ref. tanoda tűzmentes ládjába. Nemes szíve azonban ezzel sem nyugodott meg. Óhajtott, hogy nemes tetteire még életében tegye fel a koronát. Ugyanezért, 1877-ben 50 000 forint urbéri papirt tett le az intézet pénztárába, hogy az kamatos-kamatokkal mindaddig gyarapíttassék, miglen oly összegre nővi ki magát, mely az intézet meglevő vagyonához csatoltatva, elégséges lesz egy a kor kívánalmainak megfelelő teljes gimnázium fenntartására.

Ezen kívül, a nemes gróf kiházasítási jutalmakat is tűzött ki oly eloláhosodott magyar legények számára, kik magyarul beszélő nőt vesznek feleségül.

A fentiekből kitetszőleg, Kún Kocsárd gróf kultur-egyesület volt önmaga, mielőtt a társadalmi kulturmozgalom az országban megindult volna s önkint érthető, hogy az Emke első megmozdulására az első volt, ki sasteekintetével észrevette az eszme küldését: összegyűjteni a szétszórt erőket és irányt szabni a jövőre a nemzet és állam életének, s nem késétt tettel és áldozattal is, tekintélyének nagy súlyával is, a társadalmi mozgalom élére állani.

Lakó vármegyéjében, melyre életét szentelvé, az ő neve alatt indult meg az Emke mozgalma: nevében mentek ki a fölhívások és gyűjtőívek, miután 700 frt. alapító tagsággal kezdte meg azt, s a megyei választmány tiszteleti elnökének választatván, ez a szervezkedés mintája lett a vidéken a többieknek, s mind maig a legtevékenyebben áll és működik.

Az Emke alakuló közgyűlése azonban 1885. ápril. 12-én megemlékezvén arról, hogy Kún Kocsárd gróf egy-maga egy kultur-egyesület, ki többet tett az erdélyi rész magyarságáért, a mennyit a társadalom együtt véve, még hosszú ideig tehet s »hogy neve a legtiszteletre méltóbb lobogó, mely alatt a mozgalom működését megkezdheti Kún Kocsárd grótot első örökös díszelnökévé választotta, a mit a gróf elfogadván, így kezdődött a kapcsolat a nagy alapító és az Emke között.

A nagy alapítónak, életében családot nem alkotván, és így közvetlen örököse nem levén, tervei kezdet óta a székely kérdésre, Erdély és ezzel az ország ezen sebheto Achilles-pontjára irányultak, a mihez e család székely, háromszéki, osdolai eredete is a vérség érzetével csatoltatván, önkint következett a nemzet jövője fölött virasztó gond és messi előre látó értelemben az az eszme, hogy itt a dikciók és tervezgetések elhagyásával, tenni kell.

Az Emke 1887. aug. 28-án Seps-Szentgyörgyön tartott közgyűlésen a nagy alapító, algyógyi fekvő birtokát, a hozzá tartozó szolgálmányokkal együtt, még életében az Emke-re ruházta.

Kún Kocsárd gróf 1893. jun. 25-én, Szászvároson ünnepelte 90 éves jubileumát. Emlékezetes marad a társadalmi élet történetében ez az ünnep, melyen képviselve voltak: az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület, Szász Domokos, püspök, Szász Gerő, köz-főjegyző és dr. Kolosvári Sándor által; az erdélyrészi közmívelődési egyesület: Bartha Miklós, alelnök, Sándor József és Merza Lajos, főpénztárnok által; Hunyadvármegye husz tagu küldöttséggel, br. Szentkereszty

György, főispán vezetése alatt; Udvarhelymegye küldöttségével, melyet Ugron János, alispán vezetett; Déva városa, a hunyadmegyei tört. és régészeti társulat (gróf Kún Géza vezetése mellett), a dévai kir. törvényszék (Sólyom-Fekete Ferenc, elnökkel), a nagy-enyedi kollegium (Hegedüs Jánossal és dr. Kovács Ödönnel); a hunyadi ev. ref. egyház-megyei lelkészi és tanítói kara, a szászvárosi egyházközség, a Kún-kollegium, algyógyi földműves iskola, stb. stb. A küldöttségek tagjainak s a hozzájuk csatlakozott egyes előkelőségeknek száma összesen mintegy háromszázra ment.

Isteni tisztelet után a küldöttségek és más üdvözlők Kún Kocsárd gróf főtéri házához vonultak. Az ünneplők serge megtöltötte a grófi lakás összes szobáit. Itt Szász Domokos, ev. ref. püspök az egyházkerület, Hollaky Arthur, alispán Hunyadvármegye, majd pedig Bartha Miklós, orsz. képvis. alelnök az Emke nevében üdvözölték az ünneplőket.

Kún Kocsárd gr. remek beszédben köszönte meg az ünneplést. Szavai mély hatással voltak az egész hallgatóságra.

Töméntelen üdvözlő távirat és levél érkezett az ország minden részéből. Üdvözlő táviratokat küldtek a sokak között: Bethlen András gróf, Csáky Albin gróf, Lukács Béla, miniszterek; Vay Miklós báró, főrendiházi elnök, Bánffy Dezső báró, képviselőházi elnök, az Emke összes fiókválasztmányai; a budapesti izr. hitközség és más testületeknek, egyeseknek egész serge.

Különfélék.

— **Gr. Kún Kocsárd végrendeletét** január 13-án hirdették ki a dévai járásbírósnál. Az okirat 1893. április 30-án kelt, és mivel a végrendelező összes ingatlan vagyonáról már előzőleg intézkedett, hagyományul csak Kún Kocsárd készpénzvagyonára és pénzügyi ingóságai felett rendelkezik. Ez az ingó vagyon mintegy nyolcvanezer forintra rug, és nagyobb részében az elhunyt hazafi három unokaöccsének, Kún Zsigmondnak, Károlynak és Istvának jut, a kik együtt hatvanezer forintot örökölnek. Erre a hatvanezer forintra nézve az örökösök elhalta esetére ismét az Emke az utó-örökös. Az összeg kamatai ugyanis az Emke kezelése alatt fognak ekkor állani és azoknak a néptanítóknak jutnak, a kik, mint a végrendelet mondja, a veszélyeztetettebb helyeken működve, szorgalmuknak kitetsző jeleit mutatják fel. «Hagyok, szól ezután a végrendelet, 1000, azaz, egyezer forintot azon alapítványom fedezésére, a melyet azon szászvárosi polgárok fia számára tettem volt, a kik a hivatalos nyomás dacára is lelkiismeretük szabadságát a követválasztáskor nem alkudták le.» Jutnak az örökségből kisebb hagyományok az elhunyt távolabbi rokonainak, s az algyógyi református egyháznak is, a mely hitközség 1000 forintot örököl. A mi a hagyományok kifizetése után a hagyatékból fenmarad, az a szászvárosi szegény gimnázisták konviktusának jut. Erre a célra különben még négyezernégy-száz forint van hagyományozva. Az örökösök cselédségéről is szépen emlékezett meg, a kiknek, ugymond, az év bármely részében is történjék halála, nem számítva be a már kivett részleteket, az egész kompetencia kiadandó. A nagyszívű ember felejthetetlen alkotásainak száma ezzel a végrendelettel is gyarapodott.

— **Szabó Aladár szerkesztésében** megjelent a «Hajnal» belmissziói folyóirat II-ik folyamának első száma, ugyanazzal a külső díszszel, ugyanazzal a belső tartalommal, és előfizetési ára egész évre csak 1 forint levén, ugyanazzal az olcsósággal, mint az előző évben. Azt hisszük, ha a jelen füzet tartalmát ideiktatjuk, mindenki sietni fog, hogy megrendelje az értékes folyóiratot. A szerkesztő tájékoztató Felhívását követi «A mit a keresztyén nők Krisztusnak köszönhetnek.» Irta Szabó Aladár. «Néhány szó a börtön-ügyről», Dianiska Frigyesztől. «Gusztáv Adolf.» Szász Béla. Speculum veritatis. Apróságok. Tárca: költemények. Missziói közlemények. Rég idők óta panasztunk, hogy nincsenek ismeretterjesztő, népies, olcsó irataink. Most már van. Itt van a «Hajnal», ott van a «Kis Tűkör», csak tes-

sék támogatni, terjeszteni, és mindjárt máskint fog állani a világ, mely most gonosz — a mi lustaságunk miatt.

— **«Emlék Lapok.»** Erdélyi János, nagykapusi emléktáblájának leleplezése alkalmából. Ára 30 kr. mely az Erdélyi nevére alapítandó »pályadíjakra« szánt alap előállítására fordítatik. A csinosan kiállított füzet tartalmazza Lévay József gyönyörű ódáját, Szinyei Gerzson Emlék beszédét és Ballagi Géza beszédét az akadémia, Lévay Józsefét a Kisfaludy-társaság és Eszterházi Sándorét a város nevében; valamint az emlékünnepről rövid történetét. Tárgyánál és céljánál fogva nagyon méltó a pártolásra s egyszersmind kegyeletünknek adjuk bizonyosságát egy derék férfi emléke iránt.

— **A «Keresztyén»** című vallásos havi folyóiratomra ismét, most már a IV-ik évfolyamra előfizetést nyitok. Ára egész évre 50 krajcár. E lapról egy baranyai ember így ír: «Előfizetésem megújítom, mert nekem elmaradhatlan szükség az a lap, mely megmutatja nekem az utat, ama jobb haza felé.» Egy nő meg így ír: «Az ön lapja és az isteni kegyelem volt eszembe, mikor ez a fájó szív a megrepedéshez közel, de nagyon közel volt.» Egy karcagi ember pedig megmutatva papjának, így szólott: «Nagytisztelétű ur, így kellene cselekedni, mert ez a kis lap mondja.» Szalay József.

— **Nyilvános köszönet.** Egyházközségünk kétszáz-tizenöt éves templomának boltozatja megrepedvén, Endstrasser Benedek, kolozsvári építőmesterrel megalkudtunk annak megkulcsolása iránt, 350 forintban. Gr. Teleki László és gr. Bethlen Bálint urak pátronusi buzgóságuknak fényes jelét adva, ezen tekintélyes összeget egyházközségünk pénztára helyett az említett vállalkozónak kifizették. Gr. Bethlen Bálintné ő méltósága pedi a karácsoni innepek alkalmával egy igen díszes, nagy, selyem-báron káthedratakaróval lepte meg egyházunkat, melynek értéke 150 frtra tehető. Ilyen pátronusok és ilyen pátronak buzgósága mellett, az én terhem könnyű, az én igám gyönyörűség. Midőn magam és egyházam nevében köszönetet mondom, nem tehetem, hogy föl ne említssem buzgóságuknak azo tényét is, hogy az ők közreműködése csak egyetlen alkalommal is mintegy 260 frt. tiszta jövedelmet hozott egyházunknak. Az isten áldja meg mindezekért és adjon minden egyháznak ilyen pátronusokat! Aranyos-Gyéres, 1895. január 15. Bartha Lajos, evang. református pap.

— **Újabb adományok a kolozsvári ev. ref. kollegium építési alapjára.** XIII-ik közlemény. Az 571. számú iven: Szacsvai Sándor főgondnok 50 frt. Bari Zsigmond, a körös-fői egyházközségben gyűjtött (gyűjtőívét elvesztette) 4 frt. 82 kr. Az 585. számú iven gr. Kuun Géza 10 frt. Spirkó szabó adománya 4 frt. 80 kr. A 28. számú iven: Stein Gábor, mint gyűjtő 20 frt. Mitterdorfer Gusztáv 5 frt. Stein Gáborné 1 frt. Stein Alice 1 frt. Stein Gusztáv 1 frt. Stein János Berlinből 2 frt. A 140. számú iven Király Gyula, kereskedő, 1 frt. Marosá: István 50 kr. Adorján János 20 kr. Nagy Domokos 50 kr. Tar János 20 kr. Lakatos József 20 kr. Diószegi József 1 frt. Az 540. számú iven: Palócy Lajos 3 frt. Székly Miklós 5 frt. Nagy Gábor 5 frt. Nagy Miklós, a Vasárnapi Ujság szerkesztője, 10 frt. Az 581. számú iven: Pogány György 5 frt. A 310. számú iven: idősb Bodor Bertalan, Szamosujvárról, 3 frt. Wajna Károly 1 frt. Gajzágó Ferenc, királyi járásbíró, 1 frt. Máthé György, ev. ref. lelkész, 1 frt. A 264. számú iven Deák Albert, az erdővidéki kőbánya egyesület igazgatója, mint gyűjtő, 20 frt. Taussik B. Hugó 5 frt. Kiss Dénes, joghallgató, 1 frt. A 424. számú iven: Heigel Lipót 1 frt. Viski Ferenc 1 frt. Kappel József 2 frt. Fekete Endre 1 frt. A 4043. számú Egyesült erdélyi takarékpénztári könyv szerint kamat 53 frt. 13 kr. Az 552. számú iven: Sigmond Ákos 5 frt. Szemerjai József 2 frt. A 388. számú iven: Köblös Lajos, honvéd ezredorvos 4 frt. Dr. Hankó Ödön 2 frt. Dr. Kovács Sándor 1 frt. Kovrig Albert 1 frt. Nagy főhadnagy 1 frt. Rettégi Béláné 1 frt. Herszényi Kálmán 1 frt. Kiss Sándor 1 frt. Köblös Albert 2 frt. Kremer János 1 frt. Fogadják a kegyes adakozók az előljáróság halás köszönetét.

HIVATALOS RÉSZ.

62—1895. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett zilahi ev. ref. kollegium főgimnáziumához rendes tanári állásra pályázat nyittatik. Ezen tanszékkal a magyar-latin nyelv és irodalom tanítása van egybekötve.

Javadalma: egyelőre évi 1000 frt. és 200 frt. lakáspénz; két izben 100—100 frt. ötödéves szolgálati korpótlék. A választás az erdélyi ev. ref. egyházkerület jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat végzett tanulmányukat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető okmányaikkal ellátott s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsához címzett folyamodványukat a zilahi ev. ref. kollegium előljáróságához 1895. évi február hó 20-ig adják be.

Csak ev. református egyének folyamodványai vétetnek figyelembe.

A választott tanár a nem állami tanárok részére létesített országos nyugdíjintézet kötelezett tagja.

Állomását az 1895. év szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1895. jan. 13-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

200—1895. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagy-enyedi egyházmegyébe kebeleztet detreheimi körlelkészi állomás áthelyezés folytán megüresedvén: erre pályázat nyittatik.

Ezen körlelkészség kötelékébe tartoznak: Felső-Detreheim leányegyház, M.-Bő, M.-Kook, M.-Örke, diasporák.

Javadalom: tisztességes lakás gazdasági épületekkel, kanonika porcio, melynek kataszteri tiszta jövedelme 78 frt. 15 kr; egyesektől járó kepe 90 frt. 80 kr. értékben, 50 forint vallásitanítási díj, s az egyházkerületi pénztárból folyósított 200 frt. központi fizetés s így összesen 418 frt. 95 kr.

Folyamodványok legkésőbb folyó évi febr. hó 10-éig, főt. püspök aához címezve, nyujtandók be s a kinevezendő körlelkész f. év február hó végéig állását elfoglalni tartozik, s a körlelkészek nyugdíjintézetének tagja.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1895. jan. 19-én.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

124—1895. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztet cserfalvi egyházközség nyugalmazás folytán megüresült lelkészi állomásának betöltését az Igazg. Tanács 1831—1894. szám alatt engedélyezvén, arra ezennel pályázatot nyitok.

Az állomás évi javadalma: tisztességes lakáson, gazdasági épületeken és kerten kívül, 349 frt. 10 krajcár. A megválasztandó aa. a nyugalmazott lelkész életében csak fél-fizetést élvez, de kilátásba helyeztetik részére a nyugalmazott lelkész által visszaajánlott évi 50 forint, s esetleg évenként nyerendő államsegély.

Pályázati határnap: folyó évi február 20. Folyamodványok, kellőleg felszerelve, nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők (Lukafalva, u. p. N.-Teremi).

Kolozsvártt, 1895. jan. 22.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök

101—1895. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A székely-udvarhelyi ev. ref. kollegium főgimnáziumához az erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlés által betöltendő két rendes tanári állásra pályázat nyittatik. Egyik tanszékkal a német-magyar nyelv és irodalom, másikkal a

latin-görög nyelv és irodalom tanítása van egybekötve. A német-magyar tanszékre előnye lesz annak, ki a francia nyelvet, mint rendkívüli tantárgyat, tanítani képes.

Mindenik tanszékkal évi 1200 frt. fizetés és 200 frt. szálláspénz jár; továbbá, három izben 100 frt. ötödéves szolgálati korpótlék élvezése van egybekötve.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányukat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsához címzett folyamodványukat a székely-udvarhelyi ev. ref. kollegium Előljáróságához f. évi február 20-ig adják be.

Nem ev. ref. vallású pályázók folyamodványai nem vétetnek tekintetbe.

A megválasztott tanárok a nem állami tanárok részére létesített nyugdíjintézet kötelezett tagjai és állomásukat 1895. szeptember 1-én kötelesek elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1895. j. n. 13-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

132—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet hódgyai egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázatot hirdetek.

Évi javadalom: gazdasági épületekkel ellátott kényelmes lakáson kívül, egyházközségi becslés szerint, 187 frt. 15 kr. értékű kanonika-porcio és kepe és a most folyósított 122 frt. államsegély. Kilátásba van helyezve az is, hogy a javadalom 400 frtra közelebről kiegészíthető lesz. A megválasztandó köteles az egyházközség által adott évi javadalom 6 százalékát egyszersmindenkorra, azután az évi járulékot a gyámintézet javára fizetni.

Megjegyzem, hogy csak okleveles kántor-tanítók folyamodhatnak. Pályázati határidő: f. év. február 20. Folyamodások nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, (lakik Kecsetben, u. p. Sz.-Udvarhely.)

Kolozsvártt, 1895. jan. 22.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

70—1895.

MEGHIVÓ.

A küüllői ev. ref. egyházmegye f. évi febr. 14-én d. e. kilenc órán kezdve, a szokott helyen, házassági törvényszéket fog tartani, melyre a t. székbiro urakat és érdekelt feleket, ezennel van szerencsém meghívni. Lelkész társaimat felkérem, hogy a házassági törvényszék idejét, és helyét, a szokott módon tegyék közhírré.

Továbbá, felhivom t. lelkész társaimat a következők pontos teljesítésére.

1. Mult évi közalap és egyházmegyei hátrálék tartozásait, valamint a pénztáros által kimatattott, és minden egyháznak megküldött folyó évi fizetnivalókat, mielőbb küldjék be a pénztáros urhoz.

2. A folyó évi országos reform. egyházi közalap bevallásukat, a kik még nem küldték be, azonnal küldjék be hozzám.

3. A kik egyházaik f. évi költségelőirányzatát még be nem küldötték, még e hó folyamán küldjék be a számvevő urhoz, hogy február 7-én legyenek tárgyalhatók.

4. A számadások elkészítésével igyekezzenek, és a törvényben meghatározott időig, multhatatlanul küldjék be a számvevőhöz.

5. A megrendelt nyomtatvány úrlapok árát, a nyomtatvány kezelő urhoz, mielőtt küldjék be.

V.-Gálfalva, 1895. jan. 20-án.

Kovács Elek,
ev. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Január 31.

5. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők *Külmagyarutca 9. sz.*

A munka folytatása.

III.

Úgy van. A ki Pál nyomába akar lépni, annak föltétlenül birnia kell az inspiráció igazságra vezérlő erejével, és birnia kell az idealizmus rajongásával. E kettő nélkül, mint a vándor a pusztában, bolyonghat valaki egy céltalan élet út-talan útain, de része nem lesz abban a boldogító tudatban, hogy magasztos hivatás szolgálatában állott; hogy erőt nemes önértet vezette a rá-bizott munkában, és hogy az elért sikerért az öntudatban találja meg legszebb jutalmát. Oh, hány ilyen eltévesztett élet felett kell éreznünk őszinte szánalmat, igaz részvétet! Mert a család, a társadalom, a politika, egyáltalában az élet ezer meg ezer számban dobja elő a feladatokat; az emberek milliói kötelezve vannak, hogy azokat megoldják, és megoldják úgy, hogy ne csak az egyensúly meg ne zavartassék, de közeledés éressék el egy magasabb világrend, a tökéletesedés felé.

Nagy az, a mi itt a kockán forog. Mert, a miről én itt beszélek, az az ember legszentebb érdekét érinti. Világi javak, földi szerencse, rang, fény, dicsőség, méltóság, kényelem, mindezek megszereshetők olyan ügyességgel, mely az alkalom felhasználása után értéktelenné válik és elveszthető, miután teljességgel nincs meg lényegükben az állandóság. Ezekkel a dolgokkal én egyáltalában nem foglalkozom. Az én gondolatom abban a világban jár, mely változhatatlan, örök, a mely egyénekből áll ugyan, de egyetemességében éri el tetőpontját; és a lélek örök szükségeinek megnyilatkozásában áll. Ezt a világot megközelíteni, nem lehet inspiráció és idealizmus nélkül.

Kérem olvasóimat, ne imputáljanak nekem dogmatikai felfogást, midőn az inspirációt emlegetem. A mai tudományosság sehogy sem hajlandó, elfogadni az abszolút csodák lehetőségét. Én sem várok csodát. Csak azt várom, a mi a

damaszkusi úton történt Csak hallani szeretném Saulus kérdését: «Kicsoda vagy, uram? Mit akarsz, hogy cselekedjem?» (Csel. 9. 5—6.) Abban a pillanatban, holott az erdélyi egyházkerület ötszáz kalvinista papja fölteszi magának e kérdéseket, és kezét szívére téve, felel őszintén, igazan, a nélkül, hogy önvád érje: abban a pillanatban birtokában lesz az inspirációnak, és ha tán az önbizalmatlanság, a percnyi kételkedés elvenné is szemeinek világát rövid időre, de azután annál lángolóbb meggyőződéssel, szilárdabb akarattal, és a jövő-dőbe vetett erősebb reménységgel vetné kezét arra a munkára, a melynél méltóbb, és megtisztelőbb évszázadokon keresztül nem várt olyan férfiakra, kik azt felfogni és végezni, magukat elhatározták.

Azt mondjátok, készek vagyunk erre az elhatározásra; készek vagyunk, megtenni mindent, csak lássunk legalább valamennyire megfelelő anyagi megjutalmazást, valamelyes erkölcsi dísz, mely hivatásunkból folyó állásunkat méltán megilleti. Ez a felsőhajtás igaz; ez a panasz jogos. De, mert a jég elverte a vetést, nem fogjuk-e megszántani földünket ismét? Mert mi is nélkülözünk, megfélekedezhetünk-e azokról az ősről, kik nálunknál sokkal többet szenvedtek, mert sokkal többet áldoztak? Léha semmit-tevésbe öljük-e el azt a biztató reményt, hogy az utánunk következők boldogabbak lesznek, ha mi megvetjük a fundamentumot? Ezekre a kérdésekre ha a reális élettől várunk feleletet, lehetünk szatócsok, üzletemberek, börze-spekulánsok, de semmiképpen sem leszünk Pál követői, ki midőn vette az inspirációt, nyomban fölemelkedett a legmagasabb idealizmusra, egyesült isten szellemével, és lemondva az addig őtet a múltó dicsőség és jóllét karjain hordozott világról, lett törhetetlen bajnoka annak a mesternek, ki az irgalom hangján kérdezte tőle: «Saul, Saul, mért üldözöl engemet?»

Vajjon, az az ötszáz anya-, ugyanannyi leány-egyház és diaspora; az a háromszázhatvanezer

kálvinista, tehát Erdély összes magyarságának fele, nem ugyanezt kérde-e ma mitőlünk? Virul-e, halad-e a mi egyházi, erkölcsi életünk? A protestáns szellem nyer-e gyarapodást? Ha számban nem szaporodunk, erkölcsi, szellemi tartalomban nem gazdagodunk: vajjon, nem az ellenkező, mondjuk, nem az ellenséges irány kerekedik-e felül, és mint a gyom, mint az élődi növény elemésztí a termékeny talaj gyümölcsét, díszét, magát az életet? A lelkiismeretbeli és polgári szabadságnak szeretete; a világosság után való sovárgás háttárai szélesednek-e? Fogy-e a tudatlanság, a babona? Általánosságban nyer-e tiszteletet az áldozatkészség, a könyörületesség, a puritán jellem szilárdsága? Az erkölcsi alapok oly megingathatatlanok-e, hogy azokon ledönthetetlenül épülhet fel a hazaszeretet temploma, melyben édes hazai nyelvünken dicsőíthetjük istenünket?

Feleljetek. Feleljetek úgy, mint Pál apostol. Kérdezzétek meg a lelkiismeretet. És cselekedjétek úgy, mint Pál apostol. Megsegít ama szent dolgokra irányzott inspiráció, és az a lelkesedés, mely az önfeláldozás idealizmusában nyer szárnyakat.

Tudom, hallom az ellenvetést. «Az öreg megint zsörtölődik! Könnyü neki a kolozsvári ekklezsiában! Próbálná meg csak a mi nyomorúságunkat!»

Dehogy zsörtölődöm, dehogy! Soha békésebb indultam nem voltam, mint midőn e sorokat írom. Soha senki sem szerette őszintebben pap-társait, mint én. Én, ki szalmás papi házban nőttem fel, én nálamnál senki jobban nem érti és érzi azokat a megpróbáltatásokat, melyek alatt görnyed vállatok. Nem tintába, édes tejbe, színmézbe szeretném mártani tollamat, mert nem ellen-szenvet, nem haragot prédikálok, hanem szeretetet; megnyerni akarlak önfeláldozó munkásaivá annak az országnak, melyben minden szép, minden fönséges, mert az az isten országa, melyet Pál fölépített a Krisztus evangéliomán.

Meggyőzni szeretnék arról, hogy a megteremtett világban nincs magasztosabb pálya, mint a mienk. Hálásabb munkatér, mint a mienk. Fönségesebb cél, mint a mienk. Magvetők vagyunk. A mig szántjuk a földet, hátra nézni, nem szabad. Sziklák közt halad ekénk; kő megvérzi lábainkat, a tövis homlokunkat. A búza-magvak közül sok hull az útszélre, sokat elkapdosnak a gonosz madarak; sok hull a tövis közé. Jutalmunk nem egyszer félreértés, igen sokszor háládatlanság, legtöbbször nélkülözés. Hát, aztán? Mit szenved

az anya gyermekeiért? Mit szenved a polgár házáért? Mit szenvedett Pál a megfeszített Krisztusért? S jutalma? Üldözés, megvesszőzés, halál. De, neve apostol; sorsa, vértanúság; dicsősége, halhatatlanság.

Ki kényszerített, hogy e pályát válasszátok? Kezeitekbe volt a konvencio ki csábított sokkal, többel, fényesebb javadalmazással. A kötelességeket előtükbe tárta a tudomány, azután az eskü, majd a fölvetett palást, és legvégül a gyakorlati élet. E kötelességek betöltésétől függ, hogy hív szolgáknak neveztessetek, vagy kivágattassatok, és tüzre vettessetek, mint a terméketlen figefák. És ha a hűtlenség, a buzgóság hiánya, a lelkesedés megfogyatkozása csak nektek, vagy szegény családoknak ártana, akkor is méltók volnátok az ítéletre; de nem, ha pályátokon nem vagytok egész emberek, ha nappali munkátokban, éjjeli nyugalmatokban nem kísér a hivatás szenvedélye; ha nem vagytok inspirálva istennek mindenható lelke által; ha szárnyakat öltve, nem repültök a tökély ideális országa felé: akkor végképpen bűnösök vagytok, mert isten ellen való káromlást követtek el mindnyájunk szentségeivel egyházunkkal, és hazánkkal szemben.

És ebből aztán a legtermészetesebben következik, hogy csorbát szenved az állás méltósága, a külső tekintély disze. Van abban is valamicske, hogy ruha teszi az embert; de az meg absolute igazság, hogy a lelkiismeretlenséget, a munkakerülést, a tanulatlanságot, a kötelesség-mulasztást el nem fedezheti az anyagi jóllét, a kényelem, vagy a bíbor-palást. A világ csak igen rövid ideig hajlandó meghajolni az arany-borju előtt; de állandóan tiszteletének tárgya marad az öntudat, az önérték, a becsület, a jellem, a közhasznú munkásság, ha még egyszerűbb formában is jelenik meg, és ez a tisztelet csak annál inkább nő, minél önzetlenebb színben és tartalomban áll előtte.

Képzeljétek lelki-szemeitök elé Erdélyt a fejlődelmek korszakában, midőn a reformáció szelleme hatott át majdnem minden lelket. Minő fölpezsdülése a buzgóságnak; minő termékeny kiáradása a felvilágosodásnak, a szabadságnak! Dicsőségünk fénye túláradt határainkon, és királyt adtunk más országnak.

Azután, jöttek a csapások. Mintha a túltermékenység kimerítette volna az őstalajt. Mintha a büszke sas összetette volna szárnyait. Igaz, nem gyorsan; egy pár századra volt szüksége a pusztításnak, de — oh jaj! — ezt a munkát aztán derekasan

elvégezte. Egyházaink közül elpusztult sok, meggyengült a legtöbb. Iskoláinkat, templomainkat, őseink sírhalmait benötte gyom, dudva, részvétlenség, nem-bánomság. A hitbeli, az erkölcsi pusztulást nyomon követte a faj gyengülése. A hol a karvaly lesben áll, nem énekel madár. Ha szélyeljár a farkas, meglapul a bárány. Nyelvünk esett áldozatul. Sok vidéken fajunkat olvasztotta be az ellenség áramlata. Ugy látszott, mintha Erdély sorsa meg volna pecsételve.

De csak látszott. A hol a veszély legnagyobb, ott van az isten legközelebb. A pusztában bujdosó Izráél számára forrás bugygyant föl a kősziklából. Számunkra ez a forrás nem lehet más, mint a tisztán-látás, az erős akarat gátat vetni a rombolás elé; összetenni éjjeli, nappali munkánkat: megmenteni a megmenthetőt; megmenteni egyházkerületünkben evangéliom szerint reformált hitünket, és vele magyarságunkat. Ehhez inspiráció kell; ehhez idealizmus kell. Pál apostol kell, a ki így szólott és cselekedett: «mert én nem csak megköötöttni, hanem meghalni is kész vagyok az úr Jézusnak nevéért.» (Csel. 21. 13)

Szász Gerő.

Elért eredmények és a millénium.

A nagy alkotások korát éljük. Minden ember, ki hivatását be akarja tölteni, kiben van ámbíció küzdeni azért, a mi szép, szent, magasztos és igaz, összeszedve erejét, feláldozva minden idejét, hatni, alkotni, gyarapítani akar azon a téren, hova isten örök törvénye szerint elhivatott. A kötelesség teljesítésének társas mezeje lázas küzdelem színhelyévé változott. A munkás munkájának megérdemelt díját, melylyel föntartja magát és családját, méltán követeli s a munkaadó, legyen az az állam, egyház, vagy magán ember, szükség, hogy a végzett munka értékéhez szabja, mivel csak így lehet bárhol a békés fejlődést, a nemzetek, felekezetek s egyesek boldogságát, nyugalmát kellőleg biztosítani s a biztosított szilárdságában megtartani.

Felekezetünknek, midőn a liberális egyházpolitikai törvények már becikkelyezve vannak, melyeknek keresztülvitelében egyetemes protestáns egyházunk elvülhetetlen érdemeiket szerzett; midőn ismét megmutatta, hogy nem csak a múltban volt, de jelenben és a jövőben is alkotmányunknak, hazánk fölvirágoztatásának, nemzetünk jólétének, a szabadelvű eszmék megvalósításának, a felekezetek közti békés egyetértésnek előmozdítója, védbástyája, hú ápolója leend, minden alkalmat meg kell ragadnia, minden percet föl használnia a fölvilágosult szellem megszilárdítására és ébren tartása érdekében, hogy fölemelt fővel állhasson meg a millénium alkalmával azon magaslaton, melyet évszázadokon keresztül folytatott küzdelmei által hatalmába kerített s honnan, mint világító torony szorta világgá a civilizáció áldásait. A

törvényhozó testület előtt ezután is meg kell mutatnunk, hogy ha anyagi erővel nem is rendelkezünk, de az erkölcsi tőke, mely az örök-igaz eszmékért folytatott harcban birtokunkba jutott, felér a kincsek halmazával, s így remélhetjük, hogy a kath. egyház tagjai is elismerik érdemeinket s lesz a ki ismételni fogja gróf Battyáni Alajosnak az 1790. országgyűlésen mondott szavait: »Elérkezett már valahára azon idő, midőn a mi országunk láthatárának egén is a világosságnak piros hajnala derülni kezdván, mind a szeretetnek, mind egyéb kötelességeknek kölcsönös és elszakadhatatlan kötelékével összekössük magunkat azon kedves hazánkfaival, a kik hazánk oltalmazásában, drága szabadságunk megerősítésében velünk együtt egyesült erővel munkálkodni fognak, hogy ekképpen egész Európa meggyőzöttessék arról, hogy a régi tudatlanság homályának eloszlásával, mi is szemléljük már a felkelő napot és hogy ama nagy mesternek igaz követői vagyunk, ki a maga törvényét az övéihez való hallatlan szeretettel pecsételte meg. Én is kath. vagyok, még pedig buzgó katolikus s szégyenleném, hinni, hogy a kath. vallásnak kényszereszközökre volna szüksége, hogy juhait az okolban megtarthassa. A kath. vallás becsülete kívánja, hogy az evangéliumon erőszak ne tétessék s az evangélium pedig felebaráti szeretetet parancsol, az ország boldogsága pedig méltányosságot és igazságot.»

Ha a kath. főrendek keblébe gyökeret vernének e szavak, s 1896 ra oda jutnának, hogy követnék a Battyáni szavaiban kifejezett igazságot, akkor ünnepelhetné meg nemzetünk, mint igazán civilizált nemzet, az ezredik évfordulót, mely a békeségnek és egyetértésnek is ünnepe lenne.

Egyházunk nagyjai mintegy látnoki szemekkel tekintettek be a jövőbe, mely talán nem sokára jelenné válik s lázas sietséggel folytatott munkájuk eredménye biztosít minket arról, hogy a jövő, melynek hajnala már dörög, az a kor lesz, «mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán.»

A kolozsvári theol. akadémiának felállítása, melyért évtizedeken át, mint lelkének örök eszményeért küzdött törhetetlen ellenállással, vas szorgalommal püspökünk; a debreceni protestáns egyetem; egyik-másik egyházkerületnek internatusokkal összekötött leányiskolák létrehozására indított eléggé nagyra nem becsülhető törekvése; az egyetemes özvegy-árvai gyám- és papi nyugdíj intézet gondolatának keresztülvitelére tett nagyszabású intézkedések; a pap fiuk árvaháza; a körlelkészségek szervezése s általa elszorva élő hiveinknek valláserkölcsei nevelése, nemzetünknek való megtartása s lelkészeiknek érdemeikhez képest magasabb fizetésben részesítése s ez által legalább papságunk egyik része tisztességes megélhetésének biztosítása: oly alkotások, melyek által egyházunk s annak kormányzására hívott férfiai, bármit mondanak is ezek ellenfelei, örök betűkkel irták föl nevüket a történelem lapjaira.

Ime, ezek századunk utolsó tizedéig befejezett alkotásai egyházkerületünknek, melyek fenszóval hirdetik, hogy élünk, hogy érdemesek vagyunk, az ezredik évfordulón legalább betekinteni az igéret földére

Ha mi, lelkészek, összedugott kézzel nem nézzük nagyjaink izzadását, mikor tudva van, hogy fáradságaik-

nak gyümölcsét mi és utódaink fogják élvezni, hanem reá vetjük kezeinket az eke szarvára s hátra nem nézve, szántjuk a vallás-erkölcsi élet tövissel és dudvával benőtt mezejét; ha egyetlen egy embert terelünk az igaz útra, ha egyetlen egy lélekbe öntjük is bele a felekezeti iránti buzgóságot, törhetetlen ragaszkodást, áldozatkészséget: munkánk nem volt hiábanvaló, s vittünk egy porszemet magyar prot. Sionunk jövő nagyságának épületéhez s megérdemljük, hogy ne csak betekintsünk az ígért földére, hanem el is jussunk oda.

Ha ez megtörténik, akkor lesz örömteljes reánk nézve a millénium.

Biró András,
peteki evang. reform. pap.

A német egyetemek.

III.

Valami német könyvben olvastam a napokban, hogy ha skepticizmus nem volna, hát ez a szép világ olyan lenne, mint egy siralomház, melynek nagy halottja van az emberiség kulturája, előre-haladása, vagyis, a civilizáció.

Lehetett volna ezt a mondást oda is váriálni, hogy csak azóta van a világtörténelemben haladás, mióta megtanultak az emberek kételkedni; nem hinni vakon mindenben, még a múltban sem, csupán amaz egyetlen okon, mert az múlt, melyhez hozzá kell fűződünk, a melyhez kell hozzákötöni haladásunk gyökérszárait. Lehetett volna, mondom mert a kételkedés, mely úgy a lét, mint saját lelkünk ellenmondásaiból táplálkozik, kétségen kívül, nagy erejű motívuma minden előre törekvésnek.

Azért kezdem így ezt a cikkemet, mert ha a német egyetemekről akar valaki beszélni, jobban, illetve, másképpen aligha kezdetné el. Az első gondolatnak ugyanis, mely eszébe jut az embernek, midőn e pont felé fordítja figyelmét, okvetlenül ennek kell lenni, mert a német egyetemek, ha valami szolgálatot tettek a világnak, azt okvetlenül a kételkedés szellemének fölébresztése által tették.

Mindenik német egyetem, úgy szólván, egy élő tagadás. Az örök tagadás szelleme ütötte fel minden ponton ezekben állandó és fel nem adható pozícióját. Huszonegy egyetem, megannyi skeptikus rendszer. Filozófus tanya, ha ugyan ahhoz, hogy filozófusok legyünk, a magasabb értelem és mélyebb gondolkozás mellett, mint alap-indító oknak, a pesszimizmusnak, tehát a meg nem nyugvásnak kell lennie. Skeptikus műhely a szó szoros értelmében, és pedig minden tudományra nézve, a theológiában éppen úgy, mint a természettudományokban.

Különben, ha teljes egészében jellemezni akarná valaki ezeket a német egyetemeket, azt hiszem, Pascal jutna eszébe, ki tiz egészében töltendő esztendő alatt tudta volna megírni a keresztyénség apologiáját, s mert csak három betegségben átélt évet adott neki a gondviselés, csak töredékeket, e yes gondolatokat hagyott hátra élete e nagy eszményéhez. A német egyetemek egyáltalában nem olyanok, hogy szorosabb vizsgálat nélkül csak úgy könnyedén át lehetne rajtuk látni és első látásra kidomborodnának mind azok a jellemző vonások, melyeknek összességükből épülnek fel. Mint a német tudós, úgy a német egyetem is nehezen hozzáférhető. Sokféle képpen

kell azt kipróbálni, száz és száz szempontból kikémleni, míg csak valamelyes ismeretre is tehet róla szert az ember. És csakugyan ritkán találhatja el, hogy, vajjon, csak zsirra dolgozik-e, ha formás és mutató; vagy pedig izom-erőre, melyben több a valóság, ha t. i. kevesebb zajt és csöndesebb munkát produkál?

Valami különleges szín ömlik el mindeniken, az bizonyos. A német egyetemek olyan specifikus intézmények, minőre másutt alig akadunk a világon. Specifikus ebben minden: a jelleg, a tanulmányi rend, a professzor, és a studiózus. Ők maguk is nagyon jól tudják, hogy a művelt Európában, akár Franciaországot, akár Angolországot véve, ők egészen páratlanul állanak. A német egyetemen sem a College de France nyilvánosságát nem találjuk, de az angolok zárkózottságát sem. Általában, olyan középúton haladó intézetek ezek. Nem gyakorlatiak, de nem is egészen elméletiek. Képzeljünk egy embert, ki annak hívére van teremtve, hogy minden darab kenyér, melyet más valaki kap, tulajdonképpen az övé volna, ahhoz valósággal neki lenne joga; a ki előtt ne volna annyi kenyér a világon, melyet a maga számára ne szeretne lefoglalni: nős, körülbelől ilyenek, egész általánosságban beszélve, a német egyetemek. És az általános kereten belül, valamennyi mind különféle. Azt azonban egyáltalában ne tételezzük fel, hogy a tudománynak mindenik egy-egy világra szóló emporiuma, ha mindjárt tudjuk is, hogy Algirből, vagy Japánból özőnlenek felé a hallgatók. Bizony, némelyik nevetségesen szűkkörű és alantjáró felfogásu ezek közül, sőt van olyan is köztük, mely hasonló a szorgalmas hangyák közt élődő vérhangyához: elveszne, ha a többi nem tartaná fel. Mondásom ugyan látszólagosan hamis allítás, de én abból indulok ki, hogy ha valaki százezer fokra préseli is fel a poze-okat és az abban való jártasságát, még mindig ugyan azon kevés érték van meg benne.

A német egyetemre az is jellemző, a mit a tudósára, a professzorára vonatkozólag szemünkbe tűnik. Ne higyük azt, hogy mindenik német professzor olyan végtelenül sokat tud. Annak is csak olyan feje van, mint akárki másnak a nagy világon. Hanem sokat olvasott és olvas minden német tudós, és jól ki van fejlődve a lokális emlékező tehetsége. Tudja, melyik könyvben körülbelől miről van szó? És nagyon jártas abban a tudományban, hogy magát feltalálja, és magán segítsen, vagyis, tudja, hogy mi, hol van megírva? És éppen azért, a német tudós nem is tud valami nagyon sokat könyv nélkül. Annyit, hogy az valami abnormis mennyiségnek lehetne nevezhető. Ha szüksége van, például, valamire, előveszi a könyvét, az illető részt elolvassa, és felhasználja. Ha pedig tanácsért, útbaigazításért megyünk hozzá, nem tart disszertációt, hanem a kezünkbe nyom egy könyvet «siehe, da ist es», és isten hírével útnak bocsát. Neki is dolga van, tovább kell olvasnia, öt percnél nincs több ideje senki számára; aztán, mi rólunk is feltételezi, vagy legalább teszi magát, hogy feltételezi, hogy mi is dolgozni akarunk. Time is money.

Nagyon sokat lehetne írnom, ha a német egyetemekről általánosságban akarnék beszélni. De, én most csak a theologiai fakultásokról szándékozom pár szót szólani. Ez tartozik bele ugyanis az én céloim körébe.

A német theol. fakultásokról alig festhetek olyan képet, mely már ismerős ne lenne nálunk mindenki előtt. Mi ugyanis mindenben a németek iskolájából hozzuk a tudományt, és ez határozott jellegénél fogva, mindig megtartja bélyegét. De meg különben is annyit, meg annyit irtak össze vissza e kérdésről, hogy akár soha meg se érintsem ezt a kérdést, mert félok, hogy ha azok után még én is valami rendszeres és határozottan körvonalozott dolgozat írására adám a fejemet, hát, körülbelől bolondokat beszélnek, ha nem is olyan nagy mértékben, mint szegény Napoleonra ráfogták a minapában Magyarországon, hogy bolondokat beszélt az egyiptomi piramisokról. Nem is akarok én tudományosan tárgyalni, csak egy két vonást kiemelni azok közül, melyek első tekintetre szembe ötlők minden szemlélő előtt.

A theol. fakultásokon rajtuk hagyták kigyó-harapásuk nyomát az utóbbi kegyetlenül komor és rideg idők. Pedig a multak éveinek nagy harcai után, miután már legyőzték egymás után a hit és vallás ellenségeit, olyan szépen indult csak nem rég is ez egyetemeken minden! Volt ugyan sötétség még itt-ott, de a felkelő nap már rávetette sugarait a felhőkre és megaranyozta azok széleit. Olyan szép kilátások voltak! Ma újra vége van mindennek. Ma ismét oda jutottak a német theol. egyetemek, hogy egy pár filologus kedvéért, kik, hogy úgy nevezett éleselméjűségüket mutogathassák, hát felforgatnak mindent, mondom, ezért eldobták ismét hivatásukat: szolgálakat növelni az egyháznak, és az istennek. A skepszis szelleme egyáltalában nem akar tért veszíteni; percre alább hagy és enged, de tán, hogy újra és annál nagyobb erővel kísérelje meg a győzedelmet.

A különböző theol. egyetemek iránya ma még nincsen élesen kifejlődve, sőt megmondani is alig lehet, milyen irányban fognak ezután mozogni. Kétségen kívül, bizonyos ingadozás uralkodik. Annyi igaz, hogy az u. n. Ritzsch-lianismus egyre veszít, és képviselői folyton jelentéktelenebb emberek lesznek. Ellenben, az u. n. speculativtheismus a tért többé-kevésbé elfoglalni kezdi.

Rendkívül sok képviselője van az u. n. Zerstückelungs-theorienek, mely az ószövetségi kánon könyveit tépi darabokra, és akarja megfosztani minden jelentőségüktől. Pozitív eredményeket nem igen ért el ez az irány sem, de éppen azon az úton van, hogy ilyenekhez juthasson el. Már is csaknem minden egyetemen van ez iránynak képviselője.

A theol. világban Németországon tehát ma a divatos nézetek uralma járja. Sokáig tart-e, vagy pedig határozott igazságok fejlődnek-e ki e nézetekből, azt még nem igen lehet megjövendölni. Az bizonyos, hogy a német theol. világ folyton-folyvást változik, ingadozik: ma ilyen nézeten van, holnap meg amolyan iránynak válik szolgáljává. A tudósok hol ehhez, hol ahhoz csatlakoznak. Azt hiszem, egy kis rossz nájúsággal ki lehetne sütni, hogy ennek az is egyik oka, mert a tudósok nézete a szerint változik, hogy milyen könyvet olvasnak, és hogy milyen befolyás alatt állanak? Mert ravasz a német tudós, és tisztában van vele, hogy mit csinál. A kényelme megőrzése, illetve, kényelmetlensége elzavarása végett kitalálta, hogy: «csatlakozik valamelyik íróhoz». Nos, ezt úgy is lehet értelmezni, hogy elég egy könyvet el-

olvasni, annak cáfolatára nem gondolni, érveit megfontolás nélkül követni, vagyis, vakon utána menni. A mikor aztán elég egy rendszert is megismerni és jónak tartani, már t. i. akár melyiket, a melyikhez éppen véletlenül hozzá jutott az ember, vagy a melyikhez külső kényszer hajtotta.

Dacára azonban a délibaboskodásnak, mégsem tagadható el, hogy a theol. tudományok élénkségét komoly érdeklődés tartja ébren, sőt ez, azt hiszem, másból nem is magyarázható meg. Az egész Németország különben is alig tart egy-egy diszciplínát fontosabbnak, mint a theológiát, még a világi tudósok is inkább, vagy kevésbé, de mégis ismerni akarják a theologiai tudományokat. Városok vannak, melyek dicsekednek, hogy ők «alte theologische Städte», és éppen ezért kiváló mértékben kegyelik a theologusokat, papokat és ezek hozzátartozóit. Csak a minapában történt meg, például Halleban, hogy egy özvegy asszonynak felére szállították le adóját, mert ő «Pasztor-Witwe». Sokan is vannak az egyetemen olyan theologusok, kik soha papok nem lesznek, pusztán érdeklődésből hallgatnak itt. Ámbár ez az állításom kissé más színben tűnik fel, ha elmondom, hogy a theologusok, mint ilyenek, minden további «filozofterkedés» nélkül letehetik a középiskolai tanári vizsgát, aztán, bizonyos vizsgák után, lehetnek vallás-tanárok, kik, mint ilyenek, a rendes középiskolai tanárok közé tartoznak, és a papokkal semmi közük nincsen.

A theol. tanárok között vannak oszágos hírűek, és vannak olyanok, kikről a hallgatóin kívül csak az a «Minerva» tud, mely a tanárok katalógusát évről-évre közli. A tanításmódjuk is, természetesen, mindeneknek különböző, de az bizonyos, hogy hallgatóik felett, kivéve egy pár kisebb egyetem tanárait, többé-kevésbé valami olymposi magasságban akarják magukat elleplezni. Van olyan professzor is, különösen az exegeták közül, a ki abba helyezi a dicsőségét, hogy érthetetlenül tudjon beszélni (ezt kell következtetnem abból, hogy kétféle képpen beszél: másképpen az életben, másképpen a kathedrán).

Nem hagyhatom említés nélkül a theol. fakultásokon divatozó szemináriumokat. Ezek nagyon hasznos intézmények; ámbár úgy, mint berendezve vannak, ez idő szerint nem oly üdvösek, mint lehetnének. Szerintem ugyanis, vagy tudományosoknak, vagy gyakorlatiaknak keilene lenni az ilyen szemináriumoknak, ha a kettőt egyesítik úgy, hogy az intézet kétféle, tehát egyetlen jelleget se mutasson, ebből nem nagy haszon származik. Uti figura docet.

Ha ezekhez még megemlítem, hogy eltekintve a hatezer német theologustól, és attól, hogy ezek az egyetemek mégis csak egyetemek az ezzel járó kiváló és nagy előnyökkel, mi magyarok is nagyon, de nagyon könnyen elérhetők a theol. képzésben az a fokot, melyet elérnek Németországon, a hol a theologusok sem nem szorgalmasabbak, sem istentől jobban meg nem ihlettettek, mint nálunk Magyarországon. Hanem aztán csak a theol. képzés után fognak hozzá tanulni és magukat képezni, mondom, ezzel, azt hiszem, röviden egy képet tartam fel, melyet ha összehasonlítok a magyar viszonyokkal, csak annyiban találok kiválóbbnak, a mennyiben nálunk a viszonyoknál fogva soha sem lehetséges sem az az óriás extenzivitás,

sem pedig azok az enormis méretek, melyek által Németország olyan könnyen ránehezedhetik az egész világ theologiai irodalmára. És vajjon, mert ilyeneket nem érhetünk el, bűnnek eresszük-e fejünket, vagy pedig felhagyjunk a törekvésekkel?

Bartók Jenő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. január 27.

Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. elnöklete alatt, jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, Szász Gerő, egyházkerületi közjegyző, Domokos Antal, dr. Vályi Gábor, igazg. tanácsosok, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Herceg Lajos, helyettes műszaki előadó, Maksai János, helyettes számvevő, és Márkus János, titkár.

Elnöklő püspök aa. a gyűlést megnyitván, felolvastatott az elnöklő elintézett ügyek jegyzéke, s az abban ismertetett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek.

Tárgyalás alá vétettek ezután, s előadó aai. javaslatai alapján ellátást nyertek a következő ügyek.

Hátszegi egyházközségünk 13.000 forint közalapi tartozását rövid lejáratu kölcsönné ohajtván átváltoztatni, utasított, hogy mielőtt kérése érdemileg elintéztetnék: 1894. évi számadásainak felküldésével kapcsolatban, tegyen jelentést a Haver-féle hagyatéki ügy mikinti állásáról.

Ujvári István, m. ludasi körlelkész aának a körlelkézi nyugdíjintézet kötelékéből való fölmentése iránti kérése nem teljesített, mert a szabályzat értelmében az intézetnek minden körlelkész kötelezett tagja, de másfelől a járulékok befizetésére is oly kedvezményeket nyújtott hatóságunk, melyek ezen terhek hordozását is igen megkönnyítik.

A balázsfalvi egyházközségnek, adósságai kifizetése céljából, központban kezelt 1800 forint regale-váltási tőkéje és ennek járuléka, a központi tartozások levonása mellett, kiutaltatott.

A marosi egyházmegye tanácsának indokolt előterjesztésére megengedte Igazg. Tanácsunk, hogy a mezőszabadi dezolált egyház vagyona keblileg kezeltesse, azon föltétellel azonban, hogy a kezesség mellett elhelyezett kölcsöneit felhajtva, a földek befolyó jövedelmével együtt helyezze el valamelyik jóhírű takarékpénztárba; a mezőcsávási anyaegyház részére pedig, a szük-

ségelethez képest, időnkint beadandó kérésre, bizonyos összeg a jövedelemből fölhasználható.

Kékesi egyházközségünknek temploma építési költségeire központi pénztárunkban kezelt 950 ft. regale kártalanítási tőkéjéből 500 ft. kiutaltatott, minthogy ennek az említett célra való felhasználása már előzőleg engedélyezve volt.

A perceseni egyháznak, tekintettel arra, hogy 13 holdnyi erdőjének jelenben alig veszi hasznát, megengedett, hogy azt üzemterv szerint letarolhassa s árverés útján értékesíthesse.

Nagy-enyedi Bethlen kollegiumunk előjárósága az ürességben levő theologiai tanári tanszékek betöltése iránti kérelmével, az erre vonatkozó határozat fentartása mellett, elutasított, annyival is inkább, mivel a pályázati hirdetmény szerint felajánlott javadalom-emelés rendszeresítve s fedezete költségvetésileg kimutatva nem lett.

Politzer Zsigmond vállalkozóval megkötött s a budapesti bérházak felépítésére vonatkozó szerződések jóváhagyattak; s az építési engedélyek iránti kéréseknek a fő- és székvárosi Tanácshoz leendő beadására is megtétettek az intézkedések.

Szászvárosi és marosvásárhelyi kollegiumaink megvizsgálásáról tett jelentés tudásul vétetvén: a bizottsági jelentéshez képest nevezett kollegiumainknak a szükséges utasítások megadattak.

Csikszeredai egyházközségünk telekvásárlási ügyében kiegészítő határozatok hozatalára és erről jelentésének megtételére lett utasítva.

A magyar hermányi egyházközségnek esperes aa. által is pártolt kérésére megengedett, hogy erdejének eladási árát, míg az 5-5 százalékot hajt, házilag kezelhesse.

Szalai Ferenc, nagy-szebeni építész, a brassói egyházközséggel szemben fennálló követelésének tisztázására az egyház esperesi uton hivatott föl.

Végül, Baló Bálint, detrehermi, s közelebbről Pulyonba kinevezett körlelkész aa. költözködési költség iránti kérése tárgyalatott. Minthogy azonban nevezett körlelkész saját kérésére lett áthelyezve, s erre fedezet különben sincs, kérésével elutasított.

Elintézetlen maradt fenn még néhány ügy, azonban főt. püspök aa. az idő előrehaladottsága miatt az ülést bezárta, s ezek letárgyalására f. hó 28-ika délutánját tűzte ki, a mikor is az ülés megtartatván, a nem nagy fontosságú ügyek elintéztettek.

r. s.

TÁRCA.

Képek a parókhjáról.

As én kánonikám.

Mióta gróf Teleki Sámuel megvásárolta a sáromberki papi kánonikát, egy fokkal kisebbnek képzelem az ottani papi állomást, ámbár hogy kétannyi gázi üti meg a papzsákját. Zoltáni Imre már csak így énekelhetne «Az én pénzem». Aztán még igen sokan vele együtt Rotschildtól a gernyeszegi regálebérlőig. «Az én kánonikám», ezt csak mi, kánonikás papok tudjuk, mi az. Nem is kávinista pap, ha nincsen kánonika-porcioja.

Bizonyos büszkeség fog el, valahányszor a «Darudombon» vagyok, mely földemet a vasut irgalmatlanul ketté vágta. A mint keresztül robog a vonat rajta, ilyenformán monologizálok: «Ni, most a masina az én birodalmamban van; most a postakocsi; most egy III-ik osztályu, majd egy I-ső osztályu kupé. Sokszor egy-egy nemzetközi kocsi. Nemzetközi kocsi az én kánonikámon!»

«Mikor néhai Rudolf trónörökös Görgénybe járt, s a vonat a «Darudombon» prűszkolt végig, egész önteltséggel gondoltam, hogy «Ni, most Ausztria, Csehország, Magyarország, sat. koronahercege az én kánonikámon jár.» Persze, mire ezt én kigondoltam, mert nagyon keskeny dolog ám ez az én kánonikám, inkább hosszú, mint széles, már az udvarmester kocsija volt rajta, majd a vadászoké, majd csak a füst gomolygott egy darabig ide-oda felette. Büszkén, mint a ki jó dolgot cselekedett. Fejedelmet vitt.

A kura-pásztorálisról világért sem feledkezném meg ilyenkor: «Látjátok, kedves aai. az emberi ész hatalmát. Mátyás király, de még sokkal idebb, József császár még gyalog járt birodalmában, s most, egy néhány veder fővív, hogy viszi az útasokat. Gondolatunk pedig a telegráfdróton egy perc alatt megyen száz mértföldnyire. Látjátok, ez mind az isteni kijelentés, ki szent lelkével megvilágosítja az emberek elméjeket.»

Szép hegyi út visz a «Darudombról» a «Poklosra».

Friss vizü forrás egyik gödörben, csipkerózsa alatt. Nyarankint, ha elfáradok, itt pihenek meg. Apám jut eszembe mindig, kivel, ha régen leültem a Kárpátok egy-egy forrásánál, az isteni gondviseletről beszélt nekem, ki a völgyben és a hegyen, az erdőn és a mezőn bugyogó forrásokat fakaszt övéinek, népének, e föld lakóinak.

Csak egy láb föld e forrástúl az én «poklosi» tagosítatlan kánonikám. Hasonló a bibliai terméketlen figefához. Szép kilátás van ugyan innen M. Vásárhelyre, Szász-Régenre; de egyéb kilátás aztán nincs is. Zabot nem terem, a búza ki sem kél benne, a tengeri nem hajt akkora szárat, hol a csőnek helye legyen. Ekklézsia-munkát tevő hiveimnek itt rendesen a terméketlen figefát, és a tékozló fiut repetálom. A példázat vincellérje türelemmel várt évről-évre, s az édes atya örvend megtérő gyermekének. Hátha-hátha? Nő, csak szántsunk-vessünk; hátha-hátha?.

Még szebb látó-határ nyílik a «Magyarósrúl», hol még Nőé idejében ütetett szőlőtökék hirdetik már messziről, hogy az — papi kánonika. Barack-, és szilva-virágzaskor méheimnek kedves tartózkodási helye. Ugy repdesnek virágról-virágra, s üres tarisnyával, bizony, soha sem térnek meg, mint én, üres puttonnal.

Jól látszik ide az «Akasztópad». Fűzfák között a kis «Izsó-patak» locsolja oldalát. Nyaranta a fűzfák enyhe árnyékot, az Izsó enyhítő italt adnak a nyáron sült szalonna mellé.

Legjobban szeretem a «Lenszeg-dülöt» Egy kaszálóm ez a Maros mellett, énekes berkek között. Egész fülemile-falu van itt, vagy legalább is szerelmes énekekre ide gyűlnek össze. Szénája, sarjuja olyan, mint a selyem, s illatos, mint egy bálozó kisasszony. Kurátorommal ha ledülünk egy még csak félig kész boglya mellé, csendes beszélgetéssel olyan jól csináljuk a kura-pásztoralist.

«Bizony, kurátor uram, olyan az ember élete, mint a fű, és a tova futó hullám a Maros színén, melyet egy felugró hal, csak az imént csinált. Rövid ideig tartó, de azért szép. Nekem legalább szép. S úgy szeretem, tudja, itt a szép természetben. Isten szavát hallom a Maros locsogásában, a lomb titkos susogásában, a madarak vig énekeiben; s úgy tetszik nekem, hogy a lekaszált rét illata is az ő lehellete. De, ni-ni, hogy hancuroznak tova a mi ekklézsiamunkás leányaink! Egyiket betakarták szénával. Menjünk, lássunk a gyűjtők után, mert mégis csak első a dolog»

Aztán, dologhoz látunk mindnyájan, s mire a nap a sárpatagi hegyekhez ér, úgy állanak boglyáink készen, mint valami bástyák.

Végül, imádkozunk. «Mennyei édes Atyánk, a te segedelmeddel elvégeztük kiszabott munkánkat, és most pihenni térünk. Légy pihenésünkben is velünk s majd, ha mi is lekaszáltatunk, oh, hadd takarítsunk be mennyei csűrödbe! Amen.»

Másnap már «tul a vizen» a «Szügeten» vagyunk. Mire én oda érek, kaszásaim már úgy állanak, mint a tábor. Ercse Mihály, kurátor, a vezér.

«Jó reggelt adjon isten, atyafiak! Segedelmet a máj naphoz.»

«Isten hallgassa meg.»

S a mint végig megyek a soron, szólok mindenikhez egy pár szót.

«Ugy hallom, Pista bá', hogy Máriskó nén' még mindig beteg. Szegény, igazán sokat, de sokat szenved. Talán a jó isten könyörül rajta»

«Nő, Jancsi, itt jobb, vagy Boszniában?»

«Nem láttalak vasárnap a templomban, Andris; talán leánynézőben voltál?»

Igy folytatva, kitudakolom az egész falu állapotját és ez nekem elég tudni való a nem messze eső kaszálásig, mikor is aztán a «Rétrejáróban» újra kezdek kérdezősködésemeket, mert addig betegem, kit többször meglátogattam, s kiért a templomban is imádkoztam, meggyógyult. Andris megházasodott, sat.

Az első osztályu ekklézsiás papon is túlteszek, mikor a «Faluvégen» van buzavetése. Annyi buzám terem, mint az egész traktusnak. Abban az esztendőben a párciálison mindjárt a zöld asztal elején, az esperes mellett foglak helyet s a banketten három-négy pohárköszöntőt mondok. Már tudják, hogy Gernyeszegen nagy buzatermés volt. Csak az a hagyományos ugarrendszer ne volna, mert minden esztendőben a párciálison az esperes mellett ülnék s a banketteknek tevékeny tagja volnék.

Annyi azonban igaz, hogy nem «sült galamb» ám, ez a «buzaeső.» Egy városi pap belehalna csak az aratásába. Hetven-nyolcvan cigány fogyasztja kenyeredet és türelmedet, míg kalangyába teheted. S milyen nehéz ekkor a kura-pásztorális! Nehézé teszi az a három cigány, ki szakadatlanul huzza. Kuti, Ármán és Gircsa. Ha nyomukban nem vagyok, mindjárt táncra perdül maga a cigánykurátor (vajda) azzal az egyik egyiptomi barnával. (Hijában, hozzátartozik az ekkl. munkához.)

De, mi az, kicsi Juliskám? Te sirsz, hogy neked nem irtam kánonikát? Hát, a kenderföld ott a temető lábujában nem a tied? Nem hallod, mint pattog az osztovata a külső szobában? Látod, az a sok fonál a borda között mind te kánonikádon termett. És még mennyi minden! Kicsi inged, állruhád, ez az abrosz az asztalon, a lepedő, a min halsz, a kendő, mivel törülközől mosdás után. Hátha még kinyitná édes anyád a szekrényt! Három polcon vastagnémű, három polcon fehérenémű; alul tekercs-vásznak, laposak, mint a laska, fehérek, mint a patyolat.

S aztán, kicsi aranyom, hát a kert itt a ház mellett nem a te kánonikád? A hagyma-ágyas, a káposzta-tábla, az a sor ribizli, azok a szép fák, melyeken annyit mászkálsz, az ablak alatt a virágos kert jázmin és lapdarózsával szegélyezve. Látod, azok a régi jó presbiter bácsik te reád is gondoltak, neked is adtak kánonikát.

És te, kicsi Tamás fiam, neked is kánonika kellene? Nő, hadd el, csak tanulj meg járni, majd kiviszlek a mezőre s megmutogatom neked a te kánonikádat. Meg fogod látni, hogy a határon minden láb földet egy barázda választ el a másiktól. Az egyes földek kissé dombosak, a barázdák felé lankáson mélyedők. A dombos részen nagy száru és nagy kalászu buza terem, a széleken a barázdák felé mind apróbb és apróbb. Nő, látod, kicsi fiam, ezek a barázdák a te kánonikád. Innen hozzák apádnak a képét, s ebből kell, hogy ő tégedet, majd ha akkora leszel, mint a harangozó Zsuzsikája, taníttasson a kollégyomban.

Csekme Ferenc.

Különfélek.

= «A papfiuk árvaháza» szép eszméjének felvetője, Nagy Domokos barátunk, csak folytonosan terjeszti az eszmét, igyekszik pártolókat szerezni és a bár lassan gyülekező filléreket küldi be a már meglevő kis alaphoz való csatolás végett. Így legközelebről küldött a kutyfalvi egyház részéről 1 frt. 21 krt. a muzsnai egyház részéről 1 frt. 50 krt. a makfalvi egyház adott frtot, és lelkésze, Benedék Dénes 1 frtot. E szerint, az 5 frt. 71 kr. a máj naptól fogva takarékpénztárba helyezve, gyümölcsözik annak a humánus célnak a javára, mely, biztosíthatjuk az érdeklődőket, hogy főtiszt. püspök aa. erős akarata és buzgósa folytán hamarabb meg fog valósulni, mint a mennyire a legoptimistikusabbak is remélni merték áldásául az egyházkerületnek, és vigasztalásául a szegény árva papfiuknak.

= **Vásárhelyi Boldizsár**, dézsi ev. ref. lelkész mult évi szept. 9 én iktattatott be egyházába innepélyesen. E szép nap emlékére, a kebli egyháztanács határozatából, az istentiszteleten tartott keszédék kinyomattak, kiosztattak az egyházba és örömtünkre szolgál, hogy egy példány jutott számunkra is. Vásárhelyi Boldizsár egyike legképzettebb papjainknak; a dézsi egyház egyike azoknak a pontoknak, hová egész ember kell: örülünk, hogy megtalálták egymást. Le-

gyen áldás a derék lelkipásztor munkálkodásán, hogy virágozzék az egyház!

= **Addig is, míg az elszámolás megtörténék**, a bodoni egyház előjárósága közhírré teszi, hogy az iver beküldésének határidejét máj 1-re elhalasztotta, s egyszerűszen felkéri az ivtartókat, hogy az adakozás körül buzgolkodni sziveskedjenek, és az említett időre úgy a befolyt adakozásokat, mint az iveret általában visszaküldeni, ne terheltesse. Ismételten ajánljuk a bodoni egyház kérelmét az áldozni szerető közönség szives figyelmébe.

= **Megjelent a Prot. Szemle VII-ik évfolyamának első füzeté a következő tartalommal:** Az énekes könyv reformja, zenészet szempontról Farkas Lajos. A héber szellem bölcsészeti iránya. Józsa Zsigmond A jövő vallása és annak profétái. Szlavik Mátyás. Irodalmi szemle. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

= **Az Igazg.-Tanács legközelebbi ülésében, főtiszt. püspök aa. ajánlata alapján, az ördögkút vidéki körlelkészségbe Kuszós Gyula, volt dézsi segéd-pap, az oláhujfalusiba pedig Bogdán József, gyalakutai pap aa. nevezettek ki. Tehetséges két pályatársunk nyert háládatos tért, hogy megmutassák, mire képesek. Reméljük a legjobbat, mert isten áldása megnyugszik a becsületes igyekezeten.**

HIVATALOS RÉSZ.

117—1895.

KÖRLEVÉL,

Mindenik egyházmegye nt. Esperesének, a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek tt. Tanácsának, s mindenik kollegium méltóságos t. Előjáróságának.

A múlt év november hó 20 án és következő napokon tartott egyetemes konventi ülések jegyzőkönyve szétküldetvén, felhívjuk Cimeket, hogy azok arát, darabját (tizenöt) 15 krral számítva, folyó évi március hó végéig fizessék be kebli pénztárunkba, és pedig:

A v.-hunyadi esperes 25 példány után 3 frt. 75 kr. Gyulafehérvári 12 pl. 1 frt 80 kr. Kolozsvári 3 pl. 45 kr. Kolozskalotai 37 pl. 5 frt. 55 kr. Nagy-nyedi 35 pl. 5 frt. 25 kr. Sz.-szolnoki 65 pl. 9 frt. 75 kr. Dési 25 pl. 3 frt. 75 kr. Széki 38 pl. 5 frt. 70 kr. N.-sajói 14 pl. 2 frt. 10 kr. Görgényi 33 pl. 4 frt. 95 kr. Maros 63 pl. 9 frt. 45 kr. Küküllői 35 pl. 5 frt. 25 kr. A szecseni esperes 15 pl. 25 frt. Udvarhelyi 50 pl. 7 frt. 50 kr. Erdővidéki 14 pl. 2 frt. 10 kr. Sepsii 36 pl. 5 frt. 40 kr. Orbai 11 pl. 1 frt. 65 kr. Kézdi 13 pl. 1 frt. 95 kr. Dési egyházközség 1 pl. 15 kr. Fogarasi 1 pl. 15 kr. Ilyefalvi 1 pl. 15 kr. Kézdivásárhelyi 1 pl. 15 kr. M.-vásárhelyi 2 pl. 30 kr. N.-enyedi 1 pl. 30 kr. Sepsiszentgyörgyi 1 pl. 15 kr. Szászvárosi 1 pl. 15 kr. Sz.-udvarhelyi 1 pl. 15 kr. Hat kollegiumból 1—1 pl. 90 kr. Végre, a nagy-nyedi kollegiumtól 2 pl. 30 kr.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától. Kolozsvárt, 1895. jan. 19-én tartott üléséből.

Kádár János,
s-titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

262—1894.

KÖRLEVÉL,

valamennyi tt. lelkész aának, mint a presbiteriumok elnökének és mindenik egyházmegye nt. Esperesének.

Az országos evang. reform. közalap járulékainak kirovása, felhajtása és kezelése körül évről-évre sok szabálytalanság fordul elő s e miatt az oly áldásos működésű országos közalap jövedelmei folytonos csökkenésnek vannak alávetve.

Igazgató-Tanácsunk már többször volt kénytelen tt. lelkész aaihoz, espereseinkhez s általában a presbiteriumokhoz figyelmeztetéseket intézni a szabályellenes eljárások megszüntetése tárgyában, de sajnálattal kell tapasztalunk, hogy e gyakori figyelmeztetések s az egyetemes konvent minden évben megújuló utasításai dacára is, sok szabály-

talanság és elnézés követetik el a közalapi adó kirovása és beszedése körül.

Ismételten is figyelmeztetnünk kell presbiteriumainkat, lelkész és esperes aait, hogy a közalap kezelése körül a lehető legnagyobb pontosságot tanúsítsák s különösen ezen adó kirovását mindenben a törvény és kezelési szabályoknak megfelelően s az 1894. évi konvent 18. jkvi számú határozatában körvonalozott eljárás szigorú megtartásával (konventi jkv. 11. lap, 1. és 3. bekezdés) eszközöljék s a hátralékok felhajtása körül nagyobb pontossággal járjanak el. Közalapi adókezelő aait. pedig utasítjuk, hogy a főtábellakat minden év február végéig okvetlen küldjék föl a közalap kezelő bizottsághoz, mert ezek nélkül az országos közalapi kérvények el nem bírálhatók. Végre, mindenik lelkész aa. szigorú kötelességévé tesszük, hogy minden évben tartson reformáció emlékünnepelet, ezen tétesse ki a perselyeket a közalap javára s hirdesse ki az ezen célra való adakozást, hogy ne legyünk ismételten kitéve a főt. konvent megróvásának, mint a múlt évben, midőn a kolozsvári, gyulafehérvári, küküllői, orbai és kézdi egyházmegye, valamint a nagy-nyedi, ilyefalvi és maros-vásárhelyi egyházközség e címen egy krajcárt sem szolgáltatott be a köz. alapba.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1895. jan. 22-én.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

161—1894.

PÁLYÁZAT.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületben a n.-enyedi egyházmegyébe kebelezett maros-ujvári egyházközség kántori állomására, ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalom: évi 300 frt. havonkénti előleges részletekben, az egyházközség pénztárából fizetve, mely összegből 60 frt. szállásbérül adatik s temetési stola, mintegy 20 frt. A megválasztandó havi 10—15 frt. mellékjövedelemre is számíthat. Kötelessége leendő az énekvezérei teendők elvégzése, tankötelessék, ifjak, felnőttek vallásos énekben való oktatása.

Fölszerelt folyamodások f. év. febr. 20-ig nt. Sándor János, esperes aához küldendők, lakik Miriszlón, u. p. Nagy-Enyed.

Koloszvárt, 1895. jan. 26. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.